

Міністерство освіти і науки України
Бахмутська міська громада
Українська інженерно-педагогічна академія
Навчально-науковий професійно-
педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)
Дубницький інститут технологій в Дубниці над Вахом
Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського
Азербайджанський технологічний університет

СТУДЕНТИ ТА МОЛОДЬ – ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО КРАЇНИ

Матеріали VII Міжнародної
науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих учених

17 листопада 2023 року

Том 2
Економічні науки

м. Бахмут, м. Харків

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНСЬКОЇ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ (м. БАХМУТ)

**VII МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«Студенти та молодь – для майбутнього країни»**

Том 2
Економічні науки

17 листопада 2023 р.

м. Бахмут, м. Харків

УДК 001:378.14:330.1:004:665

Студенти та молодь – для майбутнього країни : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Бахмут, м. Харків, 17 листоп. 2023 р.) : у 3-х т. / упоряд. Г. Г. Михальченко. Бахмут : ННППІ УПА, 2023. Т. 2. 148 с.

Збірник містить тези доповідей молодих учених, викладачів та здобувачів з актуальних проблем публічного управління та адміністрування; економічної безпеки, підприємництва, соціальної політики, економіки підприємств, менеджменту, фінансів, маркетингу.

Том 2. Економічні науки

*Редакційна колегія та оргкомітет не завжди поділяють думку авторів.
Повну відповідальність за достовірність і правильність поданого матеріалу несуть автори.*

*Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту Української інженерно-педагогічної академії (м. Бахмут)
(протокол № 4 від 30.11.2023 року)*

© ННППІ УПА (м. Бахмут), 2023
© Колектив авторів, 2023

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

FORMATION OF THE POLITICAL CULTURE OF UKRAINIAN YOUTH AS A BASIS FOR THE FORMATION OF UKRAINE'S MENTAL INDEPENDENCE 11

Author: Cherniaieva D. A.

Scientific supervisor: Cherniaieva O. V.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЛІДЕРСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ 13

Автор: Аветісян К. С.

Науковий керівник: Теплюк М. А.

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВ 15

Автор: Агумава Т. Г.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ..... 18

Автор: Андрієць І. А.

Науковий керівник: Кошельок Г. В.

ВПЛИВ РИЗИКІВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ 20

Автори: Антоненко С., Балог В.

Науковий керівник: Чобіток В. І.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ..... 22

Автор: Атаманов А. В.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 25

Автор: Афанасьєва В. Д.

Науковий керівник: Танасюк І. М.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ 27

Автор: Балан В. Б.

Науковий керівник: Малікова І. П.

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛІНГУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ..... 29

Автор: Беркар Ю. В.

Науковий керівник: Чернова В. В.

ЗМІНИ У СФЕРІ МОЛОДІЖНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 30

Автор: Білзор О. М.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

РОЛЬ МОЛОДІ У ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ..... 32

Автор: Бондарчук О. Г.

Науковий керівник: Гребенник Н. Г.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ 34

Автор: Боровенський Д. К.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕНТРОПІЇ СТАНІВ КЕРОВАНОЇ ОБ'ЄКТ-СИСТЕМИ, ЩО ПІДЛЯГАЄ УСУНЕННЮ УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ З КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ 36

Автор: Васильєв М. А.

Науковий керівник: Ковтун О. А.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ НЕОБХІДНОЇ РІЗНОМАНІТНОСТІ ЕШБІ ЩОДО УСУНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕНТРОПІЇ СТАНІВ КЕРОВАНОЇ ОБ'ЄКТ-СИСТЕМИ У ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ОРГАНІВ З КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ 40

Автор: Васильєв М. А.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 43

Автор: Васюк В. В.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ 45

Автор: Ведьорін В. В.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

**ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХОДИ ПРИЙНЯТТЯ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 48**

Автор: Власенко К. С.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

**ДЕМОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 50**

Автор: Волкова О. С.

Науковий керівник: Малікова І. П.

**ПІДСУМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ
УКРАЇНИ 52**

Автор: Волошин Є. А.

Науковий керівник: Атаєва О. А.

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ
СЛУЖБОЮ В УКРАЇНІ ТА РЕГІОНАХ 55**

Автор: Галковська О. Ю.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ МЕТОДІВ
ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 57**

Автор: Гончаров Д. О.

Науковий керівник: Атаєва О. А.

**ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА
УМОВА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 59**

Автор: Гриб А. О.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ
ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ 61**

Автор: Джикія Г. В.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

**ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА
РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ 63**

Автор: Димніч А. П.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 66

Автор: Друзенко О. С.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ 68

Автор: Єщенко С. О.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

РОЛЬ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ..... 70

Автор: Зайцева А. В.

Науковий керівник: Орленко О. М.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 72

Автор: Заморська Т. М.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬООГАНІЗАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ 75

Автор: Зубкова В. С.

Науковий керівник: Атаєва О. А.

РОЛЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ 77

Автори: Іншаков В. С., Чорний В. А.

Науковий керівник: Чобіток В. І.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ..... 79

Автор: Клевець О. Ю.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ 82

Автор: Комарніцька Я. О.

Науковий керівник: Чернова В. В.

РОЗРОБКА КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ПО МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 84

Автор: Котляр М. І.

Науковий керівник: Дуднева Ю. Е.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В ГАЛУЗІ СПОРТУ 85

Автор: Лазаренко О. І.

Науковий керівник: Гончарова Н. А.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА 87

Автор: Максимова С. С.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАСЛІДКІВ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ ДЛЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ 90

Автор: Мандровський Є. В.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ХАРЧОВОГО ПІДПРИЄМСТВА 92

Автор: Марікуця В. В.

Науковий керівник: Атаєва О. А.

АКТИВІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО СЕКТОРУ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ..... 94

Автор: Михальченко О. Ю.

Науковий керівник: Крамаренко Д. П.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 96

Автор: Міщенко Д. Д.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ 98

Автор: Морозов С. А.

Науковий керівник: Чобіток В. І.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ..... 101

Автор: Новиков Є. В.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ..... 103

Автор: Петрашвілі А. М.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	105
<i>Автор: Петренко М. В.</i>	
<i>Науковий керівник: Черняєва О. В.</i>	
РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	108
<i>Автор: Петренко О. В.</i>	
<i>Науковий керівник: Атаєва О. А.</i>	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	110
<i>Автор: Петруня А. А.</i>	
<i>Науковий керівник: Рубанова С. Я.</i>	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	112
<i>Автор: Побережна Ю. В.</i>	
<i>Науковий керівник: Кошельок Г. В.</i>	
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ СТРАХОВОЇ ГРУПИ «КНЯЖА»	114
<i>Автор: Погорілець А. В.</i>	
<i>Науковий керівник: Малікова І. П.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ	116
<i>Автори: Подольський М. Я., Азізов В. Ю.</i>	
<i>Науковий керівник: Бабаєва О. В.</i>	
АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	118
<i>Автор: Полтавцев К. В.</i>	
<i>Науковий керівник: Семенова К. Д.</i>	
АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ	120
<i>Автор: Полтавцев К. В.</i>	
<i>Науковий керівник: Чернишова Л. В.</i>	
КРЕДИТУВАННЯ СЬОГОДЕННЯ.....	122
<i>Автор: Попов А. С.</i>	
<i>Науковий керівник: Хорошко Г. Л.</i>	

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ..... 123

Автор: Розкошна Л. В.

Науковий керівник: Михальченко Г. Г.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА 126

Автор: Сарданова О. Ю.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

МОНІТОРИНГ ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ..... 128

Автор: Сидоров С. С.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 130

Автор: Старенков Д. О.

Науковий керівник: Андрющенко О. Б.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ВАЖЕЛІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ..... 132

Автор: Стромнова С. О.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ..... 135

Автор: Тахтарова І. А.

Науковий керівник: Атаєва О. А.

ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ 136

Автор: Трикуліч П. П.

Науковий керівник: Кошельок Г. В.

ВПЛИВ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ 138

Автор: Фомін Д. А.

Науковий керівник: Семенова В. Г.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ..... 140

Автор: Хлинїна Р. В.

Науковий керівник: Романуша Ю. В.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КЕРІВНОГО СКЛАДУ З ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ 142

Автор: Хом'якова М. В.

Науковий керівник: Черняєва О. В.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ..... 145

Автор: Шапарда О. А.

Науковий керівник: Атаєва О. А.

FORMATION OF THE POLITICAL CULTURE OF UKRAINIAN YOUTH AS A BASIS FOR THE FORMATION OF UKRAINE'S MENTAL INDEPENDENCE

*Author: Cherniaieva D. A., Bachelor's student
Scientific supervisor: Cherniaieva O. V.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Educational-scientific professional-pedagogical institute of UEPA (t. Bakhmut)*

An analysis of the problems of political socialization of Ukrainian youth and the means of solving them shows that although the government pays attention to the formation of political consciousness and political culture of young people, it has not created an agreed comprehensive concept of educating the younger generation and involving them in public life.

During the years of independence, the value orientations and priorities of young people in Ukraine have changed. Among the main social needs that young people expect the state to support are free education (primarily secondary education) and the granting of the first job. After all, higher education is unaffordable for half of families. Young people also point out the lack of modern legal, economic and political knowledge. Since the beginning of the war, the number of young people who rely on state support has increased dramatically.

The most common value orientations among young people are the values of freedom, which they consider more important than the values of social equality. Young people also favorably evaluate such phenomena as competition and own business. The number of people who have patriotic positions has recently increased. However, such values as humanity and kindness are shared by a minority of young people today.

Political institutions are one of the most important factors in the political socialization of young people. Therefore, it is necessary to create a system - an effective mechanism for involving young people in public service. It is necessary to establish stronger connection between public authorities, youth organizations and scientific institutions. [1-3]

Ukraine has developed a fairly broad legal framework in the youth sector. However, it requires improvement and more attention to its development.

The process of forming the political culture of Ukrainian youth is controversial. Firstly, young people are not very interested in politics; political parties and public authorities have not yet gotten rid of mentoring for young people, and they do not feel supported. Secondly, during the war, the system of extracurricular educational work in educational institutions of various levels and the formation of public opinion needs to be strengthened. This concept is available in Ukraine, it is widely promoted among society and especially among the younger generation, and some of its components are already inherent in the political consciousness of young people: patriotism; stability in society; personal freedom.

With regard to the youth organization movement in Ukraine, one of their major challenges is the lack of funding. The government needs to increase funding for youth organizations. Another necessary condition is the training of special personnel to work with young people.

In our opinion, the methodological foundations of the concept of political education of the younger generation are as follows [1-3]:

- orientation towards an independent, autonomous, legal, democratic country as the supreme social goal of the Ukrainian people;

- revival of the heroic traditions of the past: Zaporizhzhya Sich. It is necessary to consider the traditions of the heroic struggle of young people during World War II. Creating and supporting children's organizations of military and sports type, children's clubs;

- Providing all young people, without exception, with modern legal, economic, and political knowledge through the introduction of a system of education;

- development of political youth activities and provision of conditions for participation in national political life. Active involvement of the Ukrainian Association of Youth Councils and its branches in the work of both the parliament and local governments;

- open and democratic formation of the younger generation of the Ukrainian professional political leadership;

- the idea of comprehensive public education of young people should be the basis of legal and regulatory documents. The system should be applied at all stages of youth socialization. Modern humanitarian education has not yet become an effective mechanism for humanistic education of young people. The system of political education today is limited to teaching the course "Political Science";

- the process of finding the socio-political standard is still ongoing. It is necessary to accelerate this process, including by holding a national scientific and theoretical conference;

- introduce a system of public compulsory works for young people: assistance to the disabled, arrangement of recreation areas, etc. (as a compulsory practice for pupils, students, those who are doing alternative military service).

The proposed measures will, in our opinion, optimize the state management of the process of political socialization of young people in Ukraine, and make them more civically active.

References

1. Морарь М. В. Місце й роль політичної освіти у формуванні політичної культури української молоді: теоретико-методологічний аспект. *Регіональні студії*. 2020. №20. С. 98-102. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39661/1/18.pdf//>.

2. Bevz T. Ukrainian identity and national security in the challenges of today. *Ukrainoznavstvo*. № 4 (77). P. 143–159.

3. Бойко С. Формування національно-культурної ідентичності українського суспільства: сучасні виклики і загрози. *Українознавчий альманах*. 2022. № 29. С. 32-38. URL: https://www.researchgate.net/publication/368404700_FORMATION_OF_THE_NATIONAL_IDENTITY_OF_UKRAINIAN_YOUTH_IN_THE_CONDITIONS_OF_THE_RUSSIAN-UKRAINIAN_WAR/.

4. Руденко Ю. В. (2020). Модель «Консолідація» Natsional'noi identychnosti: vid teorii suverenitetu do Teorii політичної модернізації: монографія. [Консолідаційна модель національної

ідентичності: з теорії Суверенітет теорії політичної модернізації: монографія]. Київ: «Видавництво Людмила». – 364 с.

5. Fukuiama F. (2020). Identity. The need for dignity and the politics of resentment. Kyiv: Nash Format. 192 p.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЛІДЕРСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Автор: Аветісян Катерина, бакалавр

Науковий керівник: Теплюк М. А., к.е.н., доц.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

На сьогоднішній день кількість суб'єктів господарювання на світовому ринку не піддається обчисленню. Можна сказати, що зайняті практично всі ніші, у всіх – більшою чи меншою мірою є свої ринки збуту, свої покупці, свої шанувальники. Водночас так звані «брендові» компанії – лідери ринку в тій чи іншій сфері виробництва, чи товарів, робіт, послуг перебувають у привілейованому становищі: їхній продукт для більшості покупців кращий. Для зміни ситуації на ринку та свого місця у сфері діяльності існує багато різних конкурентно атакуючих стратегій-претендентів на лідерство у галузі. Тож для компаній, які прагнуть збільшити ринкову частку є доцільним використання стратегії лідерства, а щоб її використання було ефективним, необхідно знати теоретико-методичні засади її використання.

У контексті глобалізації, жодне підприємство не може успішно діяти без визначених завдань, спрямованих на досягнення певних результатів. З цільового погляду, ці результати відображають інтереси та мотиви діяльності людського капіталу, який залучений до функціонування підприємства. З іншого боку, вони характеризують позицію підприємства в системі зовнішньої економічної стратифікації. У цьому контексті, мова йде про визначену цільову спрямованість, яка визначає дії, які підприємство має намір здійснювати з метою досягнення певної кінцевої позиції на ринку, такої як лідер, претендент на лідерство або послідовник за лідером.

Лідерство на підприємстві – це складний процес, який реалізується в умовах інформаційного простору, шляхом створення конкурентоспроможної продукції за допомогою сучасних виробничих технологій та принципів управління. Проте важливо розуміти, що лідерство на ринку є відносною характеристикою, яка внутрішньо притаманна об'єкту і відображає результативність діяльності підприємства. Воно залежить від ефективного використання внутрішніх виробничих ресурсів і адаптації до зовнішніх ризиків. Також досягається через впровадження конкретних стратегій розвитку, спрямованих на узгоджену діяльність всіх компонентів підприємства для досягнення лідерства на ринку.[1]

Особливості стратегії лідерства на підприємстві зумовлені кризовими умовами в національній економіці та постійною боротьбою за лояльність споживача, спираючись на воєнний стан, вони вимагають від існуючих підприємців пошуку альтернативних рішень чи вибір інструментів задля

просування результатів своєї діяльності на високо конкурентних ринках. Виходячи з цього особливістю стратегії лідерства для підприємства є стратегічне планування, яке допомагає підприємству визначити найголовніші пріоритети, оцінити свої позиції на ринку, конкурентні переваги, можливі загрози, розробити комплекс заходів із досягнення визначеної мети. [2]

Крім загальних стратегій розвитку, велика увага приділяється стратегіям внутрішнього росту, які визначають, наскільки ефективно внутрішні ресурси виробництва використовуються для досягнення конкретних цілей. Зазначимо, що стратегія лідерства передбачає створення передумов не тільки як утримання своєї позиції, а й «збирання врожаю». Однак у більшості випадків стратегію лідерства здатні реалізувати лише великі компанії, які мають відповідну ринкову позицію, фінансові можливості, накопичену репутацію, масштаб присутності та діяльності.[3]

Для ефективного застосування та використання стратегії, компанія має адекватно оцінювати свої шанси на швидку адаптацію до нового ринку, особливо на організацію бізнес-процесів за умов діяльності у цій країні. При оцінці ефективності стратегій можуть бути використані схеми, що дозволяють виявити стратегічну логіку варіанта для організації: аналіз портфеля замовлень, матриця МакКінсі, аналіз життєвого циклу, бенчмаркінг.[4]

Отже, підприємства мають певні проблеми використання стратегії лідерства, тому дуже важливо дослідити, підібрати або створити свою. Такі особливості стратегії лідерства обумовлені особливістю та станом розвитку національної економіки, а саме: більшість підприємств не мають можливості для фінансування досліджень та розробки інновацій; на підприємствах використовуються застарілі системи менеджменту; брак кваліфікованого персоналу; недостатність ресурсів для конкурування з міжнародними компаніями-лідерами; відсутність доступу до дешевих кредитів та інших джерел інвестування в бізнес. Для підвищення ефективності вибору та реалізації стратегії лідерства компаніями як на світовому, так і національному ринку необхідно враховувати фактори та показники стійкості ринкового лідерства компаній.

Список використаних джерел

1. Маковецька І.М., Яргін М.В. Стратегічне планування як основа сталого розвитку підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2021. № 2 (36). С. 38-41.
2. Стельмах В.М., Белова Т.Г. Стратегічні дії підприємства-лідера ринку. Маркетинг. 2020. С.1-3.
3. Біда О. А., Орос І. І., Чичук А. П. Зміст та сутність поняття лідерство. Наукові записки. 2021. № (197). С. 17–20.
4. Гарафонова О.І. Формування інноваційної стратегії бізнес-організації в умовах цифрової трансформації. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Прохорової В.В. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2020. 298 с. С. 277-288.

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Автор: Азумава Т. Г., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Провідною галуззю вітчизняної економіки є промисловість. Стратегічна стабілізація і стійкий розвиток промисловості повинні стати пріоритетним напрямом діяльності країни та регіону. Для досягнення цієї мети потрібно удосконалення методичних підходів до адаптивного управління оборотними коштами є актуальною задачею сучасних суб'єктів підприємницької діяльності.

Дослідженню та практичному впровадженню методів ефективного управління оборотними активами присвячено багаточисельні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, як: С. Алексєєв, Г. Аубакирова, М. Буднік, В. Геєць, Л. Головова, В. Дубчак, С. Кравченко, А. Мазаракі, В. Панков, В. Пономаренко, О. Раєвнева, Н. Турица [1-9]. Проте, оцінюючи великий внесок вчених-фахівців у розвиток практики та теорії з управління оборотними активами, необхідно відзначити недостатню розробленість даної проблеми щодо адаптивного характеру такого управління стосовно промислових підприємств, кругообіг оборотних коштів яких має певні особливості.

Метою роботи є формування методичного підходу до адаптивного управління оборотними коштами підприємств, через систематизацію напрацювань вітчизняних та закордонних вчених.

Результати аналізу особливостей діяльності промислових підприємств та логічна модель взаємного впливу результатів діяльності підприємства та рівня оборотного капіталу, дозволили зробити висновок щодо недосконалості політик управління оборотним капіталом, які застосовуються підприємствами, їх невідповідність сучасним умовам господарювання. Відсутність врахування галузевих особливостей, факторів невизначеності та мінливості зовнішнього середовища, механізмів держаного регулювання, чітко обґрунтованого вибору політики формування та стратегії фінансування оборотних активів та неможливість комплексної оцінки ефективності управління оборотними активами роблять цей процес не прогнозованим з точки зору впливу на елементи фінансового стану промислових підприємств. Ця проблема має складний багатофакторний характер та її вирішення позначиться не лише на покращенні фінансового стану окремих підприємств, але й на економіці України в цілому.

Розглянемо існуючі методи управління оборотними коштами. Найпоширенішим поглядом на управління оборотними коштами є їх управління за групами: управління запасами; управління дебіторської заборгованістю; управління грошовими коштами.

На основі власних досліджень та праць вітчизняних вчених [5-7] можливо визначити певні недоліки традиційних підходів до управління окремими елементами оборотних коштів (табл. 1).

Недоліки традиційних методів управління оборотними
коштами підприємств [5, 6, 7]

Елемент оборотних коштів	Метод управління оборотними коштами	Недоліки
Запаси	Нормування	1. Може бути використаний для управління лише тією частиною оборотних активів, яка нормується. 2. В сучасних умовах непередбачуваності змін у зовнішньому середовищі, складно визначити нормований запас товарно-матеріальних цінностей
	Оптимізація на основі моделі Уілсона	В основу моделі Уілсона були введені умови, які в реальному житті виробничої системи не виконуються. Таким чином, ця модель має ідеалістичний (далекій від реальності) характер
	ABC-метод	Класифікація запасів за вартістю, не враховуючи нерівномірність попиту та значимість для виробництва
	XYZ-модель	Складність адекватної оцінки та можливі помилки у розрахунку коефіцієнту варіації
Дебіторська заборгованість	Коефіцієнтний аналіз	Відсутність чітких критеріїв для прийняття управлінських рішень
Грошові кошти	Модель Баумоля	Обмеженість застосування лише у випадку, коли грошові кошти підприємства стабільні та прогнозовані, тобто в умовах невизначеності зовнішнього середовища її використання не є доцільним
	Модель Міллера-Орра	Модель не бере до уваги вартість незапланованих змін грошових коштів. З цього погляду управління грошовими коштами стає стратегічною метою і не може обмежитися простою моделлю

Узагальнення висновків щодо неможливості та недоцільності застосування управління оборотними коштами за окремими елементами без взаємозв'язку та взаємодії з іншими складовими дозволяє обґрунтувати комплексний характер управління оборотними коштами промислових підприємств.

Узагальнення недоліків та переваг існуючих підходів до управління оборотними коштами дозволяє отримати систему принципів та завдань, які повинні бути вирішені для розробки ефективної моделі управління оборотними коштами, а також інструментів, за допомогою яких буде виконані поставлені завдання. Така модель управління оборотними коштами повинна швидко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища (для оборотних коштів промислових підприємств має значення рівні дебіторської та кредиторської заборгованості, стан ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності оборотних коштів) та вміння пристосовуватися до цих змін.

Отже, система управління оборотними коштами має бути оперативною та гнучкою. Формування ефективної системи управління оборотними коштами енергопостачальних підприємств бачиться у наданні такому управлінню адаптивного характеру, адже, як зазначає О. В. Ареф'єва, «особливу важливість придбавають теоретичні і прикладні дослідження, спрямовані на розробку і вдосконалення концептуальних підходів і механізмів функціонування систем адаптивного управління, адекватних таким, що склався в країні соціально-

економічним, науково-технологічним і правовим умовам» [8].

Для забезпечення ефективного управління фінансуванням оборотних коштів важливим є виявлення та мінімізації реальної потреби підприємства в фінансуванні оборотних коштів за рахунок власного капіталу, довгострокового та короткострокового кредитування, що можливе у рамках оптимізації поточного фінансування оборотних активів з урахуванням потреб фінансового циклу.

Підвищення ефективності та адаптації системи управління оборотними коштами виробничих підприємств містить значний обсяг функціональних особливостей, проте, обов'язковим є і системний підхід в окресленій площині. Саме системний підхід є універсальним інструментом пізнавальної діяльності та розглядає будь-які економічні явища як штучну систему, що формується внаслідок поєднання окремих елементів (кожен з яких не володіє властивостями цілого).

Процес адаптивного управління повинен бути спрямований на: обсяг поточного фінансування оборотних коштів з урахуванням сформованого фінансового циклу підприємства; структуру джерел фінансування оборотних коштів. Теорія нечітких множин в наш час має досить широке застосування в моделюванні стану підприємств, але у діяльності вітчизняних промислових підприємств ці методи використовуються обмежено. Не існує загальних підходів до визначення моделі побудови ефективного фінансово-економічного стану промислового підприємства. Тому подальші дослідження необхідно присвятити побудові гнучкої моделі з визначення ефективності оптимізаційних рішень з управління оборотними коштами, із вбудованими у неї логістичними регуляторами та терм-множинами, що дозволить урахувати всю необхідну кількість факторів впливу на кінцевий стан оборотних коштів та їх окремих складових та адаптувати до мінливого середовища.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О. В. Концептуальні основи адаптивного управління функціонуванням та розвитком підприємств / О. В. Ареф'єва // Економіка та управління. – 2019. – № 3. – С. 108-111.
2. Василичев Д. В. Удосконалення методів управління оборотними коштами підприємства: автореф. дис...канд.екон. наук.: 08.06.01 / Василичев Д. В. – Кривий Ріг, 2015. – 18 с.
3. Кузь Т. Стратегічний розвиток машинобудування в Україні / Т.Кузь // Галицький економічний вісник. - 2018. - № 1 (30). - С. 35-43.
4. Лиса О. В. Управління оборотними коштами підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О. В. Лиса. – Дніпропетровськ, 2016. – 23 с.
5. Мануйлович Ю. М. Проблеми управління оборотними засобами підприємства в сучасних умовах функціонування / Ю. М. Мануйлович // Вісник Хмельницького національного університету. – Серія: Економічні науки. – 2019. – №1. – С. 132 – 135.
6. Орехова К. В. Методи управління оборотними активами підприємства [Електроний ресурс] / К. В. Орехова, К. В. Кєвля // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2019. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca_ekon/Ekon/2019_32/36.pdf – Назва з екрана.
7. Толопка Н. Б. Вдосконалення методики аналізу ефективності управління оборотними коштами торговельного підприємства [Електроний ресурс] / Н. Б. Толопка // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2021. – Вип. 34. (Серія

економічна). – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca_ekon/2011_34/21.pdf – Назва з екрана.

8. Управління оборотними коштами в умовах їх дефіциту: монографія / О. Ю. Вілкул, В. Я. Нусінов, С. П. Лобов та ін. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2021. – 208 с.

9. Ящук Д. Л. Дослідження методології управління оборотними активами машинобудівних підприємств в умовах кризи // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2020. – № 32. – С. 252-257.

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ

Автор: Андрієць Інна, бакалавр

Науковий керівник: Кошельок Г. В., д.е.н., доц.

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

Бюджетна безпека є одним із важливих аспектів загальної економічної безпеки країни. Зазвичай використовуються різні показники та індикатори для визначення бюджетної безпеки, і їхнє об'єднання у комплексний інтегральний показник дає можливість отримати загальну картину стану бюджетної системи країни. Інтегральні показники бюджетної безпеки країни за 2019-2022 рр. наведено на рис. 1.

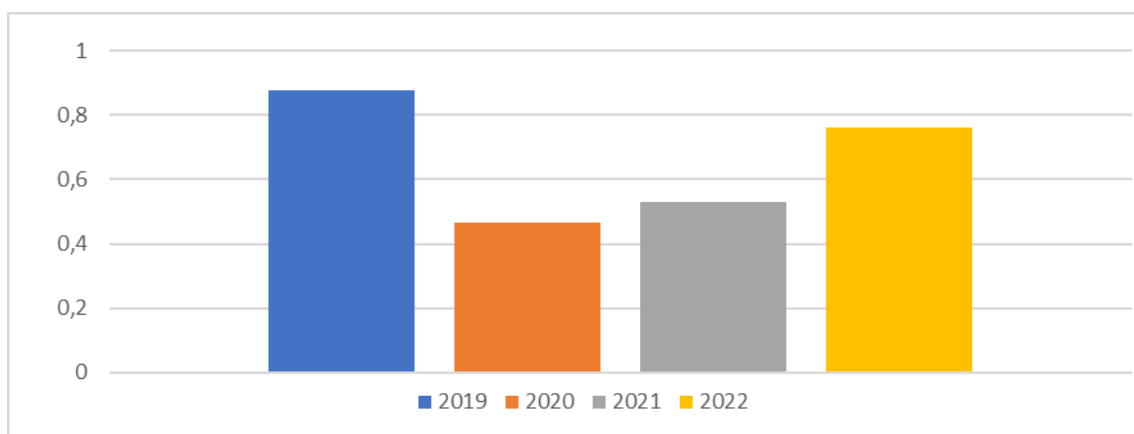

Рис. 1. Інтегральні показники бюджетної безпеки країни за 2019-2022 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [1, 2, 3, 4, 5]

Інтегральний показник економічної безпеки, який становив 0,877 у 2019 році, суттєво зменшився до 0,467 у 2020 році, а потім трохи відновився до 0,529 у 2021 році та 0,763 у 2022 році. Ця динаміка свідчить про значущий вплив глобальних економічних та політичних змін на фінансову стійкість та бюджетну безпеку України.

Інфляція, курсові коливання, політична нестабільність та вплив пандемії COVID-19 відзначилися негативною дією на бюджетну сферу країни. Зменшення інтегрального показника у 2020 році свідчить про надзвичайну складність цього періоду. Порівнюючи 2020 та 2021 роки, можна побачити деяке відновлення бюджетної стійкості, але показник залишається нижчим, ніж у 2019 році. Зростання рівня бюджетної безпеки у 2022 році порівняно з 2021 роком свідчить про отримання країною фінансової допомоги від країн-партнерів.

Розрахувати рівень бюджетної безпеки можна за допомогою методичних рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, які затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 [6].

Для досягнення бюджетної безпеки в Україні потрібні кілька стратегічних заходів. По-перше, на нашу думку, важливо забезпечити ефективне управління бюджетними ресурсами, щоб забезпечити їх оптимальне використання. Це означає не лише контроль за видатками, але й створення умов для розвитку бізнесу та збільшення податкових надходжень.

По-друге, Україна повинна здійснювати стратегічне планування своєї бюджетної політики, враховуючи не лише поточні потреби, але й довгострокові виклики та можливості. Важливо сприяти інвестиціям в інфраструктуру, освіту та інновації, щоб стимулювати економічний розвиток.

По-третє, Україна може розвивати ефективну систему податкового адміністрування та боротьби з корупцією в фінансовій сфері. Це допоможе збільшити податкові надходження та забезпечити бюджетну стійкість.

Вплив війни на бюджетну безпеку України не можна переоцінити. Конфлікт в країні призвів до значних витрат і додаткових викликів для бюджету. Військові операції, гуманітарна допомога та відновлення зруйнованих територій стали викликом для бюджету України.

Військові витрати суттєво зросли. Утримання збройних сил, закупівля озброєнь і спорядження, медична підтримка військових – все це вимагає великих фінансових ресурсів. Вищі витрати на оборону обмежують можливості для інших сфер, таких як охорона здоров'я та освіта.

Війна також вплинула на зовнішню торгівлю України. Постійні конфлікти та небезпека призвели до скорочення експорту та імпорту, що може обмежити ріст економіки та створення робочих місць.

Безумовно, війна зумовила гуманітарну кризу, і Україна витратила значні кошти на допомогу біженцям та жертвам конфлікту. Ці видатки додатково тиснуть на бюджет та створюють фінансовий тиск.

У цілому можна зазначити, що військова агресія в Україні створила серйозні виклики для бюджетної безпеки, але за рахунок правильних стратегій та управління можливо забезпечити стійкість фінансової сфери та подолати ці виклики. Загалом, бюджетна безпека України є складною задачею, але вона досяжна за умови ретельного планування, ефективного управління та відповідального підходу до фінансової політики. Також, важливо пам'ятати про індивідуальну фінансову безпеку та розвивати фінансову грамотність населення, щоб забезпечити стабільність та процвітання країни.

Список використаних джерел

1. Державний бюджет України (2008-2023). Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення: 11.11.2023).
2. Бюджет України. Ціна держави – проект CASE Україна. URL: <https://cost.ua/byudzhet-ukrayiny/revenue/main/> (дата звернення: 11.11.2023).

3. Операції сектору загального державного управління.
URL: https://ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/oszdu_86_u.htm (date of access: 11.11.2023).
4. Зведений бюджет України (2011-2023). Ставки, індекси, тарифи.
URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (дата звернення: 11.11.2023).
5. Валовий внутрішній продукт (2002-2022). Ставки, індекси, тарифи.
URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 11.11.2023).
6. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> дата звернення: 10.11.2023).

ВПЛИВ РИЗИКІВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Автори: Антоненко Станіслав, магістр
Балог Владислав, магістр
Науковий керівник: Чобіток Вікторія, д.е.н., професор
Навчально-науковий інститут педагогіки, психології,
менеджменту та освіти дорослих УІПА*

У сучасному суспільстві зростає рівень усвідомлення ризиків різної етіології походження. І це усвідомлення з'являється не тільки у зв'язку з виникненням техногенних катастроф, які значно загострюють уяву. Зростає все більше екологічних, військово-політичних та інших проблем, які, перестаючи бути лише предметом дискусій науковців, завдають шкоди життям людей, негативно впливають на соціально-економічний розвиток суспільства тощо. Більш того, з активним розвитком технічних засобів зв'язку сучасна людина отримує в рази більше інформації, яка не завжди є підтвердженою та актуальною, що знижує рівень прогнозування настання різних подій, які впливають на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств.

Проте ризик у житті суспільства виникає не лише на глобальному рівні, а й на макро-, мікрорівні, різних груп та індивідів. Тому будь-яка діяльність пов'язана з ризиком різної етіології походження.

Тема ризику набула особливої актуальності в нашій країні у зв'язку з її переходом до ринкової економіки, який відбувався деструктивно та супроводжувався соціально-економічним та політичним колапсом, що призвело до дезорієнтації соціальної поведінки та руйнування інституційних структур. механізми його регулювання.

Поняття «ризик» висвітлювало і робило більш відчутною мінливість у розвитку суспільного життя. Виявилось, що ризик закладений в ньому невід'ємно і має дві протилежні тенденції у своєму прояві. З одного боку, творчість, інновації та прогресивний розвиток суспільства неможливі без ризику. З іншого боку, людські помилки та прорахунки в бізнес-діяльності та використанні технологій створюють нові загрози його існуванню. Ця альтернативність і амбівалентність ризику проявляється і на рівні індивідуальної свідомості. У разі конкретного вибору завжди йде боротьба між «так» і «ні», пов'язана одночасно з бажанням досягти успіху і страхом невдачі. [1, 2]

Важливу роль у вирішенні проблем, пов'язаних з виникненням ризику, відіграють процеси науково-технічного розвитку. Стрімкий розвиток науково-технічного несе, як позитивні, так і негативні наслідки, які можуть становити загрозу екології та людському існуванню. Зростає для суспільства небезпека наукових експериментів і використання нових технологій тощо.

Важливо з'ясувати, наскільки можливий ризик впровадження технологічних інновацій у соціально-економічний розвиток суспільства, що впливає на демографічні, політичні, економічні та інші показники. Обмежуватися пошуком пояснень різних відхилень від нормального розвитку суспільних процесів недоцільно, необхідно визначити їх причини, умови виникнення та закономірності прогресування.

З іншого боку, у масовій свідомості існує розуміння важливості ризику та стану невизначеності, оскільки вони є необхідними умовами для виникнення та функціонування ринкових інститутів, громадянського суспільства, політичних систем і, нарешті, розвитку особистості. свобода. Адже ризик передбачає можливість і право вибору альтернатив, а також відповідальність за наслідки, спричинені відповідними діями.

Ситуації, коли результати дій не збігаються з бажаннями людей, не є чимось новим. Проте останнім часом катастрофи на атомних електростанціях, хімічній промисловості та транспорті буквально вражають уяву. У процесі господарської діяльності людини поступово і ніби непомітно виникає багато технологічних проблем, зокрема екологічних, які, перестаючи бути лише предметом дискусій науковців, посягають на життя людей. Більш того, з розвитком засобів масової комунікації сучасні люди отримують в рази більше такої інформації за «одиницю часу». При цьому стає все більш очевидним, що ризик проявляється не тільки в глобальному масштабі, а й на рівні соціальних організацій, груп та індивідів.

Тому найважливішу роль у реалізації проблеми ризику відіграли процеси бурхливого науково-технічного розвитку, які значно розширили людські можливості, але водночас призвели до ряду негативних наслідків, які становили загрозу навколишньому середовищу. Це створює необхідність вирішення фундаментальних проблем, пов'язаних з ядерною енергетикою, зброєю, генною інженерією та використанням ряду хімічних речовин тощо. Варто з'ясувати, у чому полягає ризик впровадження технологічних інновацій і які моральні, соціальні та демографічні наслідки це може спричинити. Водночас не можна обмежуватися лише пошуком пояснень різноманітних відхилень у розвитку суспільних процесів. Необхідно визначити їх причини, умови виникнення та закономірності прогресування. З іншого боку, масова свідомість розуміє важливість ризику та стану невизначеності, оскільки вони є необхідними умовами для виникнення та функціонування ринкових інститутів, демократичних політичних систем, громадянського суспільства, зрештою, громадянського суспільства, розвиток свободи особистості. Адже ризик передбачає можливість і право вибору альтернатив, а також відповідальність за наслідки, спричинені відповідними діями.

Список використаних джерел

1. Федулова І. Ідентифікація господарських ризиків. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. Вип. 4. С. 89-103.
2. Чобіток В. І. Вплив ризиків на процес інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування. *Бізнес Інформ*. 2020. №5. С. 451–457.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ

Автор: Атаманов А. В., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

На основі аналізу проблем становлення малого підприємництва в Україні можна зробити висновок про те, що на сьогодні ситуація у розвитку цього сектора ринкової економіки є незадовільною. Існує багато негативних факторів які перешкоджають швидкому та ефективному розвитку малого підприємництва.

Тема формування та розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні і досі є однією із своєчасних і затребуваних для розкриття. Підприємства малого і середнього бізнесу – це підґрунтя та фундамент кожного ринкового господарства. У сучасних умовах періодичних фінансових криз, нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації в Україні важливе значення для стабілізації національної економіки, розв'язання основних соціальних питань має розвиток та підтримка малих і середніх підприємств.

За результатами багаточисельних незалежних досліджень у світі у період до 2050 року очікується скорочення більше половини робочих місць в економіці через застосування роботів та штучного інтелекту. При цьому дослідники акцентують увагу на тому, що впровадженням роботів у першу чергу будуть займатися компанії великого і значною мірою компанії середнього бізнесу, а здатністю надавати робочі місця буде володіти тільки малий, і навіть більше того - мікробізнес. [1]

Малий та середній бізнес відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи близько 64 % доданої вартості, 81,5 % зайнятих працівників у суб'єктів господарювання та 37 % податкових надходжень (у 2021 р.). Це суттєво підвищує роль малого підприємництва у найближчій перспективі і визначає необхідність пошуку нових інструментів державного сприяння.

За наявних у світі викликів щодо суттєвого очікуваного скорочення робочих місць у світовій економіці у найближчі двадцять-тридцять років малий бізнес може і має стати тим інструментом, який забезпечить робочими місцями працездатне населення. Тобто у найближчий період малий бізнес (більш вірогідно – мікро-бізнес у форматі самозайнятих осіб) має створити декілька сотень тисяч робочих місць.

Для того, щоб малий бізнес міг поглинути необхідну кількість людей, що будуть вивільнені внаслідок поширення штучного інтелекту – бажано, щоб

бізнес-клімат в країні був сприятливий для самостійної економічної діяльності. Відсутність дієвої стратегії державної політики щодо малого бізнесу призводить до стохастичної появи нових регулювань, і до відсутності прогресу у реальному покращанні бізнес-клімату в Україні.

На МСП припадає лєвова частка зайнятості в Україні станом на кінець 2023 року. Причому за останні роки їхня частка зростала - з 2013 по 2021 роки вона збільшилась з 75% до 82%. [2]

Після стабільного падіння протягом 2010–2015 років, у 2016–2021 роках кількість зайнятих в секторі МСП зростала. Якщо спочатку рівень зростання був невеликим (1% на рік), то у 2021 зростання прискорилося майже до 6%.

Залежність динаміки від розміру є нелінійною. Найменшу волатильність мала динаміка зайнятості середніх та мікрособ'єктів, найбільшу - малих.

У 2016 році, вперше за останні роки, у середньому українські підприємства отримали більше прибутків, ніж збитків. У 2017–2021 роках тенденція тривала; загальний чистий прибуток зріс. Це стосується як підприємств у цілому, так і сектору МСП. Банкрутство ФОП є менш поширеним явищем. Аналіз структури причин банкрутств приватних підприємців засвідчує, що понад дві третини кредиторів, за ініціативи яких розпочато банкрутство, - це підрозділи Державної фіскальної служби або Пенсійного фонду України.

Аналіз динаміки результатів діяльності суб'єктів господарювання малого і середнього бізнесу в Україні показує, що за останні роки немає суттєвих змін та зрушень у кращу сторону. У розвинених країнах малий і середній бізнес забезпечують половину внутрішнього валового продукту. В Італії середній та малий бізнес забезпечує близько 95 % доходу держави. На жаль на території нашої держави в останні роки спостерігається збитковість більшості підприємств малого і середнього бізнесу.

Запровадження обмежувальних заходів у зв'язку із запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, а з 24.02.2022 р. військовою агресією рф та окупацією територій, призвело до значних негативних наслідків для бізнесу внаслідок часткового або повного зупинення функціонування частини підприємств, ускладнення логістики, зниження попиту та руйнування ланцюгів поставок.

Виходячи з цього, можна говорити про наявність і невирішеність низки проблем, що гальмують розвиток малого і середнього бізнесу в Україні, серед яких: загальний стан економіки України в наслідок військової агресії; монополізація бізнесу, зокрема великого бізнесу, підприємства якого витісняють дрібний бізнес з ринку; низька конкуренція на внутрішніх ринках; відсутність достатнього стартового капіталу, власних фінансових ресурсів, сировини, матеріалів, приміщень і обладнання для відкриття бізнесу; недосконалість податкової системи; високий рівень корупції, нестабільність умов ведення бізнесу, бюрократія, рейдерство; нерозвиненість інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва; декларативна форма державної підтримки; нестача кваліфікованого персоналу, відсутність практичних навичок підприємливості працівників у веденні бізнесу, недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для

підприємницької діяльності; обмежені можливості для захисту від протиправних посягань; надмірна кількість дозволів, норм та ліцензій; неефективні та корумповані перевірки; застарілі технічні стандарти; слабкий захист прав власності; низька забезпеченість інформаційно-комунікаційними технологіями. [3]

Можна стверджувати, що на сьогодні головна проблема розвитку малого бізнесу лежить у площині якості державного управління. Проблеми системи державного управління - системна корупція і, як наслідок, вибіркоче виконання законодавства. У цій ситуації норми законодавства як такі значною мірою втрачають свій сенс і немає причин сподіватися на поліпшення ситуації лише завдяки зміні законодавства. Тому розглядати зміну законодавства як інструмент поліпшення бізнес-клімату – вбачається неефективним та нерезультативним.

Аналізуючи проблематику розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, стає зрозумілим, що забезпечення їх сталого зростання залежить у значній мірі від формування виваженої та дієвої державної політики в цій сфері. Саме тому основні перспективні напрямки розвитку підприємництва базуються на формуванні та реалізації задач державної політики щодо сприяння розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва у воєнний період: оптимізація інструментів державної регуляторної політики в сфері розвитку малого та середнього підприємництва; розширення доступу до фінансових ресурсів, впровадження механізмів державної фінансової підтримки; забезпечення прозорого доступу до публічних замовлень; покращення доступу до процесу міжнародного трансферу технологій; забезпечення державної підтримки інноваційного розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва; оптимізація адміністративного та податкового тиску; організація безкоштовних консультативних послуг суб'єктам малого та середнього бізнесу в питаннях юридичного супроводження; реалізація заходів щодо боротьби з корупцією в державних органах влади; створення сприятливих умов для розвитку сучасної інноваційної інфраструктури; забезпечення захисту національних компаній на міжнародному ринку; удосконалення процедури банкрутства та відновлення платоспроможності; формування передумов для розвитку підприємницької та бізнес-культури; дієва і своєчасна підтримка МСП під час пандемії COVID-19 в умовах військової агресії рф. [4]

Перспективним напрямком подальших досліджень щодо формування дієвої політики у сфері розвитку малого та середнього бізнесу є проведення ґрунтовного аналізу світового досвіду державної політики стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, розробка заходів з підтримки бізнесу в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт «Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2021 рік. За результатами опитування малого та середнього бізнесу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ier.com.ua/files//publications/.USAID%20LEV/LEV_ABCA_report - Cost of doing business.pdf/](http://www.ier.com.ua/files//publications/.USAID%20LEV/LEV_ABCA_report_-_Cost_of_doing_business.pdf/).
2. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва. Статистичний

збірник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/>.

3. Кузяків О. МСП в Україні: як відобразити реальний портрет сектору? [Електронний ресурс] / О. Кузяків. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-70057627/>.

4. Стратегія розвитку підприємництва: експертне бачення [Електронний ресурс] / Центр громадських ініціатив. – Режим доступу: <http://cehrin.org.ua/>.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Автор: Афанасьєва Вероніка, магістр
Науковий керівник: Танасюк І. М., к.е.н., доц.
Одеський національний економічний університет*

У сучасних умовах глобалізації та стрімких технологічних змін у світі підтримання конкурентоспроможності підприємства стає ключовим чинником його успіху. Одним із головних напрямів підвищення рівня загальної конкурентоспроможності організації є підвищення конкурентоспроможності її персоналу. Працівники, безумовно, є ключовим елементом на підприємстві, бо саме вони забезпечують його життєдіяльність та стабільний розвиток.

Конкурентоспроможність персоналу – це сукупність усіх якостей, вмінь та професійних характеристик працівників, що дозволяють їм ефективно взаємодіяти з новаціями, адаптуватися до змін у бізнес-середовищі та витримувати конкуренцію на ринку праці (рис. 1) [1, с. 182]. Вона визначається не лише індивідуальними навичками співробітників, а й їхньою здатністю працювати як єдиний механізм, забезпечуючи стійкий розвиток та конкурентні переваги підприємства.

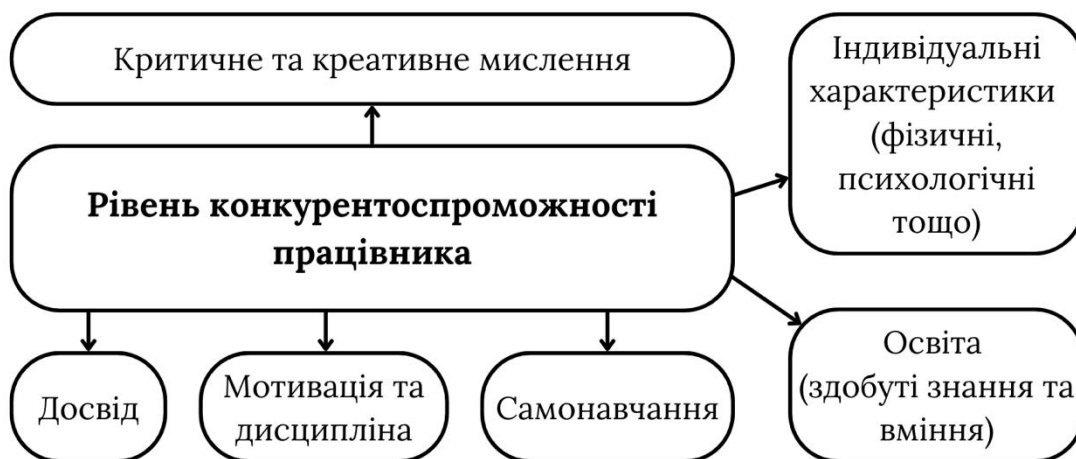

Рис. 1. Складові конкурентоспроможності працівника (індивідуальний рівень)
Джерело: сформовано автором на основі [2]

Підвищення рівня конкурентоспроможності персоналу вимагає комплексного підходу та активного впровадження стратегій, що враховують не лише технічні аспекти, а й людський фактор у бізнесі. Тому основними напрямками досягнення даної мети можуть бути [2, с. 85]:

1. Розвиток та навчання персоналу. Одним із першочергових шляхів досягнення конкурентоспроможності є система безперервного професійного розвитку. Швидкі зміни у технологіях та бізнес-процесах вимагають від персоналу постійного оновлення навичок. Регулярні тренінги, майстер-класи, семінари та онлайн-курси сприятимуть швидшій адаптації співробітників до новітніх тенденцій та розвиватимуть їхній професіоналізм. Кожний успішний керівник розуміє, що інвестування в розвиток персоналу є ключовим чинником максимізації їхнього потенціалу [3, с. 34]. З цієї причини важливо, щоб такі заходи мали довгостроковий характер, а не обмежувалися тимчасовими акціями.

2. Мотивація та стимулювання працівників. Вдосконалення системи мотивації через прозорі та справедливі програми стимулювання, які враховують досягнення та вклад кожного співробітника, забезпечить ефективну роботу, залучення та утримання висококваліфікованих кадрів. До того ж мотивовані працівники більш відкриті до новаторських ідей та сприяють розвитку інноваційної культури в організації.

3. Впровадження інновацій. Запровадження передових технологій і інноваційних підходів у робочі процеси дозволить не лише оптимізувати виробництво, але й створити конкурентні переваги. Це включає в себе автоматизацію, використання штучного інтелекту та інші технологічні інструменти, які покращують продуктивність та якість роботи персоналу.

4. Корпоративна культура і комунікація у колективі. Створення сприятливої корпоративної культури на підприємстві, де цінуються ініціативність, творчість та взаємодопомога, має велике значення для загального успіху компанії. Забезпечення відкритого спілкування та ефективної комунікації допоможе уникнути конфліктів, покращить робочий процес та підвищить продуктивність та моральний дух колективу.

Отже, поєднання запропонованих шляхів підвищення конкурентоспроможності персоналу відкриває перед сучасними підприємствами багато перспектив для досягнення успіху в конкурентному бізнес-середовищі. Виявлення та розвиток ключових навичок, створення стимулюючих робочих умов, інвестування в освіту та розвиток – усе це визначає не лише ефективність працівників, а й загальний успіх організації.

Список використаних джерел

1. Писаревська Г. І. Підвищення конкурентоспроможності персоналу сучасного підприємства. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків – м. Торунь, 3-4 бер. 2020 р.). Харків, Торунь, 2020. С. 182-184.
2. Ситник О. Ю., Смутчак З. В. Конкурентоспроможність персоналу: складники і напрями підвищення. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 26. С. 82-86.
3. Зелінська Г. О., Андрусів У. Я. Глобалізаційні виклики та конкурентоспроможність персоналу підприємства. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2021. Вип. 2. С. 29-36.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ

*Автор: Балан Вікторія
Науковий керівник: Малікова І. П.,
спеціаліст вищої категорії, ст. викладач
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж*

До одного з видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють суб'єкти в Україні є експорт та імпорт товарів [1].

Статистика зовнішньої торгівлі товарами України охоплює всі товари, що додаються до запасів матеріальних ресурсів України або вибувають з них у результаті їх ввезення чи вивезення за межі її митної території і аналізує їх обсяг та рух через кордон. Завданням статистики є розробка системи показників, що висвітлюють розміри, динаміку та структуру зовнішньої торгівлі, аналіз факторів, які впливають на ці процеси, порівняльний аналіз міжнародних відносин та оцінку іноземних інвестицій [2].

Російсько-українська війна суттєво вплинула на економічний стан нашої країни, в тому числі і на зовнішньоекономічну діяльність. Експортно-імпортні операції України в поточному році зазнали значних змін [3].

Протягом січня-серпня 2019-2023 років у середньому експорт товарів зменшився на 2137,7 млн. дол. США або на 7,22 %, у той час як імпорт збільшився на 550,1 млн. дол. США або на 1,38 %. Більш детально зміни експорту та імпорту товарів протягом досліджуваного періоду розглянуто на рис. 1.

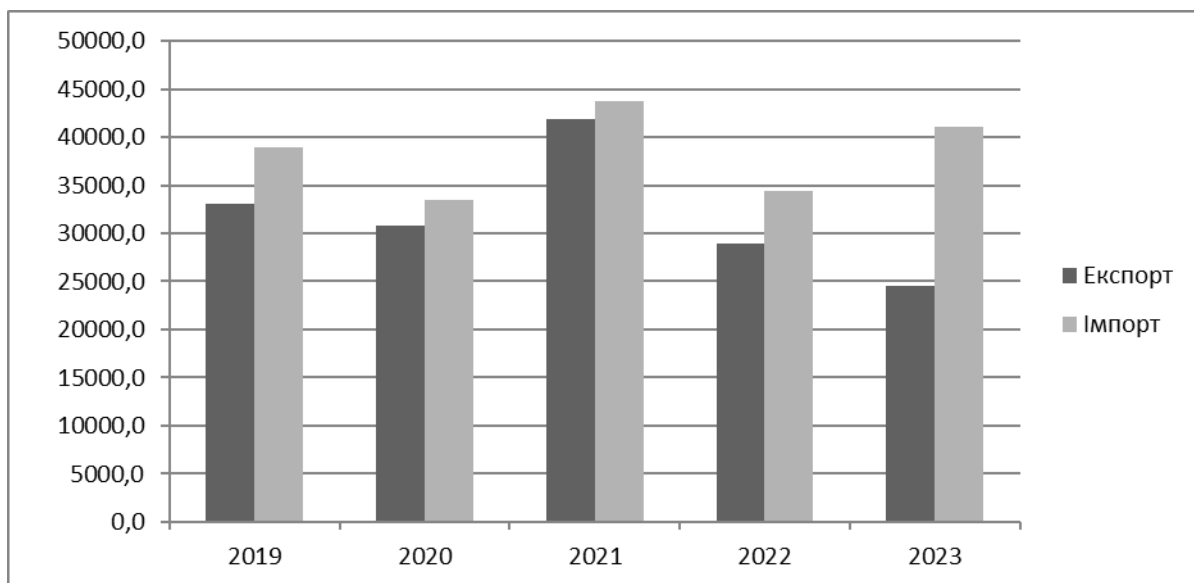

Рис.1 Основні показники зовнішньоекономічної торгівлі України товарами за січень-серпень 2019-2023 років, млн. дол. США
Розроблено авторами на основі [4].

Найбільший показник експорту та імпорту товарів припадає на 2021 рік і складає відповідно 41 811,9 млн. дол. США та 43 707,3 млн. дол. США, у той час як найменший показник експорту припадає на 2023 р. – 24 474,9 млн. дол. США,

а імпорту на 2020 – 33 446,4 млн. дол. США. На таку зміну зовнішньоекономічної торгівлі в першу чергу вплинули пандемія та війна.

Економіка України поступово пристосовується до функціонування в умовах воєнного стану, що позначається на показниках зовнішньої торгівлі, проте негативну динаміку експорту товарів не вдалося подолати.

Товарна структура експорту та імпорту у січні-серпні 2023 р. змінилась порівняно з аналогічним періодом минулого року. В експорті товарів, як і раніше, зберігається домінування продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини [4]. Більш детально найменування товарів які Україна найбільше експортувала та імпортувала за період з січня по серпень 2023 року розглянуто в таблиці 1.

Таблиця 1

Товарна структура зовнішньої торгівлі України за січень-серпень 2023 р., %

Назва товару	Експорт	Імпорт
Продукти рослинного походження	32,54	3,57
у тому числі зернові культури	24,85	0,23
Жири та олії тваринного або рослинного походження	15,38	0,38
Недорогоцінні метали та вироби з них	11,08	5,10
у тому числі чорні метали	7,44	2,08
Готові харчові продукти	7,97	4,96
Машини, обладнання та механізми	7,83	17,32
Мінеральні продукти	6,68	17,64
у тому числі палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	1,21	17,22
Інше	.....	.....
Всього	100,00	100,00

Розроблено авторами на основі [4].

У січні-серпні 2023 р. найбільше Україна експортувала продукти рослинного походження, що становить 32,54% від загального обсягу експорту товарів, а імпортувала найбільше мінеральні продукти, які складають 17,64% від загального обсягу імпорту товарів.

Умови воєнного стану суттєво ускладнюють зовнішню торгівлю України, створюючи виклики та обмеження для міжнародних економічних відносин. Незважаючи на це, пошук нових торговельних можливостей можуть допомогти забезпечити економічну стійкість та зберегти підприємствам можливість розвиватися в умовах нестабільності.

Список використаних джерел

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 №2121-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 10.11.2023).
2. Статистика зовнішньоекономічної діяльності: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5722524/> (дата звернення 10.11.2023).
3. Зовнішня торгівля України: вплив війни та на чому вдалося заробити: UNN. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/2008344-zovnishnya-torgivlya-ukrayini-vpliv-viyni-ta-na-chomu-vidalosya-zarobiti> (дата звернення 10.11.2023).
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2023).

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛІНГУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

*Автор: Беркар Юлія, магістр
Науковий керівник: Чернова В. В., к.е.н., ст. викладач
Одеський національний економічний університет*

Ведення бізнесу в сучасних умовах потребує комплексного вирішення численних проблем, спричинених зовнішніми та внутрішніми факторами. До ефективності системи керування компанією входить здатність прогнозувати економічну та господарську ситуації, запобігати негативному впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, вживати заходів щодо мінімізації витрат, забезпечувати досягнення поставлених цілей і, найголовніше, отримувати позитивні фінансові результати. Ці аспекти вимагають розробки нових методів управління та їх інструментів. Сьогодні контролінг є одним із таких інструментів. Здатність приймати своєчасні, продумані та обґрунтовані стратегічні та оперативні рішення, координувати роботу різних структурних підрозділів підприємства є основою впровадження інструментів контролінгу на підприємствах агропромислового сектору [1].

При впровадженні системи контролінгу на підприємствах АПК потрібно враховувати особливості сектору. Розглянемо деякі з них. Першою особливістю є сезонність та циклічність. В агропромисловому секторі спостерігається значна сезонність залежно від сільськогосподарського виробництва та виду худоби, що вирощується. Контролінг повинен адаптуватися до цих коливань та розробити стратегії управління фінансами, людьми та ресурсами на різних етапах робочого процесу. Наступною особливістю є залежність від природних умов. Погодні умови, кліматичні коливання та стихійні лиха можуть вплинути на врожайність та виробництво. Контролінг повинен враховувати ці ризики та розробляти стратегії управління фінансовими ресурсами в умовах невизначеності [2]. Ще однією особливістю є специфіка обліку виробництва. Облік агропромислових комплексів пов'язані з такими унікальними аспектами, як облік площі земель, кількості посівів, врожайності тощо. Контролінг має розробити системи обліку, які враховують деталі виробництва. Управління витратами також мають свої особливості. Більша частина витрат агропромислового комплексу пов'язана із закупівлею сільськогосподарської продукції, добрив, обробкою землі та іншими аспектами виробництва. Ефективне управління витратами потребує детального аналізу всіх етапів виробництва. Також особливості є і в управлінні ризиками. В аграрному секторі можуть бути фінансові ризики, пов'язані з коливаннями цін на продукцію, а також природні ризики. Контролінг повинен розробити стратегії щодо зниження ризиків та управління ними. Наступною особливістю є управління якістю продукції. В агропромисловому комплексі важливо виробляти продукцію відповідно до встановлених стандартів та вимог. Контролінг повинен включати системи контролю якості, які забезпечують відповідність продукції стандартам. І ще одною особливістю є управління технологічними інноваціями. У сучасному агропромисловому комплексі велика

увага приділяється використанню новітніх технологій підвищення ефективності виробництва. Контролінг має враховувати витрати та ефективність технологічних інновацій [3]. Враховуючи ці особливості, контролінг в агропромисловому комплексі має бути гнучким та адаптованим до специфічних умов цього сектору економіки.

Впровадження системи контролінгу дозволить досягти ефективного управління власними ресурсами, швидко реагувати на зміни в діяльності, розробляти та опрацьовувати різні варіанти управлінських рішень, дозволить максимізувати прибуток, мінімізувати ризики, забезпечити ліквідність та платоспроможність господарюючих суб'єктів, і досягнення стійкої конкурентоспроможності підприємств агропромислового комплексу [4].

Список використаних джерел

1. Николаев I.B. Контролінг в системі управління підприємствами АПК. Електронне фахове наукове видання «Ефективна економіка». 2021. №1.
2. Дробот Н. М., Яцюк В. О. Впровадження системи контролінгу на аграрних підприємствах України. БізнесІнформ. Серія Економіка сільського господарства та АПК. 2017. №10. С. 269-273.
3. Носач Н. М. Аналіз використання інструментів контролінгу в системі управління підприємствами агропромислового виробництва. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2021. Том 6. № 3. С. 303 – 309.
4. Zagorodnyuk O.V., Maliuga L.M. The necessity of controlling introduction in agricultural enterprises. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Серія Економіка та управління національним господарством. 2017. №1 (06). С. 16-18.

ЗМІНИ У СФЕРІ МОЛОДІЖНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Автор: Білотор О. М., магістр гр. БЗ-Пу22мг

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Процес інтеграції України до Європейського Союзу розпочався із набуттям нашою країною незалежності, що зумовило необхідність створення у внутрішньому правопорядку держави відповідних правових приписів для його здійснення. В Україні створена відповідна правова база та інституційна система, яка включає як центральний орган виконавчої влади (Міністерство юстиції), так і посадових осіб, які і визначають процеси правової інтеграції України до Європейського Союзу.

Останнє десятиліття стало для України часом небачених раніше здобутків і вип Євроінтеграційний курс України та демократизація суспільного життя вимагають від нашої держави активних кроків щодо впровадження прогресивного зарубіжного досвіду реформ основних сфер суспільного життя. Такі трансформації можливі лише за умови використання системного підходу. Стратегічною метою нашої держави на шляху до євроінтеграції, на нашу думку, є формування паритетної моделі демократії, за якої враховуються та забезпечуються інтереси всіх соціальних верств населення, групові інтереси

найрізноманітніших соціальних груп.

Отже, у 2012–2021 рр. відбулися великі зміни у сфері молодіжного законодавства України, які характеризувалися з одного боку, зменшенням кількості молодіжних законів, з іншого, – суттєвим оновленням концептуальних засад, організаційних підходів та інструментів молодіжної політики України. Нині замість чотирьох наявні два законодавчі акти молодіжної сфери Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю». Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» залишається чинним, але відбулося його фактичне перенесення зі сфери молодіжної політики у сферу соціальної політики.

Особливістю розвитку молодіжного законодавства останніх років є позитивно вирішене питання щодо державної підтримки національного скаутського руху. 25.03.2019 р. Верховна Рада України VIII скликання зареєструвала законопроект «Про державне визнання і підтримку Пласту – Національної скаутської організації України» № 1084, 30.05.2019 р. Народні депутати цієї каденції прийняли цей законопроект, доля якого остаточно вирішилася вже парламентом IX скликання та наступним президентом. Після розгляду пропозицій глави держави Верховна Рада України прийняла закон з урахуванням пропозицій Президента України, який його підписав того ж дня, 17.12.2019 р. В остаточному варіанті документ отримав назву Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху».

Новий закон було спрямовано на визнання «історичного внеску пластового руху в освіту дітей і молоді, здобуття та становлення української державності», створення «засад державної політики щодо сприяння пластового, скаутського руху».

Цей закон визначив мету та завдання підтримки, забезпечення доступності пластового, скаутського руху для дітей і молоді, правовий статус пластових, скаутських організацій, державну підтримку з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. У документі апробовано певні терміни, які згодом були включені до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» (інституційний розвиток, інфраструктура, проєкт). Відтоді у законодавчому полі України виникла ситуація, коли питання діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій врегульовуються як для всіх молодіжних і дитячих громадських організацій та об'єднань в цілому, так і для пластового, скаутського руху зокрема.

Ухвалення нового молодіжного закону передбачає розробку низки підзаконних нормативно-правових актів уряду, центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування. Так, Міністерство молоді та спорту України у жовтні 2021 р. винесло на обговорення проєкти документів щодо діяльності Національної ради з питань молоді, молодіжних центрів і молодіжних просторів, радників з питань молоді, утворення Українського молодіжного фонду, підготовки, підвищення кваліфікації та стандартів оцінки якості підготовки молодіжних працівників.

У відповідь на нові виклики у сфері молодіжної політики та молодіжної роботи відбулися зміни ідеології – перенаправлення вектору політики з роботи з молоддю на сприяння роботі самої молоді (ідеологія «молодіжної участі») та нормативного забезпечення (в результаті тривалої багатобічної підготовки було прийнято Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 р., Національну молодіжну стратегію до 2030 року, затверджену указом Президента України від 12.03.2021 р., Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021–2025 роки, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 р.), що уможливило істотні зміни в практичній роботі. Тепер молодіжна політика стала цілісною системою, здатною активно сприяти самореалізації та розвитку творчого потенціалу молоді, підвищенню рівня її самостійності, залученню молодих людей до ухвалення управлінських рішень і забезпечення активної участі в суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021>.
2. Закон України «Про основні засади молодіжної політики»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>.
3. Національна молодіжна стратегія до 2030 року»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021>.

РОЛЬ МОЛОДІ У ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Автор: Бондарчук Олександр, аспірант
Науковий керівник: Гребенник Н. Г., к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна*

В наш час сучасний світ переживає блискавичні зміни, які спричинені діджиталізацією інформаційного простору, економічних процесів, суспільного життя та побуту. Особливо важливу роль у цих процесах відіграє сучасна молодь, яка використовує актуальні технологічні тренди, новітні технології для трансформації традиційних бізнес-моделей та узвичаєних ринкових практик. Глобальне поширення Інтернету та мобільних технологій створило умови, в яких молодь може активно брати участь у цифровій економіці. Це дає їм можливість бути одночасно як споживачами, так і виробниками та користувачами діджитал продуктів та послуг.

Не дивлячись на те, що глибина проникнення технологій у всі сфері діяльності людини зростає дуже швидко і цифровізація здається невід'ємною частиною життя, молодь може бути обмежена в участі в цифровій економіці через ряд соціо-економічних проблем. До таких проблем належать нерівність у доступі до цифрових технологій, цифрових навичках та можливості отримувати вигоди від цифрової економіки. [1]

Нерівність у доступі до цифрових технологій може виникати через економічні, соціальні та географічні фактори. Наприклад, для України є

актуальна проблема збройної агресії та атаки на енергетичну інфраструктуру з боку Росії, що створює, а іноді і не унеможлиблює доступ молоді до цифрових технологій.

Зі зростанням технологічного прогресу спостерігається активізація молоді у використанні цифрових платіжних систем, таких як цифрові гроші та криптовалюти. Це відкриває нові можливості для молодих підприємців, особливо у розвиваючихся країнах, де цифрова фінансова інфраструктура може слугувати каталізатором економічного розвитку. Крім того з'являється більше можливостей для кращого зв'язку між цифровими фінансами та бізнес-платформами для молодих підприємців. Існує також потреба в ширшому діапазоні пропозицій цифрових фінансових послуг, включаючи заощадження, грошові перекази та кредити, і в тому, щоб ці послуги краще адаптувалися до потреб існуючих підприємств. [2]

Серед позитивних трендів діджиталізації економіки варто виділити вплив на безробіття серед молоді. Цифровізація може стати ефективним засобом боротьби з безробіттям серед молоді. Дослідження Європейської комісії "Індекс цифрової економіки та суспільства (DESI)" показують, що поліпшення цифрової інфраструктури та доступу до цифрових навичок може значно знизити рівень безробіття серед молодих людей у Європі. [3]

Діджиталізація відіграє важливу роль у формуванні інноваційних професіоналів та вирішенні проблеми безробіття серед молоді. Багато технологічних розробок, заснованих на інформаційно-комунікаційних технологіях, таких як Інтернет речей, штучний інтелект і хмарні технології, змінюють ринок праці та зміцнюють позиції молоді на ринку праці. Дослідження Славіки Рочеська стверджує, що зміни на ринках праці внаслідок розвитку інформаційно-комунікаційних технологій пропонують численні можливості працевлаштування для молоді. [4]

Підсумовуючи можна сказати, що молодь є одним із ключових драйверів у процесі діджиталізації економіки. Без сумнівів молодь є важливою складовою у розвитку цифрової економіки, тому що саме молоде покоління використовує цифрові технології в своєму повсякденному житті. Їх активна участь та інноваційний підхід потенційно можуть стати вирішальними факторами у створенні більш ефективних, інклюзивних та стійких економічних моделей у майбутньому. Але все це можливо лише при умовах забезпечення рівності доступу до цифрових технологій, наявності цифрової інфраструктури та доступу до отримання цифрових навичок.

Список використаних джерел

1. The Berkman Klein Center for Internet & Society at Harvard University - Youth Engagement with the Digital Economy: A Deep Dive URL: <https://cyber.harvard.edu/story/2020-06/youth-engagement-digital-economy-deep-dive> (дата звернення 12.11.2023).
2. Youth Entrepreneurs Engaging in the Digital Economy URL: <https://www.undp.org/publications/youth-entrepreneurs-engaging-digital-economy-next-generation> (дата звернення 01.11.2023).
3. The Effect of Digitalization on Youth Unemployment for EU Countries: Treat or Threat? URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/14/11080> (дата звернення 02.11.2023).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Автор: Боровенський Д. К., здобувач групи БД Пу22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Поняття «територіальна громада» уперше було використано у Конституції України, у першій частині статті 140 якої закріплюється норма, згідно з якою, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2].

Дослідження джерел інформації щодо стратегічного планування розвитку територій дозволило зробити висновок, що метою такого планування є розв'язання лише корінних проблем та визначення лише декількох пріоритетів розвитку, яких може бути не більше п'яти. Стратегічний план визначає розвиток лише в найбільш важливих, пріоритетних для території напрямках.

Розробка стратегії розвитку територіальної громади ґрунтується на нормативно-правових документах, сукупність яких умовно класифікують на три блоки [1]:

1. Перший - визначає роль та місце органів місцевого самоврядування в організації та здійсненні процесу управління розвитком території, зокрема – через розроблення і реалізацію стратегій місцевого розвитку.

2. Другий - формує основні засади стратегічного планування на місцевому рівні (від держави до окремої території).

3. Третій - визначає особливості участі у процесі формування та реалізації стратегії місцевого розвитку громадськості.

У багатьох роботах вчених наголошується що, спеціального закону, що регламентував би процес стратегічного планування в Україні нема. Однак, можна стверджувати, що рамкові умови для його запровадження створено. Вони визначені, наприклад, у Законі України «Про засади державної регіональної політики». Закон визначив систему планувальних документів у сфері державної регіональної політики [3]:

1) Державна стратегія регіонального розвитку України;

2) План заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України;

3) регіональні стратегії розвитку;

4) плани заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку;

5) інвестиційні програми (проекти), спрямовані на розвиток регіонів.

Узагальнення змісту кожного з блоків нормативно-правового забезпечення процесу стратегічного планування розвитку об'єднаної територіальної громади

та відповідне інформаційне наповнення кожного з зазначених блоків представлено на рис. 1.

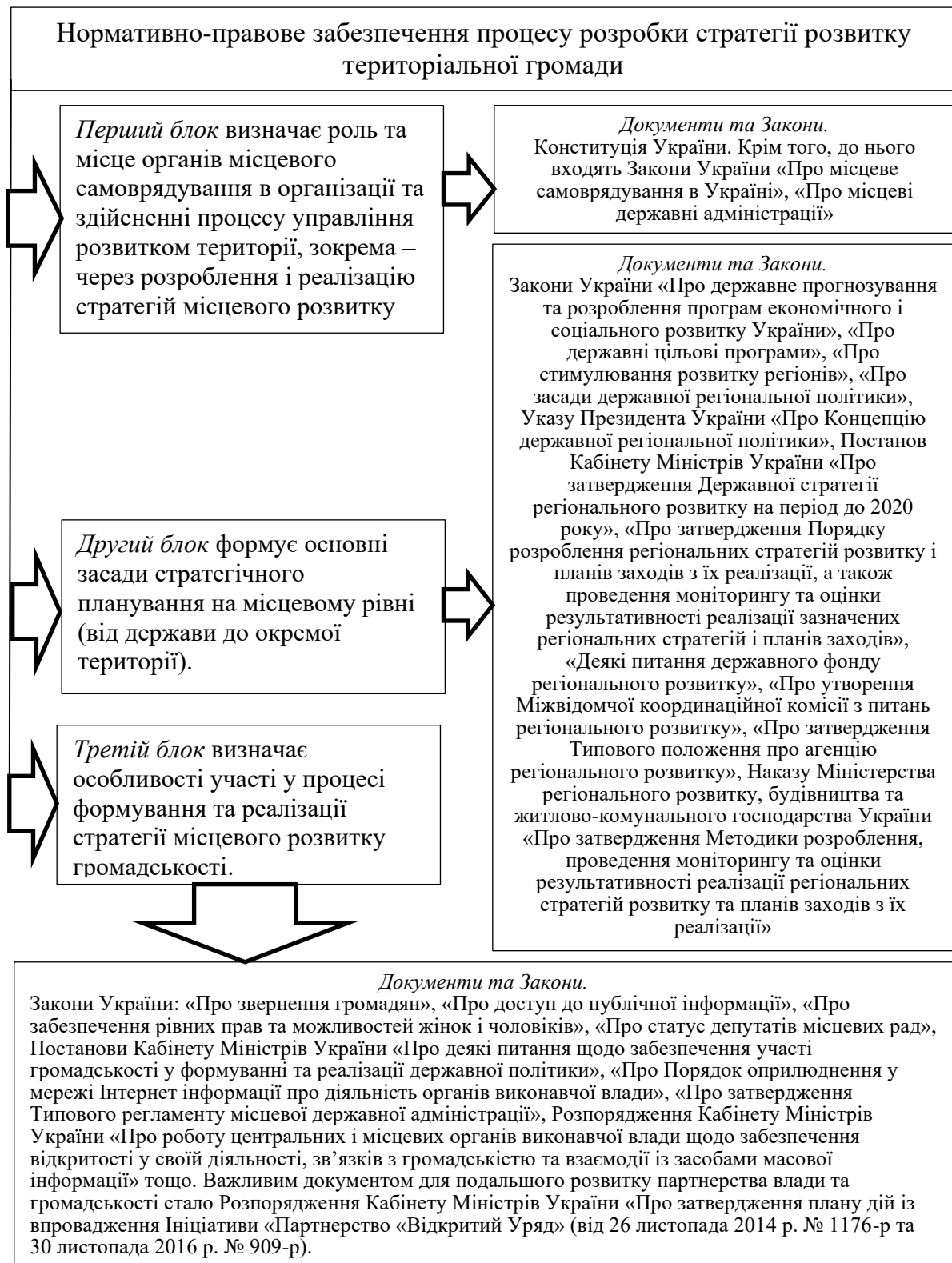

Рис.1. Схема класифікації нормативно-правового забезпечення планування стратегічного розвитку громади

Розроблена схема класифікації нормативно-правового забезпечення планування стратегічного розвитку громади може бути використана при практичній апробації розробки стратегічного плану громади.

Сьогодні Україна опинилась перед загрозою втрати суверенітету і територіальної цілісності, що ускладнюється економічною кризою. На даному етапі найважливішим є об'єднання зусиль Кабінету Міністрів України та громадянського суспільства, рівноправний діалог та взаємна відповідальність за розвиток держави. Це вимагає невідкладного впровадження принципів відкритого урядування, відповідальності органів державної влади перед суспільством, підзвітності та підконтрольності громадянам.

Список використаних джерел

1. Берданова О.В. Стратегічне планування місцевого розвитку / О.В. Берданова, В.В. Вакуленко. – К.: ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лют. 2015 року № 156-VIII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.rada.gov.ua>.

ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕНТРОПІЇ СТАНІВ КЕРОВАНОЇ ОБ'ЄКТ-СИСТЕМИ, ЩО ПІДЛЯГАЄ УСУНЕННЮ УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ З КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ

*Автор: Васильєв М. А., аспірант
Науковий керівник: Ковтун О. А., к.держ.упр., доц.
ДЗВО Університет менеджменту освіти
Національної академії педагогічних наук України*

На відміну від керуючої суб'єкт-системи державного управління у галузі регулювання земельних відносин в Україні, керована об'єкт-система має більш широку граничність, її елементи володіють власною суб'єктністю та не перебувають у прямій організаційно-структурній залежності один від одного, а тому є децентралізованими.

Враховуючи зазначені загальні риси, керовану об'єкт-систему можна вважати нелінійною динамічною системою з ознаками стохастичності. Це пояснюється тим, що функціонування даної системи здійснюється у важковимірюваному спектрі різноманітності (варіативності) дій її дискретних елементів, спрямованих на об'єкти земельних відносин з метою задоволення певних потреб за рахунок використання їх корисних якостей у просторі станів. Від цього актуалізований опис керованої об'єкт-системи статистичними методами значно ускладнюється, а отримані відомості постійно застарівають, стають фрагментарними, суперечливими. Разом з тим, внаслідок дії явища інформаційної ентропії, не завжди видається за можливе однозначно, і з великою

долею вірогідності, встановити такі фундаментальні властивості керованої об'єкт-системи як спостережуваність, керованість і досяжність.

Інформаційна ентропія у теорії інформації вважається усередненим значенням очікування розподілу випадкової величини $\{I_0, I_1, \dots, I_{N-1}\}$ та може бути визначена як міра непередбачуваності керованої об'єкт-системи, або інакше, як вміст інформації, невідомої про цю систему. Інформаційна ентропія вимірюється в одиницях кількості інформації – бітах і розраховується за формулою Шеннона:

$$H = -\sum_{i=1}^n p(X_i) \log_a p(X_i), \quad (1)$$

де p_i – ймовірність настання події, що наприклад, може містити ознаки порушення вимог земельного законодавства, спричиненої недостатністю інформації, необхідної для прийняття управлінського рішення із вжиття заходів правового характеру щодо недопущення такого порушення;

a – основа логарифму, що визначається залежно від кількості можливих станів події, яка містить ознаки порушення вимог земельного законодавства (вибір основи логарифму визначає одиницю виміру ентропії, що може бути будь-якою, більшою за 1) [1].

Статистичною функцією дискретної випадкової величини, відмінною від інформаційної ентропії як її усередненого значення, що характеризує тільки i -й стан, є, так звана власна інформація, що має вигляд:

$$H_i = -\log_a(p_i) \quad (2)$$

Наведена формула демонструє, що кількість інформації про подію збільшується зі зменшенням ймовірності настання такої події, тобто подія, яка може відбутися з низькою ймовірністю, містить більше інформації, ніж подія, яка може відбутися з високою ймовірністю. Приріст інформації про подію є пропорційним від'ємному логарифму ймовірності події, тобто якщо ймовірність події дорівнює 1, то приріст інформації буде дорівнювати 0, оскільки нової інформації не отримано, але якщо ймовірність події дорівнює 0, то приріст інформації буде нескінченно великим, оскільки отримується нова, невідома раніше інформація [1].

Наприклад, якщо певна подія X може відбутися з ймовірністю 0,001 або 0,1 %, то кількість інформації, що міститься в цій події, буде:

$$H(X) = -\log_2(0,001) = 9,9657 \text{ біт}$$

Таким чином, видається, що коли певна подія як доконаний факт відбулася, і про це стає відомо зацікавленому колу осіб, одночасно із зменшенням інформаційної ентропії, отримується приріст інформації - різниця між інформаційною ентропією до та після надходження такої інформації, тому у майбутньому невизначеність чи непередбачуваність подібної події знижується, ризик її настання набуває контрольованості, а його наслідки - передбачуваності.

Приймаючи до уваги вищевикладене, узагальнено, зміст принципу еквівалентності приросту інформації можна представити так: кількість

прийнятої інформації про подію, дорівнює кількості невизначеності, усунутої завдяки цій інформації.

Ґрунтуючись на означених теоретичних положеннях, проілюструємо особливості явища інформаційної ентропії на конкретному практичному прикладі. За основу прикладу візьмемо міру невизначеності у ситуації, яка склалася при використанні однієї умовної земельної ділянки на початок проведення N-ним уповноваженим органом контрольного заходу (перевірки), зверненого на фактичну реалізацію принципу еквівалентності приросту інформації за контрольними питаннями, визначеними в уніфікованій формі акта, що складається за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері використання та охорони земель, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 06.11.2018 р. № 538 [2].

Спираючись на задані умови запропонованого практичного прикладу, проведемо більш детальний аналіз явища інформаційної ентропії в окресленій ситуації.

Так, уніфікована форма акта, затверджена компетентним суб'єктом правотворчості, містить десять контрольних питань щодо дотримання вимог законодавства у сфері використання та охорони земель, при розгляді яких, державний інспектор, уповноважений встановити факт настання або ненастання загалом п'ятнадцяти подій, що у контексті даної або іншої суміжної ситуації можуть як залежати, так і не залежати одна від одної, та кожна з яких у комбінації ймовірності володіє двома результуючими значеннями: «так, подія відбулася» та «ні, подія не відбулася».

Отже, у досліджуваній ситуації інформаційна ентропія кожної окремої події, наприклад наявність державної реєстрації прав на земельну ділянку при двох можливих значеннях (результатах, де $2^1 = 2$) з ймовірностями a і b , де $a + b = 1$ або $a = b = 0,5$ ($1/2$) буде максимальною та рівнятиметься 1 біт, оскільки за формулою Шеннона:

$$H = -2 (1/2 \log_2 1/2) = -\log_2 1/2 = \log_2 2 = 1$$

Далі, якщо контрольними питаннями заздалегідь передбачено п'ятнадцять подій, кожна з яких має два рівноймовірних значення (результати), то загальна кількість комбінацій, які представляють собою набір значень, де кожна з п'ятнадцяти подій може прийняти одне з двох значень буде рівнятися 32768 або 2^{15} , відповідно інформаційна ентропія у ситуації, яка склалася при використанні однієї умовної земельної ділянки на початок проведення контрольного заходу, враховуючи загальну кількість комбінацій буде рівнятися 15 біт:

$$H = -\log_2 (32768) = 15$$

При збільшенні діапазону ситуації через екстраполяцію проведених розрахунків на усю сукупність зареєстрованих у Державному земельному кадастрі земельних ділянок (станом на 16.02.2023 р.) [3], отримаємо допустимість у $15 \times 36262409 = 543936135$ потенційних подій, кожна з яких має два рівноймовірних значення (результати). Загальна кількість комбінацій, які представляють собою набір значень, де кожна з 543936135 подій може прийняти

одне з двох значень буде рівнятися $2^{543936135}$, відповідно інформаційна ентропія, враховуючи загальну кількість комбінацій буде рівнятися 543936135 біт:

$$H = - \log_2 (2^{543936135}) = 543936135 \text{ або } 5,44 \times 10^8$$

Підсумовуючи проведений аналіз явища інформаційної ентропії на практичному прикладі, зауважимо, що представлений розрахунок лише орієнтовно узагальнює обсяг невизначеності, який потрібно усунути керуючій суб'єкт-системі в особі контролюючих органів для належного виконання основних завдань державного контролю за використанням та охороною земель, встановлених ст. 2 Закону України від 19.06.2003 р. № 963-IV «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [4].

Орієнтовність проведеного розрахунку кваліфікується як така, оскільки у реальному середовищі контрольні заходи (перевірки) здійснюються не по всім контрольним питанням, а кожна ситуація, яка склалася при використанні конкретної земельної ділянки може мати умовну ймовірність, тобто ймовірність того, що подія А відбудеться за умов, якщо подія В вже відбулася, при цьому, ймовірність події А може бути змінена у залежності від того, відбулася подія В чи ні, наприклад ймовірність використання земельної ділянки способами, що призводять до погіршення якості ґрунтів буде високою у разі використання земельної ділянки не за цільовим призначенням тощо.

Список використаних джерел

1. Формула Шеннона. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/3599172/page:13/> (дата звернення: 29.10.2023).
2. Про затвердження уніфікованої форми акта, що складається за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері використання та охорони земель, та інших форм розпорядчих документів. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1321-18#Text> (дата звернення: 29.10.2023).
3. Відкриті дані Державного земельного кадастру. *kadastr.live*. URL: <https://kadastr.live/#5/48.43/32.77> (date of access: 29.10.2023).
4. Про державний контроль за використанням та охороною земель. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> (дата звернення: 29.10.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ НЕОБХІДНОЇ РІЗНОМАНІТНОСТІ ЕШБІ ЩОДО УСУНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕНТРОПІЇ СТАНІВ КЕРОВАНОЇ ОБ'ЄКТ-СИСТЕМИ У ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ОРГАНІВ З КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ

*Автор: Васильєв М. А., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня*

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Для цілей врівноваження стохастичності керованої об'єкт-системи державного управління у галузі регулювання земельних відносин в Україні, приведення її коливань до задалегідь передбачених нормативних параметрів, тобто впорядкування максимально можливого обсягу суб'єктивних інтересів учасників земельних відносин засобами адміністративно-правового (державного) регулювання, керуюча суб'єкт-система в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель сама повинна володіти власною внутрішньою різноманітністю, що прямо впливає з принципу необхідної різноманітності Ешбі.

Математичне формулювання принципу необхідної різноманітності Ешбі має вигляд співвідношення:

$$\sum_{i=1}^n CY_i \geq \sum_{i=1}^n OY_i, \quad (1)$$

де CY_i – варіативність різноманіття керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель, необхідна для врівноваження різноманіття керованої об'єкт-системи;

OY_i – варіативність різноманіття керованої об'єкт-системи [1].

Вказаний принцип фокусує увагу на тому, що адаптивність керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель до перманентних змін станів, що відбуваються у керованій об'єкт-системі, у значній мірі залежить від варіативності управлінської різноманітності керуючої суб'єкт-системи, здатної оперативно реагувати на такі зміни й утримувати їх в окреслених рамках.

Очевидно, що керована об'єкт-система є відкритою, неізольованою системою, тому множинність її станів (Q) багато в чому залежить від характеру взаємодії елементів керованої об'єкт-системи з різноманітністю зовнішнього середовища (B), а саме від того, як вони змінюють його, отримують від нього вхідні дані та реагують на них. Наприклад на неправомірну поведінку особи, що проявляється у діях із самовільного зайняття земельної ділянки сільськогосподарського призначення впливає низка об'єктивних факторів зовнішнього середовища: місцезнаходження, площа, природно-кліматичні умови, показники родючості ґрунту тощо, а також суб'єктивні фактори: перебування чи не перебування земельної ділянки у власності/користуванні іншої особи, психологічне ставлення порушника до своїх протиправних дій,

реакція інших осіб на вчинювані протиправні дії тощо (рис. 1).

Оскільки керована об'єкт-система все ж є системою детермінованою, інформаційна ентропія станів такої системи може бути усунена у ході приведення її цільової функції у відповідність із нормативно встановленими рамками, тобто лише при здійсненні цілеспрямованого управлінського впливу (U) керуючою суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель на основі усієї наявної інформації про обставини взаємодії елементів керованої об'єкт-системи із зовнішнім середовищем.

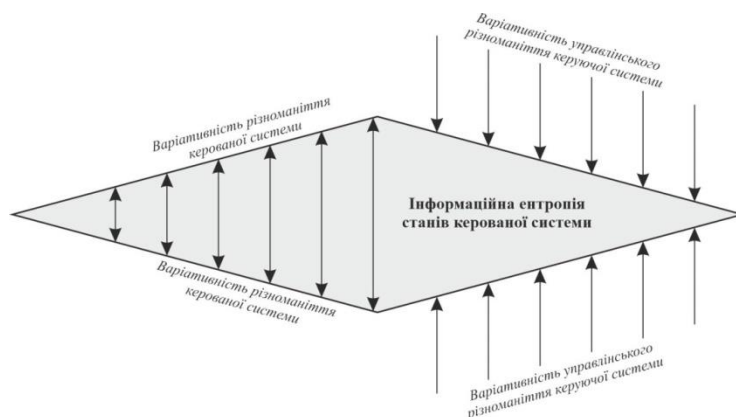

Рис. 1. Абстрактна модель дії принципу необхідної різноманітності Ешбі щодо усунення інформаційної ентропії станів керованої об'єкт-системи у процесі застосування управлінського впливу керуючою суб'єкт-системою в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель

Джерело: розроблено автором

Усунення інформаційної ентропії станів керованої об'єкт-системи через цілеспрямований управлінський вплив керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель підпорядковується математичному виразу у наступному вигляді:

$$H(Q) \geq H(B) + H_b(U) - H(U), \quad (2)$$

де $H(B)$ – інформаційна ентропія зовнішнього середовища;

$H_b(U)$ – умовна інформаційна ентропія варіативності управлінської різноманітності керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель, залежно від станів зовнішнього середовища;

$H(U)$ – інформаційна ентропія варіативності управлінської різноманітності керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель.

З наведеного математичного виразу вбачається, що інформаційна ентропія станів (Q) керованої об'єкт-системи не може бути меншою, ніж сума умовної інформаційної ентропії варіативності управлінської різноманітності керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель, залежно від станів зовнішнього середовища (B), від'ємна від

інформаційної ентропії варіативності управлінської різноманітності керуючої суб'єкт-системи в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель або інакше, інформація про зовнішнє середовище, отримана керуючою суб'єкт-системою в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель сприяє усуненню інформаційної ентропії станів керованої об'єкт-системи.

Дія математичного алгоритму усунення інформаційної ентропії станів керованої об'єкт-системи через цілеспрямований управлінський вплив уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель у безпосередньому процесному відношенні відображена на рис. 2.

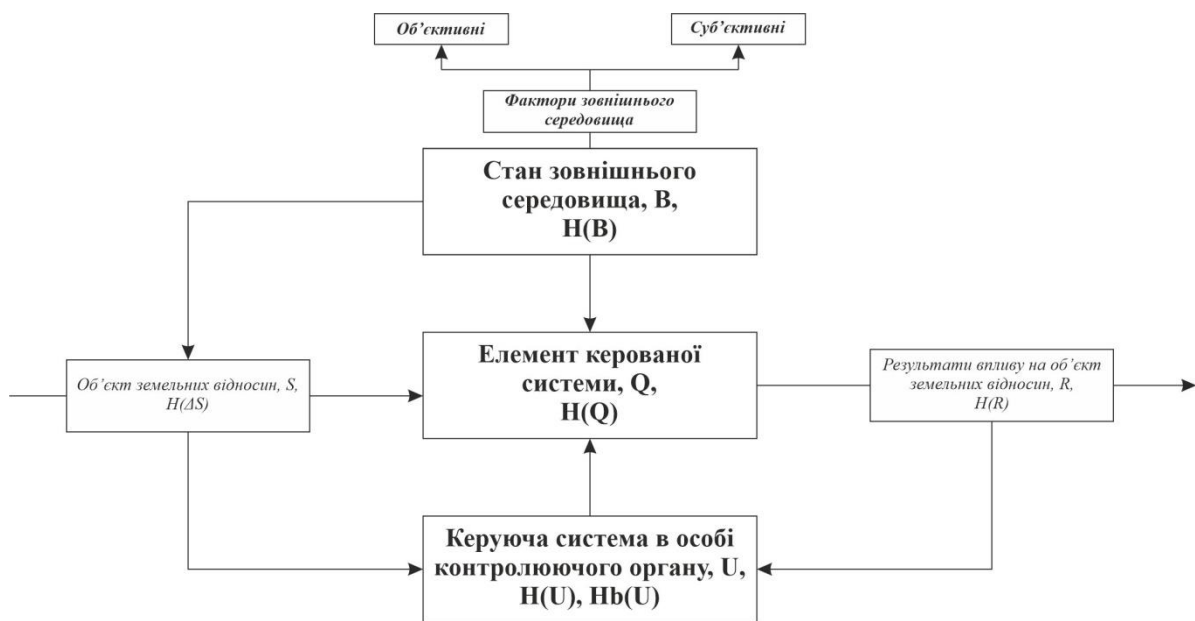

Рис. 2. Модель дії математичного алгоритму усунення інформаційної ентропії станів керованої об'єкт-системи через цілеспрямований управлінський вплив уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель у процесному відношенні

Джерело: розроблено автором

Наведена модель демонструє, якщо у зв'язку з тими чи іншими причинами керуюча суб'єкт-система в особі уповноважених органів з контролю за використанням та охороною земель буде не в змозі сприйняти різноманітність станів керованої об'єкт-системи, оперативно реагувати на них та утримувати в нормативних рамках або принаймні мати поінформованість про такі стани, ефективність управління у частині забезпечення цільової функції керуючої суб'єкт-системи залишатиметься під питанням.

Список використаних джерел

1. Принцип необхідної різноманітності Ешбі. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/9059559/page:16/> (дата звернення: 29.10.2023).

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Автор: Васюк В. В., магістр гр. БЗ-Ек22 мз

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Інноваційні підприємства відіграють ключову роль у розвитку економіки, створюючи нові можливості для зростання і покращення якості життя. Тому стимулювання і підтримка інноваційної діяльності є важливим завданням для країн та організацій, які бажають досягти сталого економічного успіху. Інноваційна діяльність підприємств відіграє важливу роль у стимулюванні інноваційного розвитку економіки. Ця діяльність має свої особливості в контексті інноваційного розвитку економіки, які варто розглянути:

Дослідження та розвиток: Інноваційні підприємства активно інвестують у дослідження та розвиток нових технологій, продуктів, і послуг. Це включає в себе проведення наукових досліджень, створення і впровадження нових технологій і методів виробництва, до яких відносять:

- конкурентоспроможність: Інновації допомагають підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність на ринку, оскільки нові продукти та послуги можуть відрізнитися від конкурентів і задовольняти попит споживачів.

- партнерства і співпраця: Інноваційні підприємства часто встановлюють партнерські відносини з іншими фірмами, університетами, дослідницькими інститутами і урядовими органами, щоб обмінюватися знаннями, ресурсами та експертизою;

- інноваційна культура: Успішні інноваційні підприємства часто розвивають інноваційну культуру в середині своєї організації, стимулюючи співпрацю та підтримуючи ризиковані проекти;

- інвестиції в освіту: Інноваційні підприємства вкладають у розвиток свого персоналу, забезпечуючи навчання та підвищення кваліфікації співробітників;

- інтелектуальна власність: Захист інтелектуальної власності важливий для інноваційних підприємств, оскільки це дозволяє захистити результати досліджень і розробок від незаконного використання і копіювання;

- підтримка з боку держави: Уряди можуть та мають надавати підприємствам фінансову та регуляторну підтримку, щоб стимулювати інновації та допомогти їм впроваджувати нові технології.

Україна за Глобальним інноваційним індексом у 2022 р. посіла 57 місце серед 132 країн проти 49 місця у 2021 р. та 34 місце серед 39 країн Європи, а у групі країн за рівнем доходів нижче середнього – 4 місце, маючи ВВП на душу населення 14146 дол. за ПКС [1].

У 2022 р. 26 країн мали найвищі інноваційні результати (знання і технологічні результати, креативні результати) порівняно з їх інноваційними ресурсами (інфраструктура, інституції, складність ринку та бізнесу, людський капітал і дослідження). До цієї групи входить і Україна. Рейтинги України за

цими блоками ГП відображає рис. 1.1.

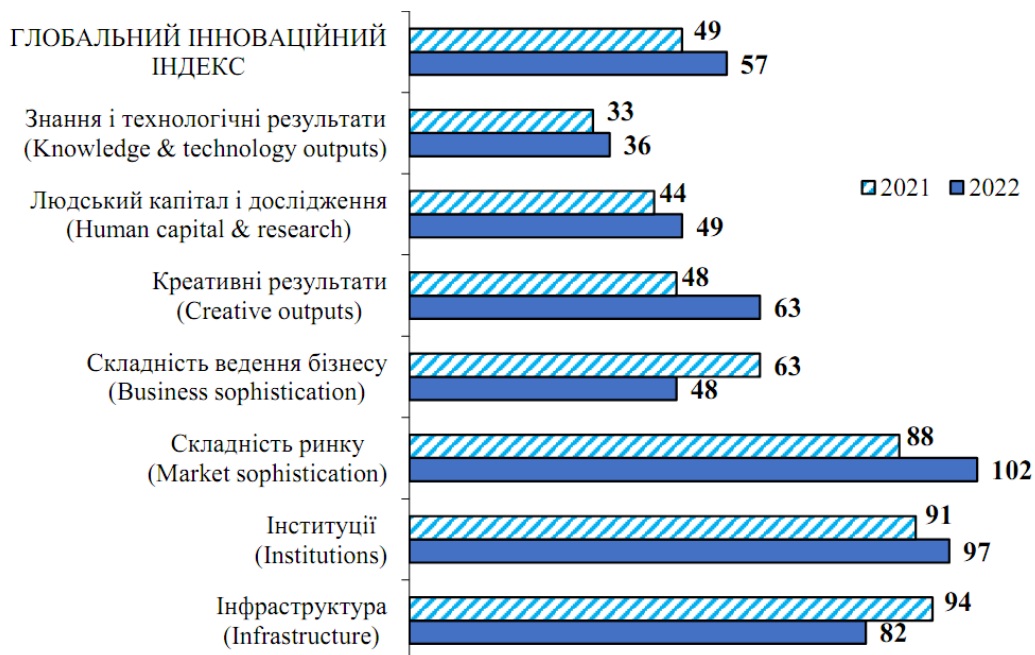

Рис. 1.1. Рейтинги України за 7 блоками показників ГП у 2021 та 2022 рр [1].

Загалом у 2022 р. позиції України знизились за 35-ма показниками, таким чином, найбільша кількість показників, за якими ранг України знизився, пов'язані з підіндексами стосовно інноваційної діяльності бізнесу – його витонченості і впровадженням ним результатів знань і технологій: виробництва та експорту високотехнологічної продукції, продуктивності праці, кількості ISO 9001 та екологічних сертифікатів, отримання прав інтелектуальної власності, імпорту прав інтелектуальної власності.

В Україні частка витрат на виконання НДР у ВВП протягом останніх десяти років має негативну тенденцію, так у 2020 р. частка склала 0,41%, що на 38% нижче порівняно з 2011 роком [4]. Спад частки витрат на виконання науково-дослідницьких робіт у ВВП України протягом останніх десяти років також є тривожним явищем для розвитку науки та інновацій в країні.

Для поліпшення цієї ситуації, Україна повинна розглянути такі заходи:

- збільшення фінансування НДР: Уряд повинен збільшити фінансування науки та досліджень, щоб стимулювати інноваційну діяльність;
- поліпшення співпраці між університетами та підприємствами: Сприяти партнерству між вищими навчальними закладами та підприємствами може сприяти комерціалізації досліджень і розвитку нових продуктів;
- сприяння інноваційним стартапам: Підтримка інноваційних стартапів та малих і середніх підприємств може стимулювати розвиток нових ідей та технологій;
- політика інтелектуальної власності: Захист інтелектуальної власності є важливим для стимулювання інновацій та приваблення інвестицій;
- збільшення інвестицій в НДР та інновації може сприяти підвищенню конкурентоспроможності України та сприяти її розвитку в глобальному економічному контексті.

Таким чином, інновації є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності, створення нових можливостей та підвищення ефективності економіки.

Чітка інноваційна політика держави може включати такі важливі аспекти:

- стимулювання інновацій: Підтримка та стимулювання наукових досліджень та розробок через фінансові гранти, податкові пільги тощо;
- розвиток інноваційних інфраструктур: створення і підтримка інноваційних кластерів, технопарків, інкубаторів і дослідницьких центрів для сприяння співпраці між науковими установами, підприємствами та стартапами;
- розвиток системи вищої освіти, що спрямована на підготовку фахівців в галузі інновацій та наукових досліджень;
- залучення до глобальних інноваційних мереж за рахунок співпраці з міжнародними організаціями, університетами, дослідницькими інститутами та іншими країнами для обміну знаннями та технологіями;
- залучення приватного сектору за рахунок співпраці з підприємствами для фінансування та впровадження інновацій.

Зважена інноваційна політика може сприяти розвитку нових технологій, покращенню продуктивності та створенню нових ринків, що в свою чергу сприяє економічному зростанню та підвищенню якості життя.

Список використаних джерел

1. The Global Innovation Index 2022. GII 2022 Economy profiles. Ukraine. p. 213 - <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf/>.
2. Богун М.М. Глобалізація та її вплив на розвиток соціально-економічних систем. *Стратегія економічного розвитку України*. 2021. Вип. 48. С. 5-12.
3. Дибя О.М. Інноваційний розвиток підприємств в умовах глобалізації. *Стратегія економічного розвитку України*. 2018. № 42. С. 111–118.
4. Людвік І.І. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації економічного простору. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2022 р., № 2 (125). С.36-40.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Автор: Ведьорін В. В., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

Різноманітні аспекти та особливості антикризового управління та санації сьогодні є об'єктами пильного дослідження вчених в роботах, присвячених фінансовому оздоровленню підприємств, що зумовлено необхідністю вивчення ефективності його здійснення відносно підприємств, що знаходяться в кризовому стані. Зокрема, дослідженню проблем антикризового управління присвячені роботи таких українських вчених, як О.О. Терещенко [8], О.Д. Данілов [3], М.І. Тітов [9], А.Г. Семенов [6], Ю. С. Шембель [10], а також зарубіжних економістів Н. Здравомислова, М. Гелінга, Б. Бекенферде та інших

[2; 5; 7].

Система антикризового управління підприємницькою діяльністю являє собою комплекс узгоджених елементів, які, взаємодіючи між собою, діагностують ознаки та прояви кризи, сприяють її подоланню, подальшому поверненню підприємницьких структур до стабільного функціонування та створюють необхідні умови для подолання негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність підприємств. Система антикризового управління підприємством повинна відповідати таким принципам: сталість і безперервність; рання діагностика кризових явищ; інноваційність у всіх сферах діяльності підприємства; управління по «слабких сигналах» [2, с. 51].

Фундаментом, що забезпечуватиме стійкість підприємства та його подальший розвиток за умов нестабільності економічного макро- і мікросередовища, погіршення яких може призвести до виникнення кризи, має бути попередньо визначена інноваційна стратегія діяльності підприємства, що є одним з інструментів у процесі реалізації антикризової програми. [7, с. 89].

Інноваційна діяльність, яка є підґрунтям антикризового управління, може бути більш ефективним засобом виходу з кризи та більш доцільним заходом ніж політика економії витрат та зниження собівартості і повинна мати найбільш вагоме значення при виборі шляхів забезпечення беззбиткового функціонування підприємства. [4, с. 132]

У процесі антикризового управління можливим є вибір наступних інноваційних технологій: процесні інновації, які впливають та змінюють усі ланки що функціонують на підприємстві, продуктові інновації, які є матеріальним втіленням та результатом інноваційних трансформацій та освоєння нових видів діяльності, та алокаційні інновації (реорганізаційні), які полягають у характері перерозподілу ресурсів підприємств. Процесні інновації являють собою нововведення та зміни у результаті взаємозв'язку із чинниками макросередовища, планування матеріально-технічного забезпечення процесів на підприємстві, управління грошовими та матеріальними потоками, персоналом підприємства, організаційні та структурні перетворення, створення інноваційних процесів у виробництві продукції. Продуктові інновації передбачають створення на підприємстві системи технологічних процесів задля виробництва нової конкурентоздатної продукції, що потребує проектування, задля досягнення певної якості виробництва. Алокаційні інновації являють собою реструктуризацію або реорганізацію підприємства з метою перерозподілу ресурсів підприємства та постійної взаємодії всіх підрозділів, відділу виробництва, відділів технічного контролю, матеріально-технічного постачання, маркетингу, а також взаємодії між працівниками підприємства [1, с. 121].

Згідно з даними ВГСУ з початку 2021 року в Україні зафіксовано 61 повідомлення про введення процедури санації в судовому порядку, 2031 повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури і 1300 оголошень про порушення справи про банкрутство.

Банкрутом є не кожний неплатоспроможний суб'єкт підприємницької діяльності, а лише такий, що визнаний господарським судом як нездатний виплатити свої грошові зобов'язання. З одного боку банкрутство діє як регулятор

ринкової економіки, основним призначенням якого є виведення з ринку слабких та збиткових гравців. Проте, з іншого – необхідним є забезпечення успішної роботи підприємницьких структур та впровадження оперативних заходів санації. Рівень банкрутства та збитковості у підприємницькій діяльності в Україні щороку зростає. Основними чинниками, що спричинили таку тенденцію є: інфляційні процеси; нестабільний валютний ринок, що призводить до послаблення гривні.

Складовими державного інструментарію у системі антикризового управління та протидії банкрутству у підприємницькій діяльності повинні бути: наявність ефективної державної підтримки збиткових підприємств; вплив на діяльність підприємств ще на стадії створення певної підприємницької структури; встановлення контролю на державному рівні за проведенням окремих господарських операцій; державний контроль за веденням бізнесу у рівних та справедливих умовах; проведення моніторингу за функціонуванням у банківсько-кредитній сфері та діяльністю фінансових посередників; створення організацій, що здійснюватимуть розробку методології антикризового управління, надаватимуть рекомендації та консалтингову допомогу кризовим підприємствам [1, с. 132].

Отже, на тлі макроекономічної нестабільності ситуація суб'єктів економічних відносин загострюється невідповідністю їх до кризи. Неврахування ймовірності виникнення і розвитку кризових явищ в діяльності суб'єктів господарювання та низький рівень управління стали причинами високого рівня банкрутства. З огляду на такі обставини, величезної ваги для ринкових агентів набуває антикризове управління, яке повинно бути направлено як на недопущення виникнення кризи, мінімізації її впливу, так і на посткризову стабілізацію діяльності. З'ясування місця антикризового управління діяльністю підприємства в теорії і практиці управління проходить через уточнення поняття кризи, а також факторів і причин його виникнення в діяльності суб'єктів господарювання.

Зарубіжній практиці антикризового регулювання та інституту банкрутства притаманне акцентування на комунікаціях, інноваційних і соціальних аспектах, тобто першочерговим і пріоритетним у процесі оздоровлення стану підприємства виступає відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання, збереження робочих місць. Саме тому спрямованість на досягнення стратегічних завдань, своєчасне реагування за «слабкими сигналами», інноваційна політика, адекватне державне і законодавче регулювання процедур банкрутства та санації є особливо важливими при виході підприємств з кризового стану.

Список використаних джерел

1. Васильєва Т.А. Держава, підприємства та банки в системі антикризового управління: монографія /Т. А. Васильєва, О. Б. Афанасьєва - Суми: Вид. "Ярославна", 2018. — 488 с.
2. Гринько Т.В. Стратегія як інструмент антикризового управління на підприємстві / Т.В. Гринько // Економіст. – 2020. – № 8. – С. 51-53.
3. Данілов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях / О.Д. Данілов, Т.В. Паєнко.–

Київ: Центр навчальної літератури, 2021. – 256 с.

4. Кунденко А.В. Використання інноваційної стратегії в системі антикризового управління підприємством / Кунденко А.В., Мороз Н.В. Логвиненко А.І. // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2019. – № 3 (15). – С. 130-137.

5. Лігоненко Л.О. Банкрутство та санація суб'єктів господарювання в Україні: монографія / Л. О. Лігоненко, О. О. Хіленко, І. І. Дянков. – Київ: КНТЕУ, 2017.– 348 с.

6. Прохорова В.В. Інноваційні перетворення як структурний елемент антикризового управління підприємством / В.В. Прохорова, В.І. Ярмолюк // Економіка і управління. – 2021. - № 2. – С. 28-33.

7. Семенов А.Г. Ключові аспекти антикризового управління підприємством / А.Г. Семенов. – Київ: Знання, 2017.– 244 с.

8. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2014.– 268 с.

9. Тітов М.І. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / М.І. Тітов. — Х.: Консум, 2018. — 192 с.

10. Шембель Ю.С. Прогнозування кризового стану підприємства й обґрунтування комплексу заходів антикризового управління / Ю.С. Шембель. – Дніпропетровськ: НМАУ, 2020. – 188 с.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХОДИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Автор: Власенко К. С., магістр гр. БЗ-Ек22 мз

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Конкурентоспроможність – це здатність підприємства ефективно конкурувати на ринку та адаптуватися до змін в конкурентному середовищі. Це більше, ніж тільки рішення технічних проблем або цінової політики; це комплексний підхід, який охоплює багато аспектів.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, важливо враховувати такі аспекти:

розроблення чіткої стратегії, яка відображає місце підприємства на ринку, його цілі та способи досягнення конкурентної переваги;

здатність до постійного вдосконалення продуктів, процесів та технологій для задоволення змінюючихся потреб клієнтів та виходу на нові ринки;

забезпечення високої якості продукції та послуг, що задовольняють потреби клієнтів та допомагають зберігати репутацію підприємства;

розвиток маркетингових стратегій, які включають аналіз ринку, розробку бренду та сприяють збільшенню впізнаваності і продажів;

ефективне управління ланцюгом постачання для зниження витрат та підвищення продуктивності;

розвиток кваліфікованого персоналу та створення мотиваційної робочої атмосфери;

ефективне управління фінансовими ресурсами для забезпечення сталого росту та інвестицій;

робота з партнерами, включаючи урядові органи, інші підприємства та громадські організації, для спільного розв'язання проблем та досягнення спільних цілей.

Функціональний та ситуаційний підходи до прийняття управлінських рішень грають важливу роль у забезпеченні ефективності управління конкурентоспроможністю підприємств. Обидва підходи мають свої переваги та можуть бути застосовані в різних ситуаціях для досягнення цілей конкурентоспроможності. Розглянемо їхні основні характеристики та вплив на ефективність управління підприємствами:

Функціональний підхід:

орієнтований на стандартизацію та нормативи;

ефективний для типових та регулярних управлінських завдань, де можна визначити сталі правила та процедури;

дозволяє виробляти однакові рішення для однотипних ситуацій, що сприяє стабільності та надійності процесів;

знижує ризик помилок та неоднозначних інтерпретацій.

Ситуаційний підхід:

орієнтований на унікальні та змінні ситуації, де немає сталого рішення;

дозволяє адаптуватися до змін в середовищі та розв'язувати складні, нестандартні завдання;

вимагає аналізу та вибору найкращого рішення для конкретної ситуації, що сприяє гнучкості та інноваціям;

підвищує можливість досягнення конкурентної переваги шляхом унікальних рішень.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства прийняття управлінських рішень ґрунтується як на функціональному, так і ситуаційному підходах. Два зазначені підходи до прийняття управлінських рішень, а саме функціональний та ситуаційний, є важливими в організаційному управлінні і дозволяють керівникам та управлінцям вибирати найкращі підходи до розв'язання різних управлінських завдань.

Функціональний підхід: Цей підхід базується на створенні нормативних варіантів рішень для типових управлінських завдань. Такі нормативи можуть бути закріплені в положеннях, інструкціях, методиках та інших документах. В цьому випадку, керівник обирає один із попередньо підготовлених варіантів рішень при виникненні типової ситуації.

Ситуаційний підхід: Цей підхід передбачає, що управлінські рішення приймаються на основі конкретної ситуації, а не заздалегідь підготовлених норм. В цьому випадку, керівник аналізує поточну ситуацію, розглядає різні альтернативи рішень, і обирає найкращий варіант, який відповідає унікальним умовам ситуації.

Обидва ці підходи мають свої переваги та недоліки. Функціональний підхід ефективний для типових задач, де існують стандартизовані рішення. Ситуаційний підхід, натомість, дозволяє більш гнучко реагувати на унікальні обставини та розв'язувати складні завдання. В багатьох випадках, успішне

управління вимагає комбінації обох підходів в залежності від конкретної ситуації та завдань.

Таким чином, ефективність управління конкурентоспроможністю підприємств залежить від здатності вибирати правильний підхід в залежності від ситуації. Наприклад, стандартизовані процеси та рішення можуть бути використані для регулярних завдань, тоді як унікальні ситуації вимагають гнучкості та творчості в прийнятті рішень. Важливо збалансувати обидва підходи для досягнення оптимальних результатів у питаннях конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел

1. Гвоздь М.Я. Проблеми та переваги використання процесного підходу до управління машинобудівними підприємствами / М.Я. Гвоздь, В.І. Мицько // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2014. – № 811. – С. 56-62.
2. Захаркін О.О. Порівняльна характеристика концепцій управління підприємством в системі його інноваційної діяльності / О.О. Захаркін // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 53-59.
3. Касьян А.В. Застосування ситуаційного підходу в управлінні сучасних сервісних підприємств / А.В. Касьян // Інтернаука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14890947224046.pdf>.

ДЕМОГРАФІЧНІ ТЕНДЕНЦІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Автор: Волкова Олеся, студентка
Науковий керівник: Малікова І. П.,
спеціаліст вищої категорії, ст. викладач
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж*

Демографічна ситуація в Україні, як ключовий аспект сучасного соціально-економічного стану, завжди стоїть перед нашим суспільством як важлива та необхідна тема обговорення. Природна зміна чисельності населення, міграційні потоки та вікова структура населення визначають не лише контур держави, але й її потенціал для майбутнього розвитку.

Динаміка чисельності населення України на початок 2015-2023 рр. надано на рис. 1.

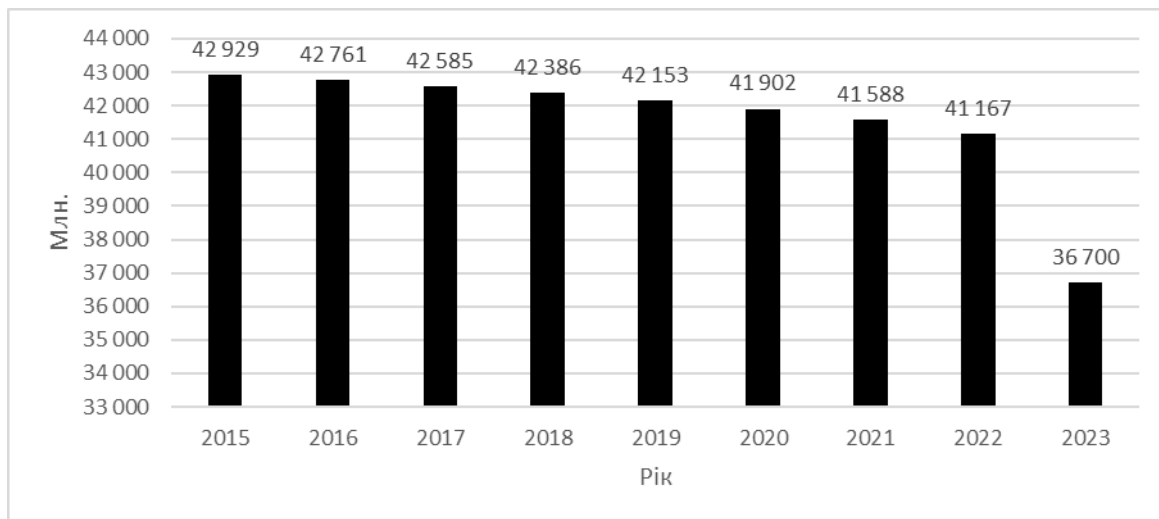

Рис. 1 Динаміка чисельності населення України на початок 2015-2023 рр.
Побудовано авторами за даними [1].

Україна стикається з тривалою та стійкою тенденцією зниження чисельності населення, що стало серйозним викликом для соціально-економічного розвитку країни. За останній десятирічний період показник народжуваності в Україні знижується у середньому приблизно на 7 % щорічно.

Зменшення народжуваності, пов'язане з загостренням проблем у функціонуванні сімей, як ключових центрів відтворення населення, та зниженням їхнього демографічного потенціалу. Ця тенденція є результатом впливу різноманітних соціальних, економічних, культурних та екологічних факторів.

На зниження чисельності населення також впливають показники смертності. Загальний коефіцієнт смертності на 2021 рік становить 18,5 %. У 2022 р. зареєстровано 541739 смертей, що на 24% менше, ніж у 2021 р. [2].

Якщо ж не розглядати регіони, де ведуться активні бойові дії, та окуповані території, то, в середньому, кількість смертей за рік скоротилася на 16% до показників 2021 р.

Водночас демографічну кризу в Україні поглиблював стабільно високий рівень зовнішньої міграції. За оцінками експертів, у 2019 – 2021 рр. за кордоном одночасно могли перебувати близько 2,5 – 3 млн українських трудових мігрантів. У зв'язку зі збройною агресією Росії кількість українців за кордоном на 21.06.2023 становить 8177638 осіб.

З початком повномасштабної війни спостерігалось зниження показників природного приросту населення. Викликом для країни стали перші 9 місяців повномасштабної війни, під час яких було зафіксовано 152 тисячі пологів. Це число виявилось на 36 тисяч або на 19,14% менше, ніж за аналогічний період 2021 р. [3].

З січня по липень 2023 року в Україні народилося 96755 дітей, що представляє суттєве зменшення на 28 % порівняно з відповідним періодом 2021 року, коли на світ з'явилося 135079 немовлят [3].

Такими темпами, за прогнозними оцінками населення України може скоротитися до 35 млн. осіб до 2050 р. через низький коефіцієнт народжуваності,

високий рівень смертності та постійний ріст масштабів зовнішньої міграції [4]. Але ці показники можуть мати значні відхилення, у зв'язку з тривалістю бойових дій.

Після повернення України до мирного життя для покращення демографічної ситуації в Україні важливо впровадити такі комплексні заходи та стратегії, як підвищення рівня доходів населення та посилення соціального захисту сімей з дітьми, що призведе до стимулювання народжуваності; запроваджувати прозорі конкурси на державні посади, що відновить рівень довіри до влади і допоможе повернути частину українців з-за кордону. Також гарним заходом є пропагування здорового способу життя. Це збільшить тривалість життя та покращить стан здоров'я українців, в тому числі і репродуктивного.

Важливо враховувати гендерний аспект та сприяти рівноправ'ю, забезпечуючи жінкам можливості кар'єрного та особистісного розвитку. Крім того, стратегії повинні враховувати ефективне управління міграційними процесами та впровадження заходів, спрямованих на підтримку населення похилого віку. Такий комплексний підхід дозволить суттєво вплинути на демографічні тенденції та сприяти сталому розвитку нації.

Список використаних джерел

1. Населення України (1990-2022). Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> (дата звернення: 11.11.2023).
2. Державна служба статистики України. Демографічний щорічник «Населення України» за 2021 рік: Стат. зб. Київ, 2022. 187 с.
3. Opendatabot. Народжуваність в Україні падає і може поставити новий антирекорд останніх 30 років – Opendatabot. *Opendatabot*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/depopulation-2021> (дата звернення: 15.11.2023).
4. Аналітична довідка ООН: Демографічні процеси. Україна. URL: <https://ukraine.un.org/uk/159271-аналітична-довідка-оон-демографічні-процеси> (дата звернення: 11.11.2023).

ПІДСУМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

Автор: Волошин Єгор, магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Воєнна реформа та обговорення її проблем дає виняткову можливість довести до міжнародної спільноти масштабність передбачених заходів, сформувані в українському суспільстві позитивне сприйняття цього процесу, продемонструвати демократичність і відкритість реформування та розвитку Збройних Сил України.

Формування національних Збройних Сил розпочато з проголошенням Україною державного суверенітету і набуття незалежності. Було розроблено Державну програму будівництва та розвитку Збройних Сил України. Виконання її заходів дало змогу сформувані передусім правову основу діяльності Збройних

Сил, провести реорганізацію структури та зменшити їх чисельність, створити систему управління та забезпечення [1].

Зокрема, стало зрозуміло, що успішне становлення Збройних Сил України вимагає не тільки чітко визначеного плану дій, системного та комплексного підходу до розв'язання проблем військового будівництва, але й гарантованого фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

Це зумовило необхідність уточнення напрямів та пріоритетів створення національних Збройних Сил, збалансування їх завдань, структури, чисельності із викликами та загрозами національній безпеці України у воєнній сфері, а також з економічними можливостями держави.

Тому було розроблено та затверджено Державну програму реформування та розвитку Збройних Сил України, виконання якої перебуває на завершальному етапі.

Розроблялася вона на засадах оцінки загроз національній безпеці у воєнній сфері, стратегічного курсу України на євроатлантичну інтеграцію та загальноприйнятих принципах військового будівництва [2].

Основу оборонної реформи становлять такі принципи.

Перший принцип. Верховенство закону і права.

На сьогодні процес реформування та розвитку Збройних Сил, їхня структура, чисельність та готовність до виконання покладених завдань повністю відповідають вимогам чинного національного законодавства, а також взятим Україною міжнародним зобов'язанням.

Другий принцип. Відповідність заходів реформування та темпів їх проведення реальним можливостям держави щодо їх фінансово-економічного забезпечення.

Безперечно, процес повномасштабного реформування національного війська надзвичайно затратний, адже йдеться не тільки про скорочення чисельності особового складу, а й про забезпечення державою соціальних гарантій звільнених військовослужбовців, утилізацію значної кількості озброєння, техніки, боєприпасів, вивільнення від зайвих об'єктів інфраструктури.

Третій принцип. Пріоритет якісних характеристик Збройних Сил перед кількісними.

Немає великої таємниці у тому, що бюджет Міністерств оборони тривалий час був гіпертрофованим у частині утримання, адже близько 90% коштів щорічно витрачалося на утримання військ. Звісно, що за таких умов ні про які якісні показники Збройних Сил не могло бути й мови.

Виправити таке становище можна лише за рахунок досягнення максимальної ефективності використання коштів, передбачених на потреби оборони, завдяки удосконаленню структури Збройних Сил, а також скороченню їхньої чисельності, змінивши тим самим співвідношення між утриманням Збройних Сил на користь розвитку ОВТ та підготовки військ.

Четвертий принцип. Оборонна достатність.

З урахуванням цього у Збройних Силах передбачено створити міжвидові угруповання військ за функціональним призначенням.

Це дасть змогу підтримувати оптимально необхідні бойові можливості військ, своєчасно їх нарощувати, забезпечити достатню боєздатність Збройних Сил при мінімальних затратах, а також утримувати визначені частини і підрозділи у готовності до адекватного реагування на кризові ситуації, у тому числі під час виникнення невідкладних, негайних завдань.

П'ятий принцип. Забезпечення виваженої кадрової політики та професіоналізму, високої мотивації до служби у Збройних Силах.

Для досягнення прийняттого співвідношення термінів та якості навчання здійснюються підготовчі заходи запровадження системи безперервної військової освіти. Планується введення нових форм і методів підготовки (перепідготовки) військовослужбовців із використанням сучасних навчально-тренувальних комплексів.

Шостий принцип. Забезпечення конституційних прав і свобод військовослужбовців.

Проведено роботу щодо визначення потреб у перепідготовці та працевлаштуванні військовослужбовців, які підлягають звільненню у поточному році. Організовано співпрацю з Державною службою зайнятості щодо сприяння у соціальній та професійній адаптації військовослужбовців та членів їхніх сімей, наданні консультаційних послуг і працевлаштуванні.

Сьомий принцип. Забезпечення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами.

Практична реалізація принципів військового будівництва на сучасному етапі нерозривно пов'язана з формуванням цивільно-військових відносин, створенням сприятливих умов для ефективного демократичного цивільного контролю.

Головним чинником ефективних цивільно-військових відносин в Україні є підпорядкованість Збройних Сил цивільній владі, зверхність політичного керівництва над військовою сферою, відкритість для цивільного контролю та спільна відповідальність за забезпечення оборони держави.

Таким чином, Україна, її Збройні Сили і у подальшому робитимуть усе можливе для утвердження демократичних принципів військового будівництва, створення необхідних та достатніх умов для того, щоб посісти рівноправне місце у великій сім'ї європейських держав.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми планування оборони України: комплексний підхід [Електронний ресурс] / А. М. Сиротенко, П. В. Щипанський, А. К. Павліковський, М. М. Лобко // Наука і оборона. – 2020. – № 1. – С. 3–12.. – Режим доступу: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2020-10-1-3-12>.

2. План дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 роках (Дорожня карта оборонної реформи) [Електронний ресурс]: затверджений Міністром оборони України 15 серпня 2016 р. – Режим доступу: https://www.mil.gov.ua/content/ten- ders/Plan_2208.pdf.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ В УКРАЇНІ ТА РЕГІОНАХ

Автор: Галковська О. Ю., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Невід'ємною складовою реформи в галузі державного управління є реформування системи державної служби, основними цілями і завданнями якої, є сприяння незмінності конституційного ладу, створення умов для розвитку відкритого громадянського суспільства, захист прав та свобод людини і громадянина, а також забезпечення результативної та стабільної діяльності органів державної влади відповідно до їх завдань, повноважень і компетенції.

В Україні понад 250 тисяч працівників бюджетної сфери (IV квартал 2021 р.). Якщо відштовхуватись від попередніх даних Держстату, то в Україні населення становить приблизно 42 млн. осіб. Тоді в нас на одного чиновника припадає 171 українець. [1]

Більше тільки в Казахстані – один чиновник на 188 громадян цієї країни.

У Кабміні заплановано скорочення державних службовців на 8 %, зокрема чиновників Держаудиту та Держстату. Загалом звільнити мають 18,5 тисяч чиновників здебільшого в районних державних адміністраціях.

Світовий досвід показує, що якщо держава сама здійснює будь-яку адміністративну діяльність, то в такому разі ніякої свободи управління на місцевому рівні немає. Адже держава при цьому бере на себе всі фінансові витрати, пов'язані з утриманням адміністративного апарату, що підміняє регіональні самоврядні одиниці. Держава, в якій влада збалансована і налагоджена регіональна політика так, що доповнює принцип розподілу влади не тільки по горизонталі, а й по вертикалі і здатна протистояти її надмірній концентрації, тобто орієнтується на децентралізацію, є демократичною.

Аналіз показує, що головна складність полягає не стільки в зламі старої структури державного управління, скільки у формуванні якісно нових структур та налагодженні їх взаємодії. Просто чергова непродумана ломка оргструктур державного управління може призвести лише до подальшої дестабілізації управління. Будь-яка спроба механічного копіювання організаційних структур інших країн приречена на невдачу. Треба знайти вітчизняну модель системи державного управління. [2]

Основними напрямками перебудови органів державного управління мають бути: посилення всього блоку державного загальноекономічного управління, перебудова прогнозно-аналітичної роботи, реорганізація інформаційно-статистичної служби, зміни системи фінансової звітності і бухгалтерського обліку, створення незалежної державної експертизи та ін.

Принципово важливим є посилення регулюючих функцій урядових структур, які визначають промислову та аграрну політику як спеціальних органів, що формують систему пріоритетів структурної та інвестиційної діяльності і організують їх реалізацію. [3]

Нині потрібна посилена увага до вироблення концепції загальнодержавної регіональної політики збереження економічної і політичної цілісності України, управління формування регіональних ринків та ін.

Державне управління господарськими процесами має відбуватися через урядові і неурядові структури. Проблема полягає в тому, наскільки доцільна і економічно виправдана передача низки функцій державного управління приватним організаціям, що діють з метою отримання прибутку. Цю проблему слід прогностично і ретельно розглядати в кожному випадку, зважаючи на масштаби відповідної функції державного управління, дотримання правових гарантій її здійснення, прогнозуючи найсприятливіші організаційні форми її реалізації. Така конструкція організаційної структури державного управління відрізняється необхідною гнучкістю та великими адаптаційними можливостями, дає змогу, не знижуючи якості управління, розвантажити уряд, зосередити його увагу на найпринциповіших стратегічних напрямках роботи.

Концептуальних змін потребує характер діяльності структурних підрозділів органів державної влади та місцевого самоврядування з питань державної служби та кадрової роботи. Він має бути переорієнтований з виконання функцій обліку, на виконання провідної функції – аналізу.

Для кожного органу державного місцевого управління необхідно розробити нормативну модель організації діяльності у вигляді сукупності нормативних документів: статуту, схеми управління, положень про структурні підрозділи, посадових інструкцій, положень, методичних рекомендацій. Деформації в реформах можуть призвести до соціальних вибухів незалежно від політичних орієнтацій громадян і водночас до радикальної зміни політичної еліти. У зв'язку з цим виникає проблема виділення інваріантів аналізу політичного і державно-управлінського механізмів (системно-управлінських, цільових і орієнтаційних, структурних і функціональних), необхідних для оперативного, тактичного і стратегічного аналізів політичної і державно-управлінської ситуації в Україні і в окремих регіонах.

Державну політику в сфері державного управління регіоном в умовах сучасних перетворень і децентралізації слід розглядати в двох аспектах: по перше, вона має генеруватися на центральному рівні в державі, а по-друге – підтримуватися на регіональному рівні. Перевага у той чи інший бік в її реалізації може призвести або до надмірного централізму, або до неконтрольованої децентралізації.

Реформування державного управління шляхом наділення більшими правами органів місцевого самоврядування, потребує більш фахового, спеціалізованого контролю зі сторони регіональних державних органів. Актуальними стають проблеми поряд з універсальними кваліфікаційними вимогами до державних службовців, необхідність набуття ними спеціальних знань стосовно проблематики регіону. В цьому мають сприяти регіональні учбові заклади підготовки та перепідготовки державних службовців.

У процесі реформування системи державної служби має бути забезпечено вдосконалення її кадрового потенціалу, створення оновленого, потужного і дієздатного державного апарату, становлення професійної, політично

нейтральної та авторитетної державної служби. Основні напрями її реформування полягають в оптимізації управління державною службою, науковому забезпеченню її реформування, застосуванні нових підходів до формування її кадрового складу, зокрема у впровадженні засад конкурсності, об'єктивності і гласності при прийнятті на державну службу та просуванні по службі, в удосконаленні адміністративної культури державних службовців та забезпеченні їх, соціальної захищеності, в посиленні відповідальності за неналежне виконання ними службових обов'язків та неналежну роботу щодо запобігання проявам корупції, в їх професійному навчанні та вихованні кадрового резерву.

Реформування системи державного управління, як одне з завдань адміністративної реформи є однією з наріжних засад розбудови в Україні демократичної, соціальної, правової держави, утвердження і забезпечення прав людини й громадянина.

Список використаних джерел

1. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: монографія / О. Ю. Бусол. - К.: Ін Юре, 2020. - 564 с.
2. Хрущ Т. Як зупинити олігархізацію влади [Електронний ресурс] / Т. Хрущ. - Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=155828&mainlang=ukr/>.
3. Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://euaci.eu/ua/>.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Автор: Гончаров Д. О., магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Актуальність теми дослідження визначається тим, що ефективне використання бюджетних коштів на підтримку бізнесу є важливим фактором зростання економіки та стимулювання розвитку малого бізнесу, який в свою чергу є одним з найбільш істотних факторів конкурентоспроможності та зростання ринкової економіки.

Наявність кризової ситуації, визваної епідемією COVID-19 та бойовими діями, в першу чергу в економічній сфері України, піднімає фінансові питання державної підтримки малого бізнесу на найвищий рівень пріоритетності в державі, тому що втрата сегменту малого бізнесу може створити серйозні обмеження для росту ВВП країни і навіть стабільності її існування [1].

Тому питання ефективності впровадження фінансових методів державної підтримки малого бізнесу в період кризи має не тільки теоретичне, а й важливе практичне значення, що зумовлює мету даної роботи.

Проблема державної підтримки малого бізнесу в світовій та вітчизняній практиці розглядається в науковій та публіцистичній літературі в роботах

Бедринець М.Д., Сурженко А.В., Іванова С.В., Стояненко І. В., Урсатій А. Е., Крюкова І. В., Зварич Р. які вказують на необхідність підтримки бізнесу як в стабільних умовах так і кризових ситуаціях.

Основним документом, регламентуючим підтримку малого бізнесу в Україні є закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва”. Згідно ст. 4 цього закону встановлено основні фінансові методи підтримки малого бізнесу: забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо [2].

Крім того постановою КМУ введено в дію програму надання мікрогрантів для запуску нового або розвитку діючого бізнесу. Фізично гранти можливо отримати в рамках грантової безповоротної підтримки нових бізнес-проектів під загальною назвою “єРобота”.

Згідно повідомлення Міністерства економіки, в рамках проекту “єРобота” українцям видано понад 4 000 грантів на розвиток підприємництва на загальну суму 2,4 млрд. грн., за програмою “Власна справа” - видано 3 727 мікрогрантів на 876 млн. грн., від початку дії проекту з липня 2022 р. [3].

Гранти видаються як діючому бізнесу, так і людям, що не мають досвіду ведення бізнесу. Гранти надаються на безповортній основі, при умові створення робочих місць, і розраховано, що сума гранту повернеться державі протягом трьох років за рахунок податків і зборів з діючого бізнесу.

Середня сума одного гранту за програмою “Власна справа” становить 235 тис. грн. (гранти по програмі розвиток переробних підприємств, на садівництво та розвиток тепличного господарства не беремо до уваги, як такі що мають незначну кількість або значне відхилення по сумі гранту).

В той же час, згідно повідомлення Міністерства економіки з початку 2023 р. за урядовою програмою “Доступні кредити 5-7-9%” банки видали бізнесу 22 тисячі кредитів на 80 млрд. грн. [4].

Середня сума кредиту за програмою 5-7-9% склала 3,6 млн. грн. Держава у випадку кредиту компенсує банку UIRD Зміс яка становить 14% річних в грн, і в середньому, при терміні кредиту 3 роки, та щомісячному погашенню кредиту рівними частинами за три роки буде рівнятися 23,4% від суми кредиту, або витрати держави складуть 0,234 грн компенсації на 1 грн. виданого кредиту програмою “5-7-9%”.

Проаналізувавши статистичні дані, та умови двох програм можливо зробити наступні висновки:

програма “5-7-9%” має значно більший вплив на економіку та малий бізнес, як по сумах виданої допомоги так і по кількості суб'єктів бізнесу, які отримали допомогу;

в середньому сума одного кредиту по програмі “5-7-9%” перевищує в 15 разів суму одного гранту;

компенсація кредитів за програмою “5-7-9%” значно вигідніше для держави, а саме в $1/0,234 = 4,27$ рази, що є фактично мультиплікатором витрат держави на підтримку бізнесу, у випадку компенсації відсоткової ставки;

адміністрування видачі та погашення кредитів “5-7-9%”, а саме головне залучення клієнтів покладено на банки-партнери програми, що в основному і обумовило такі значні результати;

фактично кожен четвертий кредит в банках України видано за програмою “5-7-9%”.

Таким чином, для більш ефективного використання бюджетних коштів на підтримку малого бізнесу, потрібно: виключити з програми грантів діючі бізнеси, залишивши тільки заявки початківців у бізнесі; провести більш активну інформаційну та рекламну підтримку програми “Власна справа”, особливо для безробітних, ветеранів і інших верств населення; провести аналіз ефективності надання державних гарантій по програмі “5-7-9%”.

Список використаних джерел

1. Бердинець М. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 352 с.

2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 03.09.2023 №4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

3. «РОБОТА: УКРАЇНЦІ ОТРИМАЛИ ПОНАД 4 000 ГРАНТІВ ВІД ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ffb7f231-4a2c-4c9a-92dc-5e76374e3678&title=Robota-UkrainciOtrimaliPonad4> (дата звернення: 01.11.2023).

4. З ПОЧАТКУ 2023 РОКУ БІЗНЕС ОТРИМАВ ДОСТУПНИХ КРЕДИТІВ НА 80 МЛРД ГРН URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9a9e2819-806c-4401-80d4-22f03615dca2&title=ZPochatku2023-Roku> (дата звернення: 01.11.2023).

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Автор: Гриб А. О., магістр гр. БД-Пу22 мз

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Розбудова в Україні насправді демократичного суспільства, її прагнення інтегруватись у Європейський Союз стикаються з багатьма перепонами. Однією з причин є недостатньо ефективна діяльність системи органів державного управління та органів місцевого самоврядування, необхідність її якісного оновлення шляхом запровадження сучасного інструментарію на основі інформаційних технологій, одним із яких є впровадження системи електронного урядування.

У сучасному розумінні термін «електронний уряд» тлумачиться не лише у прямому розумінні, але й як «електронне управління державою», тобто використання в органах державного управління сучасних технологій, у тому числі й інтернет-технологій. Незважаючи на наявність досліджень певних аспектів цієї проблематики та формальне існування електронних ресурсів під назвою урядового порталу, сайтів Президента, міністерств, відомств і місцевих органів виконавчої та представницької влади, феномен електронного урядування

в Україні залишається недостатньо розробленим. Головною проблемою українського суспільства є те, що державні органи демонструють досить формальне розуміння проблеми розбудови інформаційного суспільства в Україні. Таким чином, впровадження електронного урядування є важливою умовою розвитку інформаційного суспільства і становлення електронної демократії.

В свою чергу, цифровізація адміністративних послуг – один із стратегічних пріоритетів Уряду України. Як свідчить практика, в сучасних умовах цифровізація адміністративних послуг має тісний зв'язок з процесами децентралізації, яка є умовою ефективного територіального розвитку, шляхом демократизації та справжнього народовладдя в Україні. Головна мета реформи децентралізації полягає у передачі значної частини повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Для цього створена нова трирівнева система адміністративно-територіального устрою країни, що включає регіони, райони та територіальні громади. Розмежування повноважень відбувається не лише між центральними і місцевими органами виконавчої влади з метою передачі найбільш важливих повноважень на найближчий рівень до населення країни.

Основна проблема впровадження політики е-демократії – відсутність чіткого бачення концепції е-демократії, цілей, завдань, перспектив, а також відсутність відповідних стратегічних рішень, які могли б забезпечити програм у-демократії - проблема політичної невизначеності та дезорієнтації е-демократії. Іншою серйозною проблемою впровадження е-демократії є різний рівень інституційної, зокрема технічно-організаційної готовності органів влади до впровадження інструментів е-демократії. Суттєва нерівномірність спостерігається на рівні центральних та регіональних органів державної влади – проблема інституційної невизначеності е-демократії. Ці причини зумовлюють низьку результативність державних та урядових стратегій, які передбачають розвиток е-демократії вже протягом 5-ти років. Стратегії, проекти, плани дій не враховують достатньо детальні рекомендації міжнародних організацій, членом яких є Україна. Програми не враховують реальні соціальні, економічні, гуманітарні перешкоди із якими зіштовхуються громадяни на шляху до е-участі у формуванні політики.

З точки зору Рекомендацій Ради Європи Україна використовує мінімальну кількість інструментів е-демократії. Політика е-демократії в Україні зосереджується переважно на рівні органів виконавчої влади, роль якої в демократичних процесах не є визначальною. наявні суттєві соціальні, економічні та технічні перешкоди щодо запровадження «е-демократії», пов'язані із наступними причинами:

- 1) обмежений доступ у значній кількості громадян до Інтернету з причин браку фінансових ресурсів та електронної безграмотності;
- 2) відсутністю інформації та знань про суть та можливості «е-демократії» у майже 80% користувачів Інтернет;
- 3) брак використанням урядом взаємодії на основі соціальних мереж, яким віддають перевагу 76% користувачів Інтернет;

4) обмежені можливості щодо участі у е-демократії мають особи похилого віку, сільські мешканці, та громадяни із низьким рівнем освіти.

Таким, розвиток «е-демократії» дозволить розширити можливості громадської участі, створити умови для формування якісно нового рівня активності та участі громадян для забезпечення демократичного розвитку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Електронне урядування: підручник / А.І. Семенченко, Н.В. Грицяк, О.Б. Кукарін та ін.; за заг. ред. проф. Н.В. Грицяк, А.І. Семенченка. Київ: НАДУ, 2016. 128 с.

2. Електронне урядування: підручник / В.П. Горбулін, Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, О.В. Карпенко та ін.; за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка; наук. ред. проф. Н.В. Грицяк, проф. А.І. Семенченка. Київ: НАДУ, 2014. 352 с.

3. Марченко В.В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: адміністративно-правові засади: монографія. Харків: Панов, 2016. 444 с.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Автор: Джикія Г. В., магістр гр. БЗ-Ек22 мз

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Кризові та посткризові умови діяльності сучасних підприємств та стагнаційні процеси глобального економічного середовища призвели до банкрутства відомих компаній, які нещодавно мали позитивні тенденції розвитку.

Причини, які зумовлюють невідповідність належному рівню фінансової стійкості, можуть бути різними, але усі вони можуть бути поділені на поточні та стратегічні. До поточних причин слід віднести всі ті, які впливають на рівень фінансової стійкості підприємства. До стратегічних причин відносять ті, які впливають на досягнення належного рівня фінансової стійкості: помилки у стратегії управління, в політиці фінансування тощо.

Основні проблеми та причини, з якими зіштовхуються і які не можуть вирішити більшість підприємств запропоновані на рисунку 1.

Рис. 1. Основні проблеми та причини фінансової нестійкості підприємств

Поточна невідповідність усувається оперативними методами фінансового менеджменту. Стратегічна невідповідність може ліквідуватися за допомогою таких дій, як коригування або заміна цілей, здійснення диверсифікації, створення нових організаційних форм управління тощо. Для цього необхідно чітко уявляти можливості підприємства, вміння правильного вибору та визначення напрямків зміцнення фінансової стійкості, обґрунтування перспективних цілей і способів їхнього досягнення [2].

Аналізуючи положення підприємства у відношенні фінансової стійкості і платоспроможності, можна виділити наступні рекомендації.

По-перше, для підвищення платоспроможності підприємства необхідно прибуток, отриманий від основної діяльності, направляти на збільшення найбільш ліквідної частини оборотного капіталу, тобто коштів.

По-друге, зробити розрахунки по визначенню оптимального запасу товарно-матеріальних цінностей, а необґрунтовану суму запасів варто реалізувати чи використовувати, не збільшуючи запасів у майбутньому періоді; у третій, оптимізувати відносини з покупцями і замовниками [3].

Одним з основних і найбільш радикальних напрямків фінансового оздоровлення підприємства є пошук внутрішніх резервів по збільшенню прибутковості виробництва й досягненню беззбиткової роботи за рахунок більш

повного використання виробничої потужності підприємства, підвищення якості й конкурентоспроможності продукції, зниження її собівартості, раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат і втрат [1].

Таким чином, організація стратегічного управління фінансовою стійкістю на вітчизняних підприємствах дасть змогу зміцнити рівень стійкості фінансового стану, створити ефективне підґрунтя для системи заходів антикризової політики управління фінансами підприємств в умовах трансформації економічного механізму в Україні.

Список використаних джерел

1. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання [Монографія] / І. Н. Карпунь. – Львів: “Магнолія-2006”, 2008. – 440 с.
2. Михальченко Г.Г. Перспективи розвитку машинобудівних підприємств в умовах невизначеності / Г.Г. Михальченко // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського – 2015. – Випуск № 8. – С. 530-534.
3. Турило А.М. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Фінанси України. – 2008. – № 8. – С. 35-41.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Автор: Димніч А. П., здобувач групи БД Пу22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Цифрова трансформація сфери охорони здоров'я відбувається не так швидко, як, наприклад, у технологічних, фінансових, виробничих, управлінських та інших галузях народного господарства. В сьогоденних кризових реаліях галузі охорони здоров'я, викликаними пандемією, військовою агресією російської федерації виникає нагальна потреба у змінах у підходах до надання медичної допомоги та формуванні нової цифрової системи охорони здоров'я.

Стратегічні зміни у системі охорони здоров'я беруть свій початок із прийняттям Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 рр., згідно якої впроваджено низку трансформаційних змін, які вже сьогодні мають певні результати та наслідки впровадження.

Для надання характеристики впровадження цифровізації у сферу охорони здоров'я доречним буде проведення аналізу статистики ведення електронних медичних записів в електронній системі охорони здоров'я (ЕСОЗ). Виконання поставленої задачі дослідження стало можливим з використанням даних. Зміст аналізованої статистичної інформації ЕСОЗ розкривається такими показниками [1]:

- **всі електронні медичні записи** (е-медзапис це - електронний документ визначеної форми та обсягу, який містить медичну інформацію про пацієнта, його стан, а також надання медичної допомоги та її результатів);

- **всі епізоди** (медичний епізод - це період від першого звернення (взаємодії) пацієнта до закладу охорони здоров'я за медичною допомогою з певної проблеми зі здоров'ям до останньої взаємодії (включно) за цією ж проблемою);

- **епізоди з взаємодіями** (епізоди, в рамках яких лікарі створювали взаємодії);

- **епізоди без взаємодій** (епізоди, в рамках яких лікарі ще не створили жодної взаємодії);

- **взаємодії** (взаємодія - це блок інформації «Причини звернення - Діагнози - Дії», який відноситься до одного епізоду в межах одного прийому);

- **створені направлення** (направлення - це скерування пацієнта ініціатором направлення з метою надання пацієнтові медичної допомоги, яку ініціатор направлення не може або не повинен надавати пацієнту, а також замовлення лабораторних та інструментальних досліджень);

- **виконані направлення** (направлення, за якими пацієнт вже отримав медичні послуги);

- **процедури** (це блок інформації щодо проведених медичних інтервенцій);

- **обстеження** (це блок інформації щодо результатів спостережень, вимірюваних параметрів та інших характеристик пацієнта);

- **діагностичні звіти** (це вид медичних записів, які створюються надавачами медичних послуг для того, щоб відобразити результати проведеної діагностики, або результати лабораторних досліджень).

Узагальнення статистичної інформації щодо ведення електронних медичних записів в електронній системі охорони здоров'я України станом на 13.11.2023 р. приведена в табл. 1.

Таблиця 1

Статистична інформація щодо ведення електронних медичних записів в електронній системі охорони здоров'я України станом на 13.11.2023 р.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Разом
Всі ЕМЗ	11875062	183502191	616688484	672024217	857691619	2341781573
Епізоди (всі)	118290	38112432	108358793	91457975	79405316	327452806
Епізоди без взаємодії	13653	2102918	1990172	1472170	1332191	6911104
Епізоди з взаємодіями	104637	26009514	106368621	89985805	88073125	320541702
Взаємодія	125672	82107425	161688136	151177487	150597505	515696225
Створені направлення		20147229	78472181	131023753	175013754	405656917
Виконані направлення		9806865	47760553	87570058	121873498	267010974
Обстеження		2794859	25316120	16463722	34962501	79537202
Процедури		365167	9868119	38268218	89499314	138000818
Діагностичні звіти		5400268	30395881	66809883	135087370	237753402

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Разом
Створені записи про вакцинацію		1260	32480400	20712931	16264023	69458614
Створені електронні рецепти на лікарські засоби	11515105	14182014	14713499	13488074	13594244	67492936
Плани лікування			284512	412519	1872058	2569089
Медичні стани	115995	50285272	147645541	131919664	138202104	468168526
Медичні висновки про тимчасову непрацездатність			5700838	9178325	7499917	22379080
Медичні висновки про народження		46315	251925	156565	151585	606390
Активності планів лікування			512539	954770	5350259	6817568
Клінічні оцінки				331	187786	188117
Створені електронні рецепти на медичні вироби					3883	3883
Разом	11875062	183502191	616688484	672024217	857691619	2341781573

Отримані дані підтверджують широке впровадження цифровізації у сферу охорони здоров'я у період з 2019 року по 2023 рік. У 2019 році, на етапі впровадження реформи системи охорони здоров'я, було створено 11875062 електронні медичні записи, з яких, епізодів із взаємодією 104637, безпосередньо взаємодія – 125672, створених електронних рецептів на лікарські засоби – 11515105, медичні стани – 115995. У 2020 році спостерігається вже більш інтенсивне впровадження цифрових трендів у сферу охорони здоров'я, оскільки у структурі 183502191 електронних медичних записів відзначено вже 82104425 епізодів із взаємодією, поряд з якими з'явилися записи щодо створених направлень 20147229, виконаних направлень – 9806865, обстеження – 2794859, процедури – 365167, діагностичні звіти – 5400268, створені записи про вакцинацію – 1260, поряд з іншими позиціями з'явилися записи щодо медичних висновків про народження. У 2023 році електронних медичних записів створено вже 857691619 одиниць, що, безумовно, підтверджує вагому роль процесів цифровізації у реформуванні системи охорони здоров'я в Україні.

Отже, стратегічне значення при аналізі процесів реформування системи державного управління будь-якої сфери має оцінка результатів впровадження реформ. Найбільш ваговою реформою за останній час вважається медична, оскільки вона спричинила суттєві зміни у системі охорони здоров'я України. Найбільш важливими сьогодні є питання якості медичних послуг в системі розвитку державного управління, саме тому оцінка наслідків реформування є важливою та актуальною.

Отримані результати досліджень свідчать, що головна мета цифровізації сфери охорони здоров'я полягає у захисті та збільшенні тривалості життя людей, оскільки саме люди є стратегічним ресурсом підприємств, незалежно від форми власності та виду діяльності. Але сьогодні для нашої держави є напрями розвитку, оскільки охорона здоров'я та фармацевтична промисловість України, як свідчать дані у публічному доступі, відстають світових тенденцій, коли справа стосується впровадження цифрових стратегій.

Список використаних джерел

1. Аналітичні панелі (Дашборди) Національної служби охорони здоров'я. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard>.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Автор: Друзенко О. С., здобувачка групи БЗ Ек22мг
Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.*

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Головним завданням економічної політики держави на сучасному етапі є утвердження інноваційної моделі економічного зростання як необхідної умови переходу України до економіки знань. Як свідчать проведені дослідження, недооцінка ролі людських ресурсів залишається одним з найважливіших недоліків управління українськими підприємствами.

Приділяючи належну увагу ролі і місцю людського капіталу в розвитку економічного потенціалу підприємства, варто зазначити, що єдино вірним ходом подій має стати стратегія інноваційного розвитку економіки, що спирається на одну з головних конкурентних переваг – на інтелектуальний капітал працівників, на розвиток людських ресурсів, на найбільш ефективно застосування знань і умінь людей для постійного поліпшення технологій.

Реалізація стратегії розвитку підприємства має відбуватися у міжнародному контексті методологічних узагальнень щодо шляхів та методів практичної реалізації концепції економіки знань, що були зроблені у березні 2000 року на Саміті Європейської Ради у Лісабоні визначенням стратегічних цілей розвитку ЄС. Такими цілями було визнано підготовку до економіки знань, результатом якої має бути: перетворення ЄС у найбільш динамічну систему світу; підвищення рівня продуктивності праці; подолання 50%-го розриву між доходами на душу населення у Європі та США [1, с. 105].

Наслідки інноваційного розвитку пов'язані зі зміною місця людини у виробництві: зміна змісту, структури та продуктивності праці; вплив на соціальну структуру суспільства, що призводить до кількісних і якісних змін у професійно-кваліфікаційному складі робочої сили, соціальних і професійних груп; зростання вимог до управління та організації діяльності.

Основні напрямки змін змісту праці: інформатизація праці, тобто використання таких матеріально-речових елементів, що передбачають великі неречові затрати, забезпечуючи трудоенергоресурсозбереження та управлінську інформацію; інтелектуалізація праці – збільшення частки розумової праці в сукупній, підвищення творчих функцій у роботі всіх працівників.

Обидва ці напрями - спільний і взаємопов'язаний процес розвитку підприємств. Інформатизація, інтелектуалізація праці ґрунтуються на нових мотиваційних стратегіях працівників, складовими яких є: намагання брати участь в управлінні виробництвом; бажання оновлювати продукцію, освоюючи технологічно складніші її види, удосконалюючи методи роботи з метою економії ресурсів і підвищення продуктивності праці; реалізації власного творчого потенціалу і самовдосконалення.

Виходячи з наведеного, основні напрямки удосконалення управління інтелектуальним капіталом підприємства можуть включати:

1. Введення людського капіталу в активи підприємства, розглядаючи його як об'єкт управління і використовуючи при цьому принципи менеджменту знань;
2. Стимулювання творчої активності працівників підприємства з використанням чинників активізації людського і соціального капіталів;
3. Формування системи обліку нематеріальних активів, виходячи з визначення інтелектуального капіталу.

При цьому менеджментом підприємства ставиться за мету – добувати максимальну для підприємства користь із роботи, творчої діяльності кожного працівника.

У зв'язку з цим можливо сформулювати і основні напрями пошуку і формування інтелектуального капіталу на промислових підприємствах:

- оновлення продукції, підвищення її технічного рівня і конкурентоспроможності на товарному ринку;
- підвищення якості, дизайну, споживчої привабливості продукції;
- ріст продуктивності праці;
- удосконалення методів обробки або виробництва продукції, інструментів та обладнання, механізація тяжкої і ручної праці;
- маркетингові інновації;
- економія матеріальних і паливно-енергетичних ресурсів;
- удосконалення системи матеріально-технічного обслуговування або операцій щодо закупівель, обліку, розрахунків;
- підвищення культури, рівня організації виробництва;
- організаційні інновації;
- удосконалення організації праці, внутрішніх і зовнішніх виробничих відносин, у тому числі логістики, доставки або розповсюдження продукції;
- покращення умов праці, культурно-побутового обслуговування зайнятих на виробництві;
- вирішення соціальних проблем працюючих;
- навчання та підготовка персоналу тощо.

Для ефективного управління інтелектуальними ресурсами підприємства пропонується дотримуватись таких пріоритетних напрямків, як: здійснення

збору інформації про інтелектуальний потенціал підприємства; визначення доцільності залучення додаткових інтелектуальних ресурсів, наприклад, на основі аутсорсингу; окреслення пріоритетних і найбільш прибуткових сфер діяльності підприємства, виявлення найбільш кваліфікованих фахівців для вирішення завдань у певних сферах та визначення доцільності вкладення коштів у розвиток інтелектуальних ресурсів; організація навчання персоналу підприємства з метою розвитку і вдосконалення раніше отриманих знань; організація підвищення творчої та інноваційної активності інтелектуальних ресурсів галузевих підприємств.

Список використаних джерел

1. Федулова Л. І. Економіка знань: підручн. / Л. І. Федулова. – К.: ІЕП НАН України, 2009. – 600 с.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Автор: Єщенко С. О., магістр гр. БЗ-Пу22 мг

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Одним з пріоритетних завдань державної політики є формування кадрового потенціалу України як важливого інтелектуального і професійного ресурсу українського суспільства, без ефективного використання якого практично неможливо забезпечити соціально-економічний розвиток країни, її успішність на світовому рівні, гідний рівень життя населення.

Враховуючи категорії працівників, які відбираються для роботи на державній службі, потребують свого вдосконалення технології відбору, які використовуються у даний час. Основна тенденція – більш широке використання комплексного підходу, мета якого на кожному етапі – від залучення кандидатів, до прийняття остаточного рішення про прийом на роботу – забезпечення високої якості добору.

Для цього потрібно, по-перше, законодавчо визначити чіткі вимоги до професійної підготовленості претендентів для успішної роботи на державній службі, щонайперше на керівних посадах, з урахуванням рівня та напряму освіти, трудового стажу й практичного досвіду проявленої компетентності та відповідальності. На цій основі мають бути вироблені критерії добору кадрів. Зміст критеріїв повинен бути адекватним моделі діяльності управлінця на конкретній посаді й відображати рівень освітньо-професійної кваліфікації, досвід управлінської діяльності, віковий ценз, ціннісні орієнтації, морально-психологічні якості, мотивацію тощо [1].

По-друге, слід створити базу даних реального кадрового резерву за категоріями посад у кожному органі державної влади.

По-третє, потрібно доповнити положення про конкурсний відбір

рейтинговими таблицями експертних оцінок претендентів на відповідні посади. Розглядати пропозиції щодо резерву на посади, призначення на які здійснюється органами вищого рівня, спеціальними комісіями, створеними при цих органах. Увести в практику добору кадрів питання надання двох-трьох рекомендацій від установ і (чи) посадових осіб з урахуванням їх громадського авторитету. Розробити науково обґрунтовані рекомендації з визначення мотивації претендентів як складової їх рейтингу при доборі на посади.

По-четверте, необхідно запровадити програму професійно-орієнтаційної роботи з метою виявлення талановитої, перспективної молоді й цілеспрямованої та послідовної підготовки до управлінської діяльності, включаючи всі ступені вищої освіти. Назрілим є утворення ліцеїв і гімназій відповідного профілю, насамперед у містах, де функціонує Українська Академія державного управління при Президентові України з її регіональними інститутами, а також в обласних центрах підвищення кваліфікації державних службовців і керівників державних підприємств, установ і організацій [2].

По-п'яте, слід перебудувати роботу з формування резерву. Резерв має охоплювати найбільш компетентні і професійно придатні кадри і не повинен носити галузевих, містечкових, партійних, «командних», «земляцьких» ознак і обмежень. Ключовим завданням резерву є істотне поповнення й оновлення управлінської еліти. Резерв має стати базовим етапом планування службової кар'єри кадрів.

Слід зазначити, що в цілому в Україні спостерігається тенденція «омолодження» управлінського корпусу. Аналізуючи віковий склад державних службовців, можна констатувати зростання чисельності молоді, так, осіб віком до 27 років включно – 58 219, що становить 24,2 % від загальної кількості державних службовців [2].

Доцільно виділити наступні організаційні принципи державної кадрової політики у доборі кадрів на державну службу (рис. 1.):

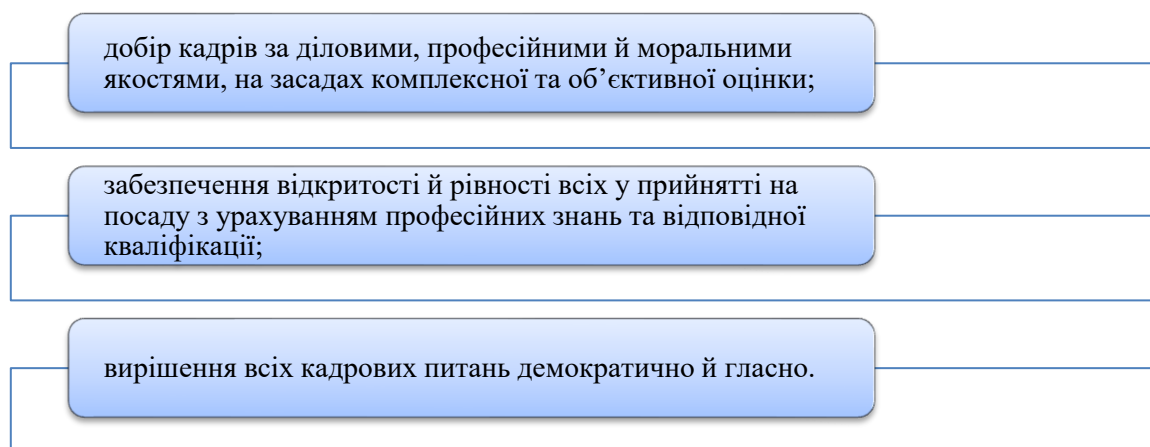

Рис. 1. Організаційні принципи державної кадрової політики у доборі кадрів на державну службу

Для того, щоб найняти відповідних працівників, потрібно не лише встановити кількість персоналу, необхідного для надійного виконання

виробничих функцій, але і знати в деталях, які функції він буде вирішувати під час роботи, які його індивідуальні і суспільні характеристики, необхідні кваліфікація і якість претендентів. Ці знання отримують шляхом аналізу змісту роботи, який є основою процесу управління персоналом. Аналіз можливо провести, використовуючи різні методи: від простого спостереження, якщо це стосується рутинних видів діяльності, до прямого систематичного аналізу стану роботи з використанням переліку контрольних питань. На основі аналізу змісту роботи складається посадова інструкція (або опис роботи – job description) – документ, у якому коротко викладаються: основні завдання діяльності, відповідальність і повноваження виконавця, умови роботи, машини, засоби і матеріали.

Кожен орган місцевої влади має розроблену процедуру набору і відбору на державну службу, де чітко прописано кожен етап, що значно полегшує роботу кадрової служби і виключає двояке тлумачення законодавчих актів.

Таким чином, головною метою сучасної кадрової політики має стати забезпечення високого професіоналізму управлінського процесу та всі напрямки діяльності державної служби професійними, кваліфікованими, активно діючими, відповідальними працівниками, здатними забезпечити відновлення України. Ця політика покликана визначити шляхи, засоби, механізми кадрового забезпечення реформ, максимально ефективно використовувати кадровий та інтелектуальний потенціал, вироблення принципів і критеріїв добору, розстановки кадрів за об'єктивними даними, стимулюючи їх службове просування та професійне зростання.

Список використаних джерел

1. Богомолова К. С., Подольська О.В. Розвиток кадрового потенціалу органу публічної служби. Український журнал прикладної економіки. 2020. № 3. С. 74–81.
2. Генеральний департамент з питань управління персоналом на державній службі НАДС. Кращі практики управління персоналом. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/human%20resources/62.pdf>.
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 4, ст.43.
4. Управління персоналом в органах публічної влади: навч. посіб. / [С. М. Сербогін, Є. І. Бородін, К. В. Комарова та ін.]. Дніпро, 2019. 200 с.

РОЛЬ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ

*Автор: Зайцева Анна, студент
Науковий керівник: Орленко О. М., к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет*

Україна, як країна, що переживає процеси трансформації своєї економіки та структурних змін, стикається з важливим завданням стимулювання підприємницької активності та інноваційного розвитку для забезпечення сталого економічного зростання. Однією з ключових стратегій сприяння цьому процесу

є створення бізнес-інкубаторів, що призначені для підтримки та розвитку молодих підприємств.

Незважаючи на поширеність ідеї бізнес-інкубації, роль цих установ у розвитку підприємництва в Україні залишається недостатньо вивченою та визначеною. У зв'язку з цим, актуальним є вивчення ефективності та впливу бізнес-інкубаторів на розвиток підприємництва в українському контексті.

Необхідно зазначити, що наразі в законодавстві України не дано визначення бізнес-інкубаторам. Однак, його можна зрозуміти аналізуючи праці науковців в даній галузі. В основному, під терміном "бізнес-інкубатор" зазвичай розуміють різноманітні організації, які надають підтримку особам, що розпочинають свій бізнес, з метою спростити, полегшити або прискорити їх вступ на ринок та досягнення бажаного підприємницького успіху [1, с. 80].

Зазначимо, у сучасній науці встановлено практику класифікації бізнес-інкубаторів залежно від їх розташування, а саме на міські та сільські. Крім того, вони розподіляються за видом професійної діяльності на чотири категорії: інноваційні, багатопрофільні, змішані, спеціалізовані та віртуальні (пропонують свої послуги в кібернетичному просторі) [2].

На початкових етапах свого розвитку бізнес-інкубатори зосереджувались на створенні сприятливого середовища для нових бізнес-структур. Це досягалось шляхом надання їм фізичного простору (приміщень) та допоміжних послуг, що допомагали підприємцям успішно управляти своїм бізнесом на початковій стадії. Згодом бізнес-інкубатори змінили свою стратегію і зосередилися на наданні нематеріальних послуг з високою доданою вартістю. Ці послуги включають репетиторство, наставництво та заходи зі збору коштів (фандрайзинг). Головна мета цих послуг полягає в сприянні економічному розвитку і створенні нових робочих місць шляхом інтеграції талантів, розповсюдження технологій, ноу-хау та капіталу в рамках мережі, яка підтримує розвиток нових компаній.

Вже у сучасних умовах бізнес-інкубатори стали важливими складовими державної політики, спрямованої на підтримку підприємництва, інновацій та економічного зростання як у розвинених країнах світу, так і в країнах, що знаходяться на стадії розвитку [3].

Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, українські виробники стали стикатися з глобальною конкуренцією як на внутрішніх, так і на міжнародних ринках. З однієї сторони, вони отримали більше можливостей для збуту своєї продукції на європейських ринках. Однак, на вітчизняний ринок також увійшли потужні конкуренти з розвинених країн Європи. Все це змушує українських виробників підвищувати свою конкурентоспроможність, перш за все, шляхом інноваційної складової [4, с. 100].

Загалом, бізнес-інкубатори формуються на основі наукових парків та інших структур, спрямованих на інновації, і вони виконують роль забезпечення матеріально-технічних умов для розвитку інновацій та створення малих та середніх підприємств.

Важливо відзначити, що більшість бізнес-інкубаторів в Україні фінансується за допомогою коштів міжнародних донорських організацій, окремих українських та закордонних організацій та приватних осіб. Головними

джерелами фінансування бізнес-інкубаторів є грантові програми та міжнародні фонди, а внесок місцевих адміністрацій та спонсорів є незначним.

До основних проблем, пов'язаних з розвитком бізнес-інкубаторів в Україні відносяться:

1. Відсутність чіткого законодавчого визначення терміну "бізнес-інкубатор";
2. Нерівномірний розподіл наявної мережі бізнес-інкубаторів по регіонах України;
3. Низький рівень залученості ВНЗ до створення бізнес-інкубаторів;
4. Відокремленість наявних бізнес-інкубаторів від мережі технопарків, промислових зон та інших подібних структур;
5. Обмежена підтримка з боку державних та місцевих органів влади щодо створення та функціонування бізнес-інкубаторів [1].

Отже, бізнес-інкубатори можуть сприяти розвитку підприємництва в Україні. Вони можуть допомогти молодим підприємцям знизити ризики, адаптуватися до ринкових умов, розширити свої знання і навички та створити мережу контактів.

Для подальшого розвитку бізнес-інкубації в Україні необхідно розробити та прийняти спеціальний нормативний акт, який стосується бізнес-інкубаторів. Створення відповідної інфраструктури для впровадження інновацій є необхідною умовою для переходу економіки України до моделі інноваційного розвитку, і це вимагає постійної уваги з боку держави, підприємців та науковців. Це також вимагає подальших досліджень в цьому напрямку.

Список використаних джерел

1. Білий М. М. Бізнес-інкубатори: особливості створення та функціонування в Україні та світі. *Маркетинг і контролінг: сучасні виклики підприємств*. 2017. С. 80-83.
2. Бойченко Е. Б. Проблеми та перспективи розвитку процесів бізнес інкубування в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6509>.
3. Mian, S., Lamine, W., Fayolle, A. Technology business incubation: an overview of the state of knowledge. *Technovation*. 2016. № 50–51. P. 1–12.
4. Кондратенко О. О., Ніколаєв О. Д. Роль бізнес-інкубаторів у активізації інноваційного розвитку України. *Вісник економічної науки України*. 2018. №2 (35). С. 99-104.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Автор: Заморська Т. М., магістр гр. БЗ-Пу22 мг
Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ
Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)*

Державне управління національною вищою освітою є складним процесом через багатокладність й неоднозначність його об'єкта. Сутність цього процесу полягає у тому, що держава за допомогою відповідних методів та інструментів виконує свою функцію забезпечення громадянам рівного доступу до послуг вищої освіти, сприяючи при цьому досягненню основної мети – розвитку

держави та підвищенню добробуту громадян.

Формуючи механізм державного регулювання вищої освіти слід пам'ятати, що держава повинна регулювати ті сфери та процеси, які ринок не в змозі координувати взагалі або регулює недостатньо ефективно. Водночас залучення України до Болонської декларації вимагає від закладів вищої освіти (далі – ЗВО) конкурентоспроможних освітньо-наукових продуктів, тому на сьогодні потрібно враховувати як власні надбання так і вимоги євроінтеграції [4]. Отже, необхідні кардинальні кроки щодо внутрішньої модернізації та структурної перебудови як самої системи вищої освіти, так і механізмів державного управління ними.

Одним із основних принципів Болонського процесу є автономія ЗВО. Тобто університети повинні мати право формувати свою стратегію, вибирати свої пріоритети в навчанні й провадженні наукових досліджень, витратити свої ресурси, профілювати свої програми й встановлювати свої критерії для прийому професорів і студентів. Європейські вищі навчальні заклади готові до конкуренції і вдома, й у світі, але для цього вони мають необхідні організаційні повноваження і достатнє фінансування, відсутність яких в Україні гальмує можливості вітчизняних ЗВО для співпраці й змагання з європейськими.

Плани зі створення Зони європейської вищої освіти в Україні залишаються невиконаними або спричинять нерівноправність конкуренції, якщо державою й надалі буде здійснюватися жорстке регулювання, детальний адміністративний і фінансовий контроль стосовно вищої освіти. Отже, стає необхідним перегляд організаційно-фінансової складової механізмів державного управління ЗВО [2].

Згідно з умовами Болонського процесу важливим є відповідальність освіти перед суспільством, згідно з яким Зона європейської вищої освіти повинна будуватися на широкому й відкритому доступі як до доступеневого, так і післяступеневого навчання, а також на освіті для розвитку особистості й навчанні протягом усього життя [1].

Наступним кроком є організація диверсифікації вищої освіти, оскільки вона завжди була різноманітною в частині мов, національних систем, типів інститутів, орієнтації профілів підготовки та навчальних планів. Подальший розвиток та впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці спонукає до перегляду діючого нормативно-правового забезпечення механізмів державного управління освітніми закладами.

Механізм реалізації функцій держави реалізується за рахунок системи методів, важелів й інструментів впливу з відповідним забезпеченням, а удосконалення державної політики в сфері вищої освіти необхідно впроваджувати саме через основні складові механізму державного управління [4].

За формами впливу методи державного управління вищих навчальних закладів, на нашу думку, можна класифікувати як прямі, непрямі та неформальні (рис. 1.).

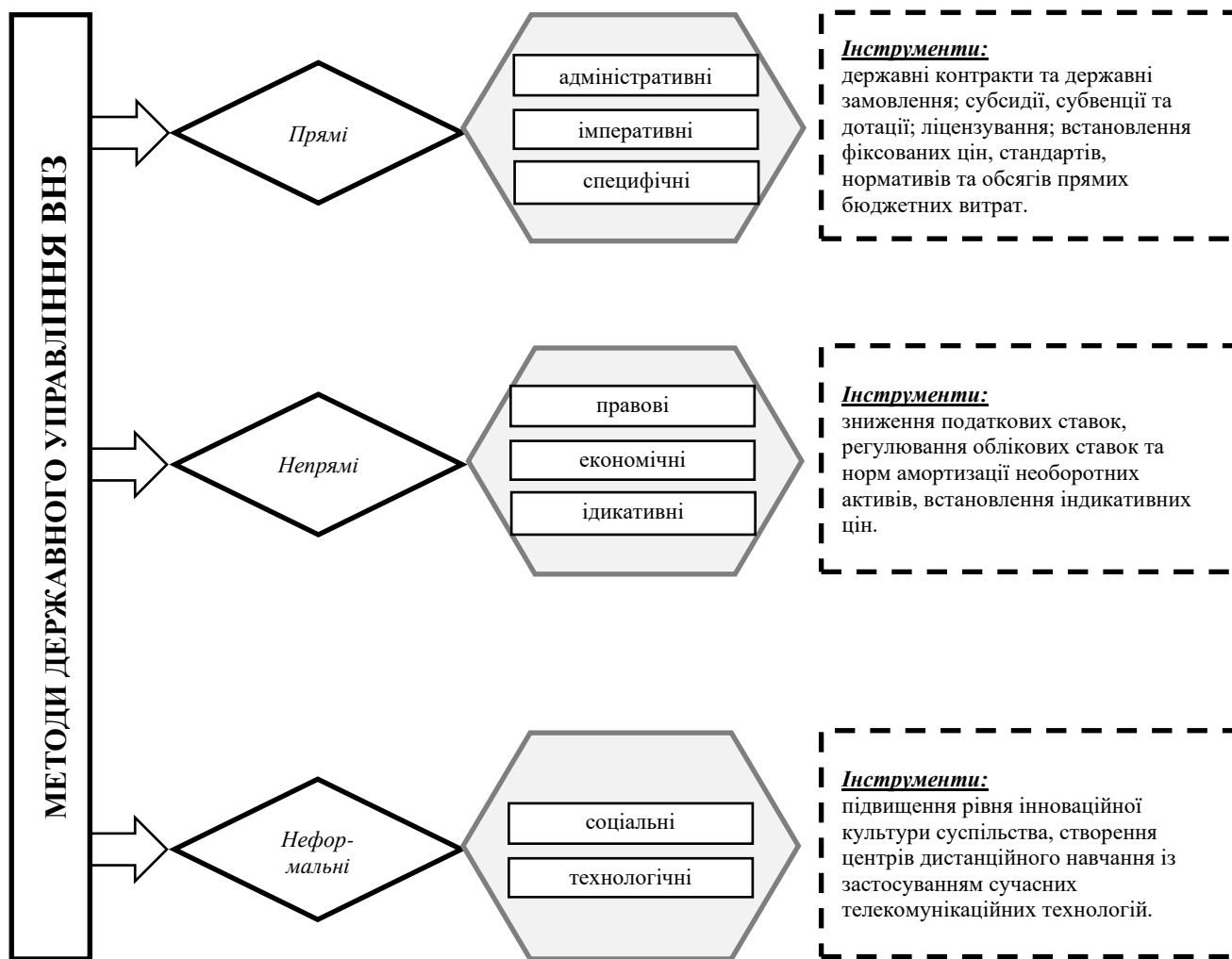

Рис. 1. Класифікація методів державного управління вищими навчальними закладами за формами впливу

Методи прямого впливу безпосередньо діють на функціонування суб'єктів управління. Можуть бути адміністративними (що базуються на використанні сили державної влади через заборону, дозвіл, примушування) або імперативними (як різновид адміністративного методу, тобто владний, наказовий) [4]. Для управління закладами вищої освіти, які повністю або частково знаходяться в державній власності, можуть також застосовуватися специфічні методи управління.

Інструментами прямого втручання в діяльність вищих закладів освіти можуть бути державні контракти та державні замовлення, а також встановлення фіксованих цін, стандартів, нормативів та обсягів прямих бюджетних витрат.

Методи непрямого впливу – це сукупність опосередкованих засобів державного управління на діяльність ЗВО через підсистему правових, економічних та індикативних методів.

Підсистема правових методів визначає правовий простір вищої освіти та регламентує діяльність її суб'єктів через закони й законодавчі акти.

Економічні методи державного управління пов'язані зі створенням державою фінансових чи матеріальних стимулів, здатних впливати на економічні інтереси ВНЗ й обумовлювати їхню поведінку.

Індикативні методи, як різновид непрямого впливу державного управління, мають намір опосередкований, орієнтовний та рекомендований характер.

Інструментами непрямих методів можуть бути зниження податкових ставок, регулювання облікових ставок та норм амортизації необоротних активів, встановлення індикативних цін на деякі види активів.

Отже, удосконалення державної політики в сфері вищої освіти в умовах євроінтеграції необхідно акцентувати на непрямому та неформальному методах механізмів державного управління ЗВО, а удосконалення механізмів державного управління в освітній галузі необхідно розглядати системно в нерозривному взаємозв'язку: «методи – важелі – інструменти».

Список використаних джерел

1. Озаровська А. В. Забезпечення системи менеджменту якості у закладі вищої освіти / А. В. Озаровська // Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики. – Київ: Вид-во Міленіум Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2018. – С. 106–107.
2. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін / Національна Академія педагогічних наук України.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua>.
3. Університетська соціальна відповідальність у контексті університетського лідерства : [Навч. посібник] / О. Оржель. – Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. – 40 с.
4. Шевченко С. О. Обґрунтування концепції ефективного державно-громадського механізму управління якістю вищої освіти в Україні / С. О. Шевченко. // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2012. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬООГАНІЗАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Автор: Зубкова Валерія, магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

За сучасних конкурентних умов ринкової економіки, вчитися, підтверджувати та підвищувати власну кваліфікацію доводиться безперервно. Внутрішньоорганізаційне навчання є найперспективнішим і доступнішим і для співробітників, і для підприємств. Нестача висококваліфікованих кадрів, спричинена кризовим станом системи професійної освіти, складною соціально-демографічною ситуацією та низкою інших чинників, змушує сучасні українські підприємства самостійно займатися підготовкою кадрів та підвищенням їхньої кваліфікації, тобто. здійснювати навчання усередині підприємства. Саме цю систему навчання все частіше використовують багато компаній.

Держава приділяє увагу моніторингу та частковому нормуванню систем внутрішньоорганізаційного навчання. Це пов'язано з тим, що внутрішньоорганізаційне навчання є ресурсом для підготовки та перепідготовки співробітників, дозволяє їм змінювати сферу роботи, підвищує рівень їхньої

кваліфікації, позитивно впливає на знання, вміння та навички, а отже, і на їхню цінність на ринку праці [2].

Усі ці ефекти досягаються без залучення державних освітніх установ. Це робить виробничий потенціал країни більш гнучким і здатним до адаптації в умовах ринку, що змінюються, при цьому не призводячи до переповнення вищих і середніх спеціальних навчальних закладів країни або регіону.

Сучасний стан світової економіки з конкуренцією, що постійно зростає, зумовлює актуальність оптимізації діяльності підприємств по всьому світу для підтримки конкурентоспроможності та прибутковості. Основним фактором є зростання вимог до якості роботи персоналу та, відповідно, до компетенцій працівників.

Персонал, з погляду ринку, є одним із чинників конкурентоспроможності підприємства, що викликає своєю чергою загальну тенденцію до зростання витрат за персонал, конкуренцію за якісні кадри. При цьому підприємства змушені шукати найменш затратні методи створення та збереження кадрового потенціалу [1].

У всьому світі проблема управління людськими ресурсами вважається однією з найважливіших на сучасному етапі економічного розвитку. При цьому можна сказати, що розвиток систем внутрішньоорганізаційного навчання сприяє зростанню якості трудових ресурсів, а отже, підвищується рівень надання послуг та виробництва товарів.

Застосування досвіду даного дослідження для вдосконалення систем внутрішньоорганізаційного навчання можливе, що робить дослідження актуальним.

Оцінку ефективності внутрішньоорганізаційного навчання доцільно проводити за допомогою поширених економічних, педагогічних та соціологічних методів.

У нашому дослідженні було проведено аналіз діяльності Слов'янського УГГ АТ «Донецькоблгаз». На основі аналізу техніко-економічних показників, можна сказати, що за 2021 рік виробнича та фінансова ситуація на підприємстві покращилася. Темпи приросту чисельності персоналу за досліджуваний період становили 22,95%.

У 2021 році свою кваліфікацію підвищили 72 співробітника. Але необхідність у подальшому підвищенні кваліфікації основних робітничих кадрів існує. Узагальнюючи переваги та недоліки, притаманні системі внутрішньоорганізаційного навчання персоналу досліджуваного підприємства, можна сформулювати головну проблему в системі навчання кадрів - при аналізі процесу навчання не задіяні якісні критерії його оцінки, в організації навчання кадрів бракує глибокого аналітичного підходу і, як наслідок, неможливо чітко визначити оптимальний рівень витрат на підготовку та перепідготовку кадрів.

Для вирішення проблем, пов'язаних із навчанням персоналу підприємства, запропоновано створити на базі Слов'янського УГГ АТ «Донецькоблгаз» свій навчальний центр.

За нашими розрахунками, наведеними у дипломній роботі, витрати на фінансування діяльності навчального центру становитимуть 531750 грн. і воно

здійснюватиметься з власних коштів підприємства. Усі вкладення у проект заощадження окупляться вже за шість місяців.

Таким чином, автором проаналізовано проект удосконалення системи внутрішньоорганізаційного навчання персоналу у Слов'янському УГГ АТ «Донецькоблгаз» та розраховано його високу економічну ефективність.

Проект є рентабельним, вкладення капіталу доцільно, передбачувані вкладення окупляться і принесуть прибуток.

Список використаних джерел

1. Ткаченко А. М., Ткаченко К. А. Професійний розвиток персоналу – нагальне завдання сьогодення. Економічний вісник. 2020. № 1. С. 194-197.
2. Череп О., Бехтер Л., Таболкін В. Методи безперервного професійного розвитку персоналу підприємств. Acta Academiae Beregsasiensis Economics. 2023. Вип. 3. С. 180-187.

РОЛЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Автори: Іншаков Валерій, магістр

Чорний Василь, магістр

Науковий керівник: Чобіток Вікторія, д.е.н., професор

Навчально-науковий інститут педагогіки, психології,

менеджменту та освіти дорослих УІПА

Нові для вітчизняної економіки специфічні умови ринкових відносин стикаються з великими труднощами і суперечностями. Довготривала стагнація цього процесу вимагає глибокої переоцінки рушійних сил і умов виходу з кризи, стабілізації та формування механізмів для економічного зростання.

На перший план виходить визнання ключової ролі людини в економічному розвитку підприємств, регіонів, країн та світу. Включення людини в усі процеси суспільного життя – сутність концепції трансформації механізму управління сучасною економікою. Зростання ролі кадрового потенціалу в сучасних умовах є складним процесом. Порушуються не тільки техніко-економічні питання реструктуризації виробництва, а й комплексний підхід до соціально-психологічних факторів професійної діяльності працівника.

Економічна діяльність підприємства в цих умовах загалом залежить від її здатності своєчасно адекватно реагувати впливи зовнішнього та внутрішнього середовища, з метою запровадження радикальних інновацій з мінімальними можливими витратами сил та ресурсів.

Ефективні принципи організації виробництва, оптимальні системи та процедури управління інноваційною діяльністю підприємств відіграють важливу роль, однак реалізація всіх інноваційних можливостей залежить від конкретних людей, їх знань, практичних навичок, компетенцій, мотивації, умінь вирішувати проблеми, відкритості до навчання тощо [1, 2].

Людські ресурси в сучасних умовах слід розглядати з точки зору нових якісних аспектів, характерних для цього періоду:

ускладнилися відносини між факторами виробництва (техніко-організаційні та економічні аспекти виробничої діяльності все більше залежать від людського фактора, від відносин, що склалися в трудовому колективі, які можуть як стимулювати, так і гальмувати інноваційні процеси);

інтенсифікація виробництва та прискорення процесу його технічного переоснащення динамічно змінює умови праці та ускладнює систему факторів, що впливають на реалізацію трудового потенціалу працівника;

система управління виробництвом іноді просто не готова до вирішення проблем, пов'язаних із зростанням мінливості соціально-виробничих відносин людей (в умовах сучасного виробництва консерватизм методів управління не дозволяє вирішити протиріччя між підвищеним культурно-технічним та інтелектуальним рівнем працівника та «незацікавленістю» частини персоналу у впровадженні інновацій).

Мотиваційні чинники, що впливають на впровадження інновацій, розглядаються в даному випадку в таких взаємозалежних змінних (рис. 1).

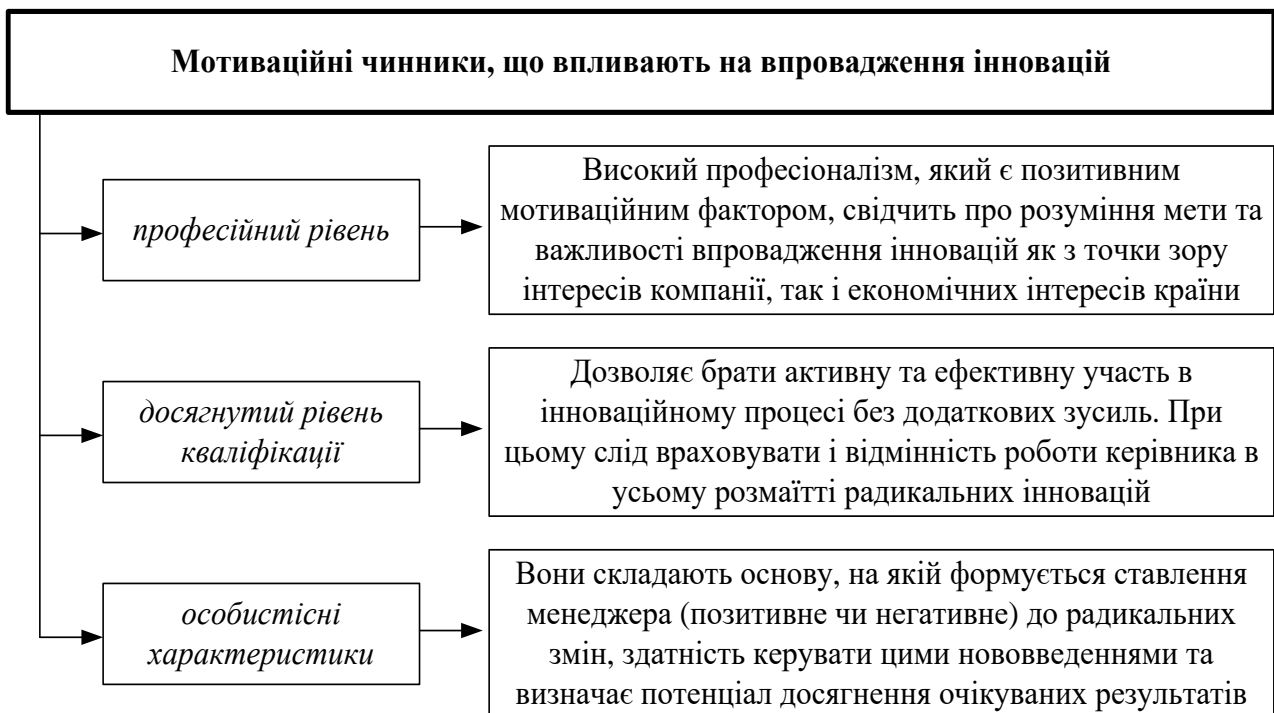

Рис. 1. Мотиваційні чинники, що впливають на впровадження інновацій

Не технологічний і технічний потенціал сьогодні визначає розвиток економіки організації, а людський фактор, який втілює здатність генерувати ідеї, творити, винаходити, генерувати нові знання та впроваджувати інновації. На високому рівні економічного розвитку людина стає ключовою ланкою в інноваційному процесі.

Отже, якщо на попередніх етапах економічного розвитку масштаби відтворення значною мірою визначалися можливостями використання матеріальних ресурсів і насамперед величиною капітальних витрат, то в сучасний період при незмінності всіх інших факторів ефективне використання кадрів виходить на перший план.

1. V. Chobitok, O. Shevchenko, O. Lomonosova, V. Kochetkov, V. Bykhovchenko Application of budget allocation models in the management of investment processes in the context of the digital economy development. *Cuestiones Políticas*. Vol. 39, № 71 (2021). <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.35>.
2. Чобіток В. І. Стратегічно-цільовий комплекс інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 423–430.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗБУДОВИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Автор: Клевець О. Ю., здобувач групи БЗ Пу22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

Найбільш важливим інструментом державного регулювання соціально-економічного розвитку країни є регіональна політика, яка спрямовується на розвиток економічного рівня території, забезпечення збалансованого розвитку регіонів шляхом створення сприятливих умов для сталого розвитку територіальних громад та регіонів з урахуванням їх історичних, природних, економічних, екологічних, демографічних особливостей.

Виконуючи завдання дослідження та намагаючись оцінити готовність регіонів України до розбудови електронного урядування, варто зупинитися на результатах досліджень у цьому напрямі, отриманими у працях Мохової Ю.Л., де для виявлення регіонів з найкращими показниками та умовами розвитку електронного урядування науковиця пропонує використати таксономічний метод, який ґрунтується на відборі та оцінці показників. Для розрахунку прийнято враховувати наступні показники:

- частка абонентів Інтернету по регіонах в загальній кількості абонентів в Україні;
- рівень розвитку місцевої електронної демократії;
- частка органів державної влади, які використовують інструменти електронної демократії, регіону в загальній кількості органів державного управління;
- кількість зареєстрованих е-звернень;
- частка поданих громадськістю проєктів «Бюджет участі (громадський бюджет)» регіону в загальній кількості поданих проєктів;
- рівень публічності місцевого самоврядування;
- частка наданих електронних послуг в ЦНАП регіону на день в загальній кількості наданих послуг;
- частка оприлюднених звітів в регіоні за результатами реалізації політики відкритих даних в загальній кількості оприлюднених звітів [1].

Запропонована Моховою Ю.Л. система показників є дуже зручною та надає змогу оцінити інформаційні та інфраструктурні особливості регіону. Дослідження статистичних джерел інформації дозволили обрати окремі значення для оцінки електронного урядування по регіонах у 2022 році.

Графічно рівні окремих показників по регіонах України наведено на рис. 1-2.

Таким чином, у 2022 році найбільша частка органів державної влади, які використовують інструменти електронної демократії належить Закарпатському та Дніпропетровському регіону (значення 0,0721 та 0,0684 відповідно) в загальній кількості органів державного управління, а найменша – у Чернівецькій області зі значенням 0,0195.

Таким чином, отримані числові значення підтверджують тезу про значний розвиток електронного урядування у Вінницькій області, яку було окреслено у попередніх дослідженнях, оскільки значення обчисленого показника рівня публічності місцевого самоврядування саме для вінницької області становить 0,71, що вище середнього рівня.

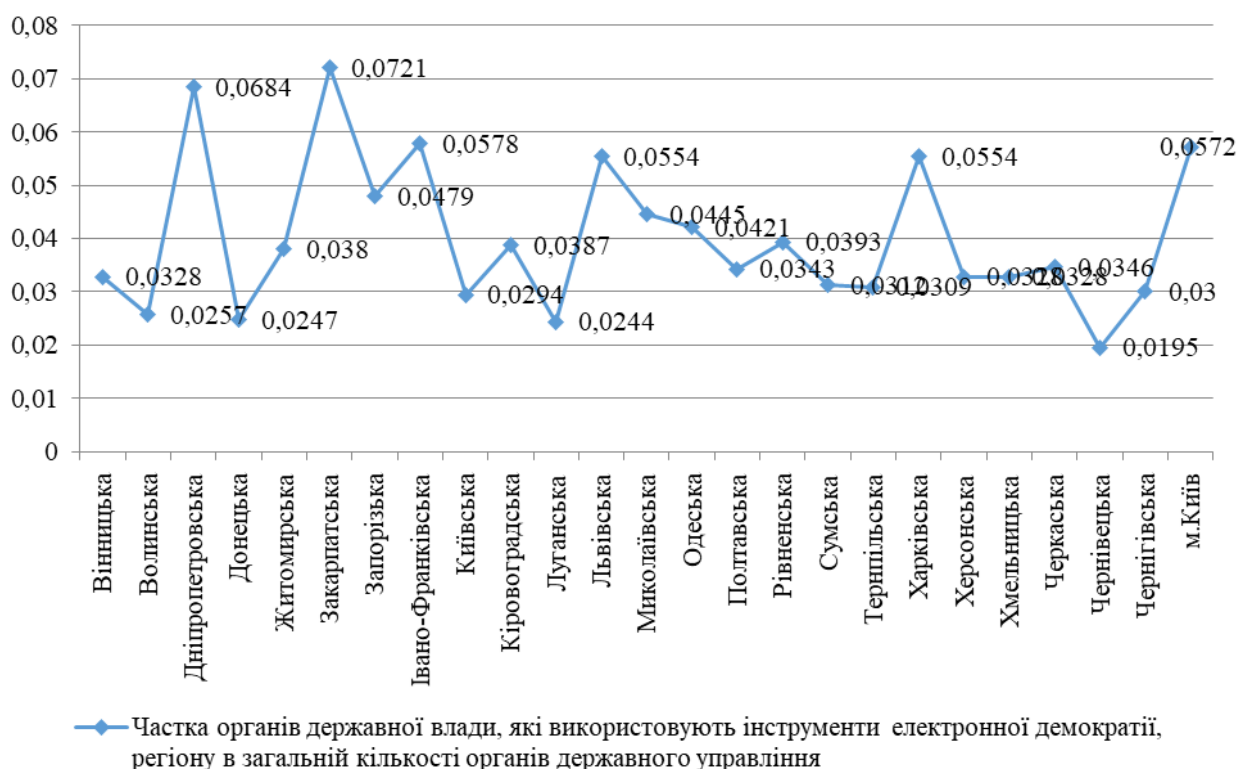

Рис. 1. Частка органів державної влади, які використовують інструменти електронної демократії, регіону в загальній кількості органів державного управління у 2022 році

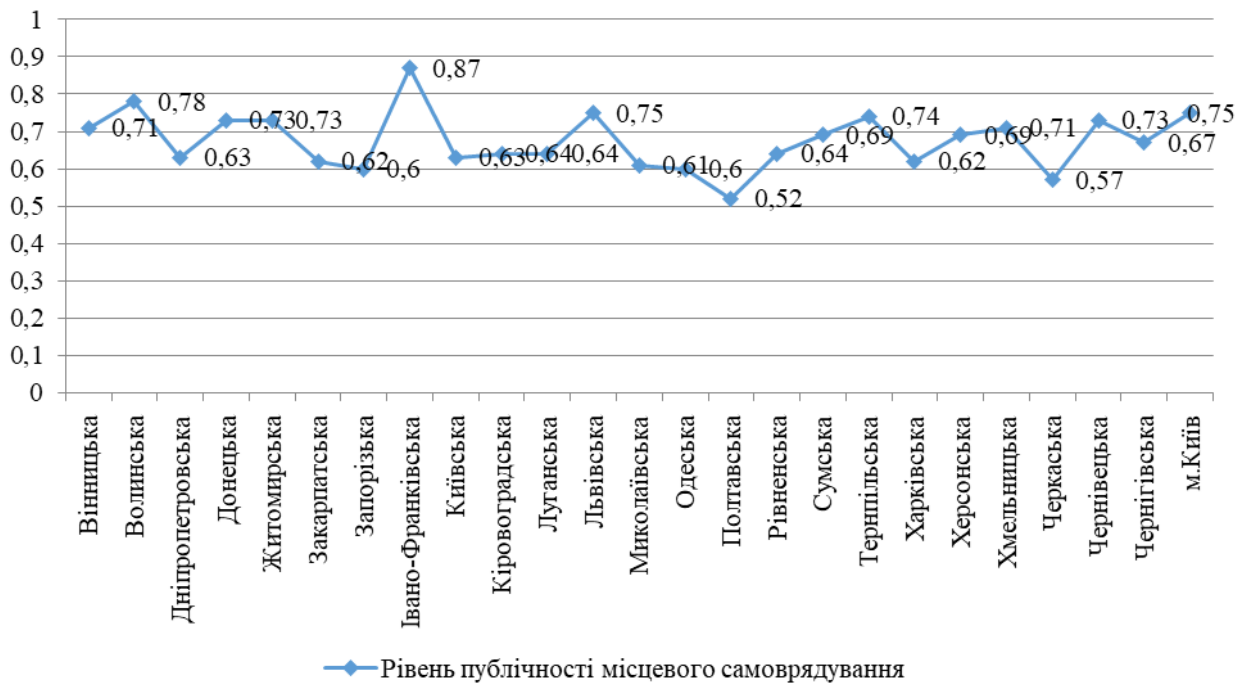

Рис. 2. Рівень публічності місцевого самоврядування по регіонах України у 2022 році

Найбільш високий рейтинг публічності місцевого самоврядування у Івано-Франківській області, оскільки значення обчисленого показника знаходиться на рівні 0,87, що є самим високим з переліку. Найнижчий рівень публічності місцевого самоврядування у Полтавській області, оскільки значення показника становить 0,52.

Таким чином, аналіз регіональних планів реалізації електронного урядування в Україні свідчить про існування наступних проблем, до яких віднесено недосконалість механізмів та інструментів, нечіткість взаємозв'язків між бюджетним та стратегічним плануванням, відсутність масштабних проєктів регіонального розвитку, невеликий обсяг фінансування, недосконале програмне забезпечення та низький рівень цифрової компетентності у громадськості та у працівників державної служби.

Список використаних джерел

1. Мохова Ю.Л. Державні механізми розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України: дис. докт. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Мохова Юлія Леонідівна; Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2021. 490 с.

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

*Автор: Комарницька Ярослава, магістр
Науковий керівник: Чернова В. В., к.е.н., ст. викладач
Одеський національний економічний університет*

У сучасній економіці, побудованій на знаннях, майже неможливо надати повну інформацію про стан активів та пасивів на підприємстві без інформації про стан його нематеріальних активів (НМА). Вони створюються з метою забезпечення виробничої діяльності відповідно до загальної стратегії розвитку підприємства. Нематеріальні активи у складі ресурсів компанії збільшують її вартість, підвищують інвестиційну привабливість, сприяють росту конкурентоспроможності тощо.

Під нематеріальними активами розуміють майно, яке не має матеріальної чи натуральної форми та перебуває у власності організації. Підприємство здійснює контроль над нематеріальним активом через реалізацію прав на отримання економічної вигоди від його використання та обмеження доступу до неї інших осіб. Дане майно використовується для здійснення діяльності і одночасно приносить економічну вигоду у вигляді доходу [1, с. 78].

У сучасних надважких конкурентних умовах держави й міжнародні організації, транснаціональні корпорації та підприємства малого і середнього бізнесу під час здійснення своєї економічної діяльності не можуть обійти увагою НМА як суттєвий фактор зростання конкурентоспроможності та ефективності.

В іноземних компаніях звіти про нематеріальні активи є засобом повідомлення конкретної інформації про поточний стан бізнесу. Ці звіти є своєрідними маркерами цілей управлінської діяльності. Поява різноманітних критеріїв оцінки НМА була викликана станом великих транснаціональних корпорацій, при продажу яких ринкові ціни порівняно з балансовими могли відрізнятись в рази. Невідчутні цінності часто виявляються набагато ціннішими за все обладнання підприємства, запаси і навіть кошти разом узяті. Про це свідчать глобальні тенденції купівлі-продажу бізнесу, де вартість нематеріальних активів у загальній вартості підприємства становить від 40 до 90%. Відомі випадки, коли майже всю вартість бізнесу складають нематеріальні активи [2, с. 88]. В якості найяскравішого прикладу можна взяти компанію «Coca-Cola», безцінним активом якої є секретна формула для приготування напою із аналогічною назвою.

Одним з найновіших та найефективніших напрямів інформаційно-економічного розвитку підприємства, який направлений на отримання інформації про діяльність підприємства, є контролінг. Наразі він є необхідним та найбільш інформативним джерелом для прийняття певних управлінських рішень. Головними завданнями контролінгу є оцінка зібраної про об'єкт інформації, формулювання висновку про ступінь її придатності для розв'язання задачі та прийняття рішень про умови та порядок її застосування [3]. Адже саме інформація відіграє важливу роль у наданні відомостей для прийняття

управлінських рішень і є одним з чинників, які забезпечують зниження витрат виробництва та підвищення його ефективності.

Контролінг нематеріальних активів являє собою функціонально відокремлений напрямок фінансово-виробничої роботи на підприємстві, який пов'язаний з реалізацією його інноваційної діяльності, впровадженні та залучені в господарський процес нових видів НМА, пошуку та реалізації нових шляхів отримання економічних вигід від використання різноманітних за своєю суттю НМА.

Включення в систему контролінгу на підприємстві управління нематеріальними активами повинне бути спрямоване на досягнення стратегічних цілей підприємства, які конкретизуються в контролінгу як:

- орієнтація нововведень на стратегічні цілі підприємства;
- посилення контролю за процесами впровадження та управління новими видами нематеріальних активів;
- активна участь в пошуку та використанні нових можливостей отримання економічної вигоди з нематеріальних активів;
- аналіз та удосконалення стратегій використання нематеріальних активів для досягнення оптимальних фінансових результатів
- вироблення та реалізація стратегій контролінгу, які націлені на досягнення основних стратегічних цілей підприємства;
- інформаційна підтримка та контроль за ходом реалізації інноваційних проектів.

Таким чином, контролінг відіграє важливу роль у керуванні нематеріальними активами підприємства. Зважаючи на сьогоденне динамічне ринкове середовище не можна використовувати застарілі методи та неефективні фінансові інструменти; необхідно впроваджувати нові підходи для досягнення максимального розвитку. Система контролінгу орієнтована на своєчасне виявлення та використання нових можливостей, а також на прийняття кваліфікованих рішень для подолання кризових ситуацій. Впровадження контролінгу НМА сприятиме підвищенню якості управлінських рішень і досягненню стратегічних цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. Яременко Л. М., Пономаренко Я. А. Організація і методологія бухгалтерського обліку та аудиту нематеріальних активів. *Агросвіт*. 2019. № 20. С. 76–81. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.20.76 (дата звернення 09.11. 2023 р.).
2. Боярко І. М. Самусевич Я.В. Роль нематеріальних активів у створенні цінності компанії. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. №3 (117). С. 86-94.
3. Калініна А. І. Контролінг як інструмент управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. №23. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/159/153> (дата звернення 09.11. 2023 р.).

РОЗРОБКА КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ПО МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Автор: Котляр Марина, магістр
Науковий керівник: Дуднева Ю. Е., к.е.н., доцент
Українська інженерно-педагогічна академія*

Війна, що триває в Україні, спричиняє значні руйнування, завдає шкоди майну та інфраструктурі, викликає кризові явища в економіці. Зміна зовнішнього середовища змушує підприємства змінюватися зсередини, шукати та використовувати нові шляхи та можливості протистояти викликам часу. Повністю убезпечити себе від ризиків, пов'язаних із введенням воєнного стану, надзвичайно складно. Їх можна мінімізувати, однак уникнути їх цілком – неможливо.

В зв'язку з російською агресією та бойовими діями на території України актуальності набирає питання вибору конкретних способів реагування на країнові/політичні проєктні ризики (при цьому фактором ризику виступає саме війна). Зокрема, слід врахувати певні особливості, зумовлені загрозами воєнного часу. Серед них: можливі труднощі в комунікації; поява та підсилення логістичних проблем (шляхи поставок, місця зберігання, банківські транзакції); можливі санкції щодо учасників логістичних або розрахункових ланцюжків (банки отримувачів або платників, транспортні компанії, зафрахтовані судна, які належать підсанкційним компаніям, які можуть не допускатися в порти тощо); можливі торгові обмеження (заборона експорту певних категорій товарів) тощо.

Страховання від воєнних ризиків існує як окремий продукт на ринку, але через надмірну вартість в останні роки не було поширеним. Окрім того, не зважаючи на те, що Договори страхування є чинними незалежно від введення в Україні воєнного стану, зі стандартними форс-мажорними застереженнями, які застосовуються і в інших видах договорів. Натомість, як правило, страхові компанії не покривають «воєнні» ризики та виключають зони бойових дій і неконтрольовані урядом території з території страхування. Невизначеність таких зон і територій може бути підставою для спорів зі страховими компаніями, що зараз вимагає завчасної комунікації між сторонами договорів щодо цього питання та ускладнює кризові ситуації, в яких опинились багато суб'єктів підприємництва [1].

Тому, по факту, за методом реагування такі ризики слід віднести до не страхових. Вони потребують розробки додаткових заходів в напрямку удосконалення системи управління ризиками діяльності суб'єктів господарювання взагалі та окремих проєктів зокрема [2]. До таких заходів можна віднести:

- 1) передбачити в установчих документах механізм відчуження (чи обмеження у їх відчуженні) корпоративних прав учасників на період дії воєнного стану (такі заходи актуальні через зростаючий ризик рейдерського захоплення);
- 2) передбачити внутрішніми нормативними документами порядок роботи під час воєнного стану (щодо ринкової оцінки майна, яке перебуває під загрозою

примусового відчуження; забезпечення місця збереження товарів, заборонених до реалізації під час воєнного стану; заборони працівникам використання власності компанії, яке може бути вилучене через порушення вимог воєнного стану; порядку інвентаризації майна у разі можливого відсторонення військовим комендантом керівника компанії та прийняття такого майна у підзвіт виконуючим обов'язки керівника, призначеного військовим комендантом тощо). Такі заходи спрямовані на зменшення комерційних, операційних та виробничих ризиків діяльності суб'єкту господарювання в умовах, які відрізняються від звичайних через особливості нормативно-правового регулювання у період воєнного стану;

3) укласти додаткові угоди до діючих договорів, а з новими контрагентами – договори, в яких значно розширити обсяг обставин непереборної сили (форс-мажор), при настанні яких особа звільняється від відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх зобов'язань. Зокрема, початок обставин непереборної сили, які виникли із введенням воєнного стану, пов'язувати не із необхідністю підтвердження їх настання рішенням відповідної торгово-промислової палати, а безпосередньо датою набрання чинності Закону про введення військового стану [1];

4) забезпечити створення на навчання кадрового резерву на заміщення посад мобілізованих працівників.

Впровадження таких заходів буде спрямоване на збільшення стійкості українських підприємств в кризових умовах, допоможе їм адаптуватись до ситуації актуалізації різних видів ризиків, викликаних наслідками військових дій та особливостями господарювання в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Антонів Р. Страхування під час війни. Що змінюється у страхуванні з введенням воєнного стану? – URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>.
2. Романюк А. Бізнес в умовах воєнного стану – URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/11623_shcho-bznesu-potrnbno-znati-pro-vonniy-stan.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В ГАЛУЗІ СПОРТУ

Автор: Лазаренко Олександра, бакалавр

Науковий керівник: Гончарова Н. А., викладач фізичного виховання ВСП «Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу Донбаської державної машинобудівної академії»

Спорт є важливим чинником сталого розвитку держави. Він сприяє фізичному та духовному розвитку населення, підвищенню рівня здоров'я, зміцненню соціальної стабільності, а також формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені.

Для забезпечення сталого розвитку спорту в Україні необхідно вдосконалити механізми управління економікою в цій галузі. На сьогоднішній

день існує ряд проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню галузі та реалізації її потенціалу. [1. с 4-6]

Серед основних проблем можна виділити такі:

- Недостатнє фінансування спорту. Державні видатки на спорт не відповідають його значенню для суспільства. Це призводить до недостатнього розвитку спортивної інфраструктури, низької якості підготовки спортсменів та тренерів, а також обмеження доступу до спорту для широких верств населення.
- Недосконалість нормативно-правової бази. Законодавство у сфері спорту потребує вдосконалення для забезпечення прозорості та ефективності управління галуззю.
- Недостатня взаємодія державних органів, громадських організацій та бізнесу в галузі спорту. Для ефективного розвитку спорту необхідна тісна співпраця всіх зацікавлених сторін.

Для вирішення цих проблем необхідно вжити таких заходів:

- Збільшити державні видатки на спорт. Це дозволить забезпечити розвиток спортивної інфраструктури, підготовку спортсменів та тренерів, а також популяризацію спорту серед населення.
- Удосконалити нормативно-правову базу. Це дасть можливість забезпечити прозорість та ефективність управління галуззю, а також захист прав та інтересів спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності.
- Сприяти взаємодії державних органів, громадських організацій та бізнесу в галузі спорту. Це дозволить залучити додаткові ресурси для розвитку галузі та підвищити її ефективність. [2. С 25-27]

Удосконалення механізмів управління економікою в галузі спорту є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку держави. Вирішивши ці проблеми, Україна зможе підвищити рівень розвитку спорту, а також реалізувати його потенціал як чинника сталого розвитку.

Для вирішення проблем, зазначених вище, можна запровадити такі конкретні заходи:

- Створити єдину систему управління спортом в Україні. Така система має об'єднати державні органи, громадські організації та бізнес.
- Запровадити прозорі та ефективні механізми розподілу державних коштів на спорт. Це дозволить забезпечити справедливий доступ до спортивної інфраструктури та спортивних заходів для всіх верств населення.
- Сприяти розвитку приватного сектору в галузі спорту. Це дасть можливість залучити додаткові ресурси для розвитку галузі та підвищити її ефективність.
- Сприяти популяризації спорту серед населення. Це дозволить підвищити рівень фізичної активності населення та сприяти здоровому способу життя.

Реалізація цих заходів дозволить Україні забезпечити стале розвиток спорту та підвищити його значення для суспільства. Світова практика показує, що для забезпечення сталого розвитку спорту необхідно вдосконалювати механізми управління економікою в цій галузі.

У багатьох країнах світу існує державна політика у сфері спорту, яка спрямована на забезпечення його розвитку та популяризації. Ця політика передбачає, зокрема, збільшення державних видатків на спорт, удосконалення нормативно-правової бази та сприяння взаємодії державних органів, громадських організацій та бізнесу в галузі спорту. [3. С 35-40]

Ось кілька конкретних прикладів того, як ці ідеї можна реалізувати:

- Система грантів для спортивних організацій може бути заснована на конкурсній основі. Критеріями оцінки заявок можуть бути такі показники, як соціальна значимість проекту, його фінансова життєздатність та інноваційність.
- Програми спонсорства спорту можуть бути розроблені як для державних, так і для приватних спортивних організацій. Умови спонсорства можуть передбачати такі пільги, як реклама на спортивних об'єктах, ексклюзивні права на використання товарного знаку спонсора та інші.
- Розвиток електронного спорту може бути підтриманий за рахунок проведення національних та міжнародних змагань, а також створення професійних ліг.
- Єдина інформаційна система у сфері спорту може включати в себе такі модулі, як реєстр спортивних об'єктів, реєстр спортсменів та тренерів, а також реєстр спортивних заходів. [4. С 16-19]

Звичайно, реалізація цих ідей вимагатиме певних ресурсів та зусиль. Однак, вони є перспективними та можуть принести значні позитивні результати для розвитку спорту в Україні.

Список використаних джерел

1. Гасюк І. Л. Державна політика й галузеві програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні / І. Л. Гасюк. – К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2016. – 240 с.
2. Вавренюк А. Державне регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні / А. Вавренюк. – К.: ТОВ «Друкарня «Афіна», 2017. – 240 с.
3. Спорт в Україні: історія, сучасність, перспективи. За ред. В. М. Бондаренка, В. І. Коваленко. – К.: Освіта, 2003.
4. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період до 2025 року. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 2016 р. № 423.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Автор: Максимова С. С., магістр гр. БЗ-Ек22 м

Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Організаційна структура управління промисловим підприємством являє спосіб організації та взаємодії елементів системи управління, а також зв'язків між ними, будучи певною характеристикою процесів, які відбуваються між елементами системи. Для її вдосконалення необхідно формалізувати ієрархію структури управління за допомогою економіко-математичних методів, що

дозволить моделювати її поведінку в процесі прийняття та реалізації управлінських рішень. Принципи та етапи оптимізації організаційної структури підприємства представлено на рис. 1.

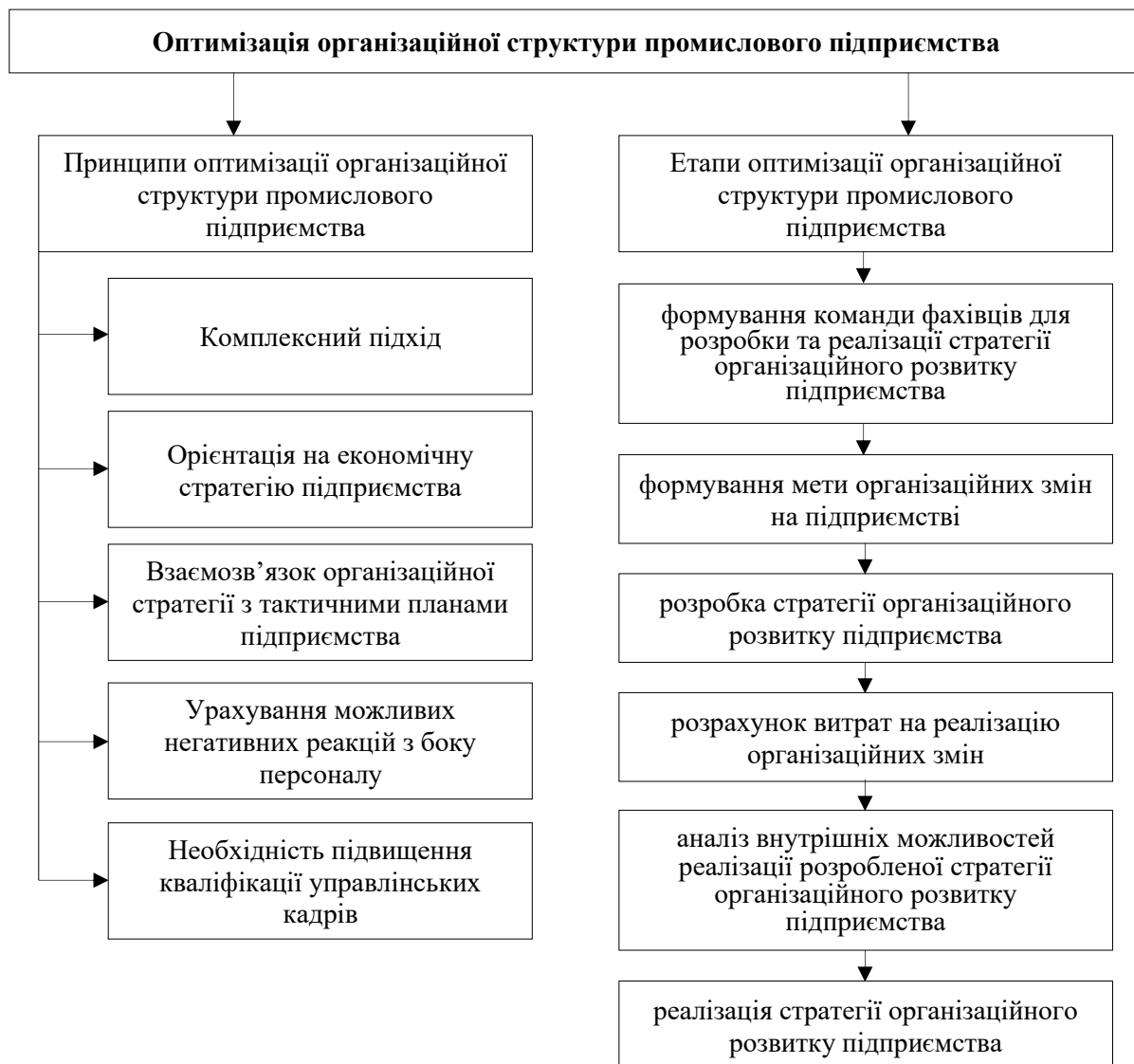

Рис. 1. Принципи та етапи оптимізації організаційної структури промислового підприємства

Можна виділити основні принципи ефективного проведення організаційних змін на підприємстві:

комплексний підхід, який дозволяє розробити комплексний організаційний проект, організаційні зміни необхідно проводити взаємодійно по всіх ланках керівництва підприємством, починаючи з вищого керівництва;

розробка організаційного проекту повинна базуватися на економічній стратегії підприємства;

тісний взаємозв'язок організаційного проекту підприємства з тактичними планами підприємства у сфері виробництва, кадрового забезпечення, інноваційної діяльності тощо;

організаційні зміни не завжди мають позитивні наслідки психологічного та матеріального характеру для персоналу підприємства, тому необхідно приділяти

увагу можливості своєчасного передбачення реакції колективу для розробки заходів щодо її усунення через позиціонування позитивних результатів для підприємства при їх реалізації;

організаційні зміни супроводжуються необхідність підвищення кваліфікації управлінських кадрів підприємства для створення умов їх відповідності новим функціям, а також необхідністю розробки організаційних документів, що їх підтверджують [3].

Ефективність побудови організаційної структури повинна бути оцінена декількома показниками:

1) Рівнем забезпечення організаційної структури щодо забезпечення досягнення кінцевих результатів діяльності підприємства відповідно до поставлених цілей;

2) Рівнем відповідності організаційної структури управління здійсненню внутрішніх функціональних процесів з точки зору адекватності об'єктивних вимог до їх змісту, організації і властивостям.

Результативним критерієм ефективності в ході порівняння різних варіантів організаційної структури є найбільш повне і стійке досягнення цілей при мінімізації витрат на організацію управління і функціонування структур. Принципово важливе значення для оцінки ефективності системи управління має вибір базових показників для порівняння або визначення рівня її ефективності, які повинні прийматися як нормативні. Одним з підходів є розробка еталонного варіанту, за який може бути обрана діюча організаційна структура управління, що забезпечує прийнятний для конкретного підприємства рівень ефективності управління.

Таким чином, організація стратегічного управління фінансовою стійкістю на вітчизняних підприємствах дасть змогу зміцнити рівень стійкості фінансового стану, створити ефективне підґрунтя для системи заходів антикризової політики управління фінансами підприємств в умовах трансформації економічного механізму в Україні.

Список використаних джерел

1. Дубінський С. В. Сучасні підходи до вдосконалення організаційно-економічного механізму / С. В. Дубінський // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1 (16). – С. 66-72.
2. Маркіна І.А. Менеджмент організації: навчальний посібник / І.А. Маркіна, Р.І. Біловол. – К.: ЦУЛ, 2013. – 248 с.
3. Дубінський С. В. Сучасні підходи до вдосконалення організаційно-економічного механізму / С. В. Дубінський // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 1 (16). – С. 66-72.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАСЛІДКІВ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ ДЛЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Автор: Мандровський Є. В., здобувач групи БД Пу22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

Сучасні умови господарювання в Україні вимагають адаптації та системного удосконалення державного управління у всіх сферах, але, сфера туризму також є пріоритетною до приділення належної уваги, оскільки вона, внаслідок повномасштабного військового вторгнення російської федерації, як і інші сфери, зазнала суттєвого погіршення та втратила конкурентоспроможність, хоча у довоєнний час була перспективною.

Варто зауважити, що саме збройна агресія російської федерації проти України спричинила гальмування розбудови сфери туризму в Україні. Так, неможливими до впровадження стали окремі положення Стратегії-2026, Закону України «Про туризм» та Закону України «Про курорти» тощо. Стагнація туристичної галузі України обумовлюється наступним:

1) небезпечність відвідування України як для внутрішнього так і для зовнішнього туризму;

2) обмеження діяльності закладів та знаходження на вулиці, обумовлені впровадженням комендантської години;

3) заборони на відвідування заповідних, лісових зон та висока ймовірність нанесення ракетних ударів по об'єктах цивільної інфраструктури.

За даними Національної системи туристичної статистики проведено аналіз туристичних потоків України за 2009-2022 рр., результати якого наведено у табл.1 та на рис. 1.

Таблиця 1

Аналіз в'їзних та виїзних потоків України за 2009-2022 рр., осіб

Рік	Чисельність іноземних громадян, які в'їхали в Україну	Коефіцієнт зростання (зменшення)	Чисельність громадян України, які виїхали в інші країни	Коефіцієнт зростання (зменшення)
2009	20798342	-	15333949	-
2010	21203327	1,019	17180034	1,120
2011	21415296	1,010	19773143	1,151
2012	23012823	1,075	21432836	1,084
2013	24671227	1,072	23761287	1,109
2014	12711507	0,515	22437671	0,944
2015	12428286	0,978	23141676	1,031
2016	13333096	1,073	24668233	1,066
2017	14229642	1,067	26437413	1,072
2018	14342290	1,008	27976681	1,058
2019	13709562	0,956	29345897	1,049
2020	3382097	0,247	11251406	0,383
2021	4271991	1,263	14726250	1,309
2022	2307156	0,540	15538488	1,055

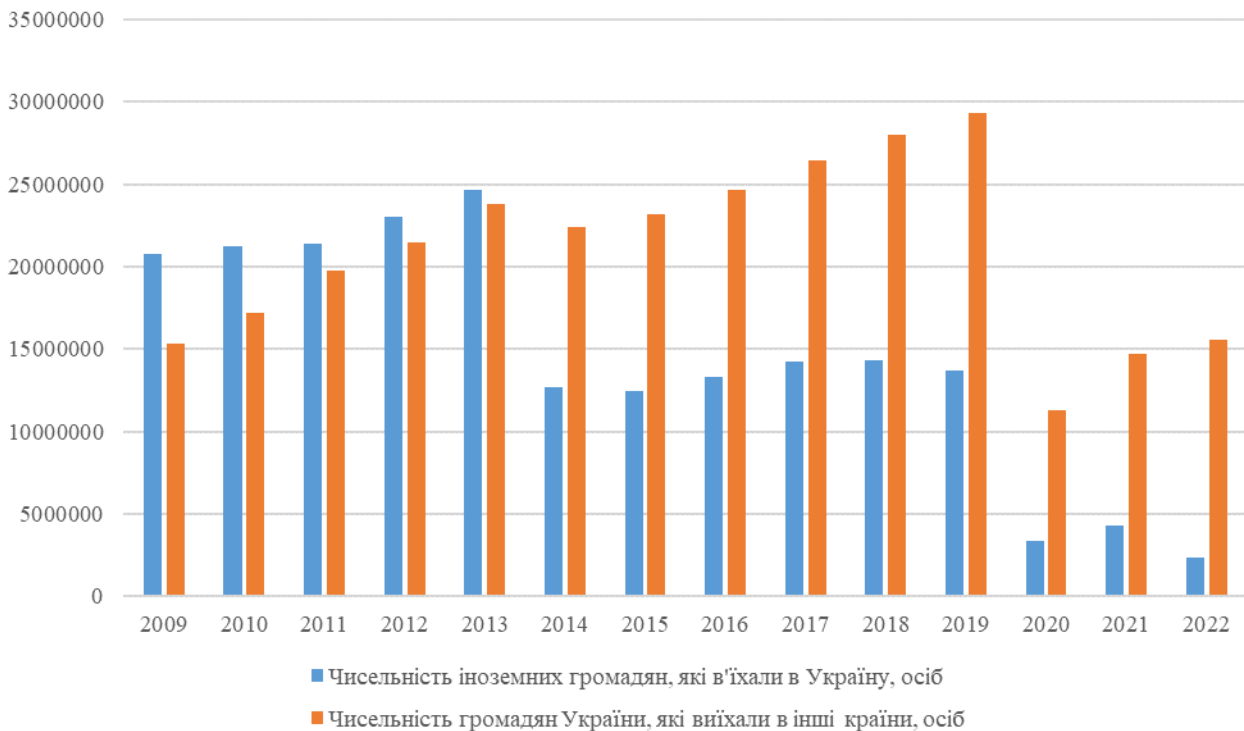

Рис. 1. Туристичні потоки України за 2009-2022 рр., осіб

Формування привабливості туристичної галузі України відбувалося з набуття нею незалежності, було переглянуто рекреаційно-туристичний потенціал як складову соціально-економічного розвитку країни, що стало підставою формуванню сталих міжнародних турпотоків. Збільшення потоків в'їзного туризму сприяло відновленню підприємств туристичної сфери, створенню десятків тисяч робочих місць та виходу на міжнародний туристичний ринок.

За обсягами туристичних потоків періоду 2000-2013 рр., приймаючи приблизно 25 млн. іноземних туристів на рік, Україна увійшла до рейтингу ТОП-10 провідних туристичних дестинацій світу та стала позиціонувати себе у якості впливового реципієнта міжнародних відвідувачів. Але, початок у 2014 році анексії російською федерацією частини східних та південних регіонів України спричинив суттєві зміни у структурі та кількості міжнародних турпотоків.

Повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року спричинило негативний вплив не лише на сферу туризму в Україні, а і також міжнародному сектору подорожей. Туристичний сектор, який тільки вийшов на шлях упевненого розвитку у січні 2022 року, значно звузив всі можливості вже в березні 2022 р., суттєво знизилися темпи зростання як в'їзного туризму в Україні, так і виїзного.

До причин, що стали перешкодою розвитку в'їзного туризму на територію України віднесено [1]:

- воєнні дії на території України, що несуть небезпеку не лише для туристів, але і для всього населення України, особливо в місцях окупації та ведення активних бойових дій;
- втрата значної частини туристично-рекреаційних ресурсів (історичних пам'яток, пам'яток культури, архітектури, релігійно-туристичних об'єктів,

природно заповідного та лікувально-оздоровчого фонду) у зв'язку із їх повним або частковим руйнуванням внаслідок бойових дій або із розміщенням в зонах окупації чи бойових дій;

- руйнування інфраструктури в районах проведення активних бойових дій (заклади розміщення, заклади харчування, заклади розваг тощо);

- закриття повітряного простору для цивільної авіації;

- порушення логістики на території України, що пов'язано або із руйнуванням шляхів сполучення або із розміщенням окупаційних військ на шляхах сполучення;

- розміщення окупаційних військ на території областей, що є важливими туристичними центрами в Україні;

- значна втрата трудових ресурсів, що пов'язано із виїздом персоналу за кордон, переміщенням персоналу в інші регіони України або задіянням персоналу у воєнних діях.

Отже, повномасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України спричинило негативний вплив на динаміку міжнародних туристичних потоків. Враховуючи причини зниження показників в'їзного туризму, на даному етапі неможливо реалізувати туристичний потенціал України, оскільки держава не може стовідсотково забезпечити основне – безпеку життя громадян. Але, перспективними напрямками розвитку внутрішнього туризму можуть стати маршрути по пам'ятних місцях, де можна буде вшанувати пам'ять загиблих захисників та захисниць України.

Список використаних джерел

1. Барвінок Н. В., Барвінок М. В. Вплив російсько-української війни на туризм в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6403/13255-1?inline=1>.

УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ХАРЧОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Автор: Марікуця Владислав, магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Персонал є важливою складовою формування ефективної стратегії сучасної організації, а управління персоналом є частиною загальної системи управління організацією. Такий багатосторонній складний процес, як управління персоналом, має свої особливості, закономірності та спрямований на формування соціальної політики, створення соціального партнерства та довіри між працівниками та роботодавцями.

В даний час управління персоналом – одна з важливих проблем управління будь-якого підприємства, зацікавленого в підвищенні ефективності своєї діяльності. Завдяки системі управління персоналом відбувається поліпшення

методів роботи з персоналом та впровадження досвіду як зарубіжних країн, так і вітчизняної науки. На етапі розвитку науково-технічного прогресу велике значення має людський чинник [2].

Актуальність проблеми вдосконалення системи управління персоналом обумовлена розвитком інфраструктури ринку, зміною характеру виконуваних робіт та змісту праці. Однак, недостатній ступінь розвитку внутрішнього потенціалу економіки країни, відсутність умов та стимулів для розвитку людського капіталу змушують знову і знову звертатися до проблем дослідження питань системи управління персоналом.

У зв'язку з активним запровадженням ринкових відносин в економіку України у суспільстві особливе значення набуло розвитку таких сфер діяльності, що дозволяють здійснити швидке накопичення капіталу.

Громадське харчування – одна з небагатьох галузей, що дозволяє отримати закінчений виробничий цикл за невисокої вартості основних фондів.

Після значного реформування громадське харчування в Україні стає на ноги і починає активно розвиватися, причому найбільше розвивається загальнодоступна комерційна мережа підприємств громадського харчування: ресторани, кафе, закусочні, бари.

Причина одна – малі підприємства громадського харчування найбільш адаптовані до попиту населення, що змінюється, на продукцію або послуги підприємств громадського харчування. Таке підприємство легше організувати, їм потрібно менше виробничих і торгових площ, отже, і інвестицій [1].

Нами досліджено система мотивації праці персоналу на харчовому підприємстві та сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності управління системою мотивації персоналу в ТОВ «Смачно Україна» (кафе «Picanto»).

Характеризуючи в цілому трудовий потенціал харчового підприємства, було зроблено висновок, що персонал підприємства висококваліфіковані працівники, які перебувають у стадії професійного зростання. Очевидно, що ця структура кафе вимагає диференційованого підходу до матеріальної і нематеріальної мотивації праці та стимулювання їх професійної діяльності.

Виявлені проблеми були підтверджено при дослідженні ефективності чинної системи мотивації праці працівників кафе, яке показало, що чинна система мотивації більшою мірою не влаштовує персонал кафе, в зв'язку з чим необхідно провести корекцію, що дозволить визначити основні рекомендації по вдосконаленню мотивації персоналу, які включають чотири основних напрямків, матеріального і нематеріального стимулювання праці:

1. Преміювання за підсумками року – 50% від базової з/п, а також організація конкурсних продажів.

2. Розробка критеріїв стимулювання та організація зворотнього зв'язку з керівництвом.

3. Удосконалення соціально-трудової сфери.

4. Надання соціального пакету медичного страхування.

Розглянувши та опрацювавши зазначені рекомендації, а також за допомогою експертних оцінок ефективності запропонованих рекомендацій було

спрогнозовано, що для ТОВ «Смачно Україна» ефективність вдосконалення системи мотивації працівників буде висловлюватися в підвищенні продуктивності праці працівників.

Розрахунки ефективності показали, що витрати на заходи по вдосконаленню системи мотивації працівників ТОВ «Смачно Україна» складуть 1525,8 тис. грн. При цьому витрати підприємства в цілому зросте на 50,0%, тим самим, збільшиться на 28 978,5 тис. грн. при рівні витрат 2021 р., тоді прибуток від продажу ТОВ «Смачно Україна» зросте на 3303,5 тис. грн. або на 118,7%. Критерієм економічної ефективності впровадження заходів є позитивна ефективність проекту (2,17), яка більше 1.

Таким чином, витрати ТОВ «Смачно Україна» на мотивацію персоналу виправдані, оскільки працівники отримують підтримку від роботодавця і на підприємстві підвищується продуктивність праці, зменшується кадрова плинність, покращується атмосфера в колективі.

Список використаних джерел

1. Давидова О. Ю. Організація виробництва. Харчова промисловість: підручник.- Харків: Світ книг, 2021. 266 с.
2. Квасній Л. Г., Солтисик О. О., Фецишин В. В. Роль мотивації і стимулювання персоналу в системі забезпечення розвитку підприємства. Економіка і суспільство. 2017. № 11. С. 233–237.

АКТИВІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО СЕКТОРУ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Автор: Михальченко О. Ю.

Науковий керівник: Крамаренко Д. П., к.т.н., доц.

Харківський Національний економічний університет імені С. Кузнеця

У сучасній світовій економіці готельно-ресторанний сектор став помітною силою економічного зростання та розвитку та має перспективи і для економіки України. Дана галузь забезпечує зайнятість для багатьох людей і робить значний внесок у ВВП. Однак завжди є місце для подальшого покращання готельно-ресторанного сектору та запровадження інновацій. Тому важливо розуміти виклики та можливості, які стоять перед галуззю. Саме тому ми розглянемо поточний стан українського готельно-ресторанного сектору, його вплив на українську економіку та потенціал для зростання, а також проаналізуємо виклики та можливості, що існують у цьому секторі.

Роль великого, середнього та малого бізнесу в розвитку готельно-ресторанної справи наочно демонструють дані продуктивності роботи готелів і ресторанів за обсягами виробленої продукції (товарів, послуг). За період 2013-2019 років значні темпи приросту демонстрували представники малого бізнесу та мікропідприємництва. Так, у цей проміжок часу продуктивність роботи готелів даної ланки зросла з 558 млн грн до 4,2 млрд грн. Частка фізичних осіб підприємців збільшилась з 70% у 2013 році до 83% у 2019 році. Високу динаміку зростання демонстрували підприємства й ресторанної галузі. Зіставляючи дані

середніх, малих та мікропідприємств, ми бачимо, що продуктивність середніх підприємств зросла з 2 млрд грн 2013 року до 3 млрд грн 2019 року, малих – з 4 млрд грн до 26 млрд грн відповідно та мікропідприємств – з 2 млрд грн до 21 млрд грн. Частка фізичних осіб підприємців при цьому для суб'єктів середнього підприємництва зросла з 53% до 79%, а мікропідприємництва з 73% до 92% [1].

Важливо визначити основні складові, що вимагають дослідження, удосконалення або державної підтримки.

Постачальницький ланцюг. Готелі та ресторани потребують продуктів харчування, обладнання, меблів і послуг, що створює попит для малих і середніх підприємств у галузі постачання та забезпечують загальне зростання економіки за рахунок активізації суміжних галузей.

Прибуток та податки. Готелі та ресторани приносять значні прибутки, а також сплачують податки, що сприяє формуванню додаткових коштів для економіки країни [2]. Враховуючи зацікавленість світової спільноти до українських територій, передбачити податкові пільги для закладів, що розпочнуть свою роботу на територіях, що потребують відновлення.

Співпраця з місцевими підприємствами. Готелі та ресторани часто працюють на місцевому рівні, співпрацюючи з місцевими постачальниками і використовуючи необхідні ресурси. Це допомагає наповнювати місцеві бюджети та сприяє розвитку бізнесу як громади, так і певних територій.

Зайнятість. Готельно-ресторанний сектор є однією з галузей, яка надає значну кількість робочих місць, забезпечуючи працю для різних категорій населення. У 2020 році 2,5% українців були зайняті у готельно-ресторанному бізнесі [3].

Отже, готельно-ресторанний сектор, безперечно, слугує каталізатором економічного розвитку, створюючи робочі місця та можливості для малого та середнього бізнесу в Україні. Розширення сектору створює попит на різноманітні товари та послуги, такі як обладнання, витратні матеріали та маркетинг. Таким чином, готельно-ресторанний сектор є важливим і цінним внеском в економіку України та її майбутнє зростання.

Список використаних джерел

1. Dynamics of hospitality industry development in ukraine on the example of hotel and restaurant industry / О. Romanukha та ін. *Ekonomika ta derzhava*. 2021. № 2. С. 42. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.2.42> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Податок на відпочинок – у нас не як скрізь. Урядовий Кур'єр. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/podatok-na-vidpochinok-u-nas-ne-yak-skriz/> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Де працюють та скільки отримують українці у різних сферах зайнятості. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/31/infografika/suspilstvo/pracyuyut-ta-skilky-otrymuyut-ukrayinczi-riznykh-sferax-zajnyatosti> (дата звернення: 10.11.2023).

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Автор: Міщенко Д. Д., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Формування державної молодіжної політики України ґрунтується на розумінні важливості того, що молодь являє собою найбільш перспективний ресурс подальшого соціально-економічного розвитку і взагалі збереження, відтворення й накопичення людського капіталу України. Молодь – головний партнер держави, найбільший потенціал економічного та інноваційного розвитку країни.

У сучасній Україні якісно нова державна молодіжна політика лише формується. Реальною є потреба прискорити цей процес, визначаючи і відстоюючи молодіжну політику як специфічний і пріоритетний напрямок у діяльності держави з тим, щоб упередити небажані та навіть кризові явища в молодіжному середовищі.

Верховна Рада України докладает чимало зусиль до ефективного здійснення державної молодіжної політики, до згуртування в її реалізації зусиль усіх гілок влади. [1]

На початку 2022 р. кількість молодих людей віком 14-34 роки становила трохи більше чверті населення країни (28 %), або 11,8 млн. осіб.

На жаль, в Україні зберігаються негативні тенденції соціально-демографічних характеристик молоді: продовжується процес зменшення чисельності молодих людей та зниження їхньої питомої ваги в загальній кількості населення. За прогнозами, у 2030 р. кількість населення старше 60 років буде становити 28 %, в той час як в 2012 р. вона становила 21 %. Коефіцієнт залежності осіб похилого віку віком від 65 років та старше в 2012 році становив 21 особу на 100 людей працездатного віку (15–64 років). За прогнозами, у 2030 р. таке співвідношення зросте до 33 осіб. [2]

Одним з важливих показників, від якого буде залежати напрям модернізації нашого суспільства є освітній рівень молодого покоління. В Україні зберігається традиційно високий освітній рівень молоді: 73 % української молоді віком 24-34 роки мають вищу освіту. Ситуація зумовлена насамперед обов'язковістю та безкоштовністю загальної середньої освіти, розгалуженою мережею вищих та професійно-технічних навчальних закладів, ціннісними орієнтаціями українців, а також розумінням того, що саме освіта надає можливості кращого працевлаштування.

Що стосується працевлаштування, то частка молоді у структурі економічно активного населення працездатного віку складає 39 %. Найвищий рівень економічної активності серед молоді спостерігається серед осіб віком 30–34 роки, що значно перевищує середнє значення по Україні.

З метою виявлення шляхів досягнення ефективної зайнятості молоді необхідне проведення комплексного моніторингу молодіжного ринку праці в

сукупності з аналізом таких характеристик молоді, що сприяють чи перешкоджають зміцненню положення молодої людини в сфері соціально-трудових відносин. В основному це соціально-психологічні характеристики, обумовлені особливостями молоді як групи трудових ресурсів.

Якщо вчасно не привернути увагу до молоді, іншими словами – резерву трудових ресурсів, то надалі можуть виникнути серйозні причини деградації трудових ресурсів як основного важеля господарського поступу.

Вирішенню проблем зайнятості молоді значно сприятиме розгляд на державному рівні питань щодо реалізації таких заходів, як [3]:

- формування державного замовлення на підготовку професійних кадрів (за рахунок бюджетних коштів або на комерційній основі), з урахуванням попиту на відповідні професії на ринку праці; розроблення і реалізація на практиці механізму пільгового кредитування та оподаткування роботодавців, які вирішують проблеми зайнятості молоді шляхом створення молодіжних робочих місць, запровадження гнучких, а також тимчасових форм зайнятості (бізнес-інкубаторів, тимчасових молодіжних бригад, виробничих дільниць тощо);

- доповнення чинних законодавчих актів щодо зайнятості молоді положеннями, які б передбачали відповідальність роботодавців за відмову в роботі молоді, котра потребує соціального захисту;

- до вирішення проблем молодіжної зайнятості залучити спеціалізовані державні та недержавні підрозділи в органах (та при них), які займаються реалізацією молодіжної політики в державі та регіонах;

- значного поліпшення потребує інформування молоді про ринок праці, починаючи із середнього шкільного віку.

Для формування правових підвалин державного регулювання молодіжного ринку праці Міністерству праці та соціальної політики України, Державному центру зайнятості населення потрібно підготувати пропозиції з розробки або доповнення чинного законодавства щодо пільгового оподаткування й кредитування роботодавців, які створюють нові робочі місця для молоді, формують молодіжні підприємства, виробничі центри, бригади тощо; приведення вітчизняного молодіжного законодавства до міжнародних аналогів.

Одним із пріоритетних напрямів молодіжної політики України є профілактика шкідливих звичок у молодіжному середовищі, формування ціннісних орієнтацій на здоровий спосіб життя. Не менш важливим пріоритетом для молоді України є сімейні цінності. В Україні традиційно зберігається високий рівень шлюбності: майже 80% чоловіків і 85% жінок, які реєструють шлюб – це особи віком до 35 років.

Треба підкреслити, що вирішення найактуальніших проблем молодого покоління можливо тільки за умови координації дій та об'єднання зусиль всіх гілок влади, структурних підрозділів головного управління праці та соціального захисту населення, управлінь у справах сім'ї та молоді, освіти і науки, служби у справах неповнолітніх, центрів зайнятості.

Першочерговими завданнями державної молодіжної політики повинно стати: моніторинг становища молоді; створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих

громадян; допомога молодим людям у реалізації й самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив; широке залучення молоді до активної участі у економічному, соціальному, політичному, національно-культурному житті України; формування її свідомості, координація зусиль всіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю.

Для оптимізації державної молодіжної політики необхідно: вдосконалити законодавчу базу; скоординувати діяльність структурних підрозділів, що займаються проблемами молоді в органах державної влади і управліннях всіх рівнів, та соціальних служб для молоді; активізувати участь громадських молодіжних об'єднань у вирішенні проблемних питань; розробити цільові комплексні молодіжні програми; залучити матеріальні та фінансові ресурси підприємств, установ і організацій, спеціальних молодіжних фондів, об'єднань громадян, зацікавлених у роботі з молоддю.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію національно-патріотичного виховання: Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#n11>.
2. СТАНОВИЩЕ МОЛОДІ В УКРАЇНІ Київ 2021 Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді: <http://www.un.org.ua/images/documents/4790/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>.
3. OECD Glossary of Key Terms in Evaluation and ResultsBased Management. Development Assistance Committee, Paris. - 2022. - pp. 27-28.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

*Автор: Морозов Святослав, магістр
Науковий керівник: Чобіток Вікторія, д.е.н., професор
Навчально-науковий інститут педагогіки, психології,
менеджменту та освіти дорослих УІПА*

Сучасне економічне середовище є досить складним та турбулентним. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема: глобалізація економіки, яка призводить до посилення конкуренції та необхідності адаптації підприємств до нових умов, швидкий розвиток технологій, який змінює спосіб життя людей та створює нові можливості для бізнесу, нестабільність політичної ситуації, яка може призводити до економічних потрясінь.

У таких умовах підприємствам необхідно мати ефективну систему управління, яка дозволить їм адаптуватися до змін та досягти конкурентних переваг. Контролінг як раз і є таким інструментом.

Контролінг є ключовою функцією в управлінні підприємством і допомагає компаніям впоратися зі складними економічними викликами.

Контролінг – це система управління, яка забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень на основі своєчасного та якісного аналізу інформації про

поточний стан та перспективи розвитку підприємства. Контролінг включає в себе такі основні функції:

Планування - розробка цілей та завдань підприємства, а також заходів щодо їх досягнення.

Контроль – відстеження виконання планових показників та виявлення відхилень.

Аналіз – вивчення причин відхилень та розробка заходів щодо їх усунення.

Контролінг об'єднує планування, аналіз та контроль у єдину систему, в якій чітко визначені принципи управління підприємством. На цій основі суттєво підвищується якість управління підприємством.

Контролінг на підприємствах - це спеціалізована функція управління, яка включає в себе систематичний моніторинг, аналіз і контроль фінансових, операційних та стратегічних аспектів діяльності підприємства.

Результатом упровадження системи контролінгу в управлінні потенціалом конкурентоспроможності підприємства є: можливість швидко й точно зробити розрахунок ціни на основі витратного методу на прийняте замовлення за договірною ціною, а також прийняти замовлення за фіксованою ціною у разі, якщо ціну пропонує замовник; створення формалізованих інформаційних потоків (документообігу) формування витрат, що дає можливість оперативно фіксувати поточний стан виконання показників діяльності підприємства; можливість спланувати поточну діяльність підприємства на основі аналізу витрат і спрогнозувати результати, побудувати модель майбутнього стану підприємства; забезпечення поточного контролю й аналізу результатів фінансово-господарської діяльності підприємства; автоматизація функції обліку, контролю, аналізу витрат і планування діяльності підприємства [1].

Ключові аспекти контролінгу на підприємствах наведені на рис. 1.

Рис. 1. Ключові аспекти контролінгу на підприємствах

Отже, можна зробити висновок, що контролінг не обмежується фінансовими аспектами, він також включає в себе операційний та стратегічний контроль. Ця функція допомагає підприємствам бути більш ефективними,

адаптивними та конкурентоспроможними в умовах сучасного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Прохорова В.В., Чобіток В.І. Управління потенціалом конкурентоспроможності підприємств на засадах контролінгу монографія: Харків: НТМТ, 2012. 248 с.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Автор: Новиков Є. В., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Важливою складовою авторитету влади є її імідж – привабливий в очах громадськості образ, який має віддзеркалювати сучасні вимоги до професійних і морально-етичних якостей державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, їх поведінки та культури відповідно до наявних очікувань населення.

Позитивний образ влади є суттєвим фактором підвищення ефективності діяльності всіх її органів та додатковим ресурсом в процесі реалізації управлінських рішень. Разом з тим, сьогодні в Україні спостерігається досить низький рівень довіри громадськості владним інститутам, наслідком чого є недостатня підтримка населенням дій та програм, які здійснюються органами влади, а також виникнення передумов для соціальної напруженості, деструктивних процесів та кризових ситуацій в суспільстві.

На основі суспільної думки сформовано образ державного службовця, який хоче бачити громадськість та визначені основні особистісні якості, які їм мають бути притаманні. Насамперед це: чесність та порядність, вміння працювати з людьми, реалізм та практичність, патріотизм, відповідність вимогам часу, енергійність та працездатність, сумлінність, вміння приймати рішення, дисциплінованість та відповідальність, а також відкритість та доступність.

Відповідно громадськістю визначені основні чинники, які найбільше впливають на імідж, а саме: порядність службовців, швидка реакція на звернення громадян, не порушення закону, швидке та чітке вирішення питань, а також вміння знаходити компроміс при вирішенні суперечливих питань. [1]

У сфері державної служби, як частини суспільної системи, накопичилася низка проблем, які знижують ефективність державного управління в цілому та створюють перешкоди для подальшого розвитку суспільства. До того ж, низька результативність роботи органів публічної влади та значний комплекс невирішених проблем у функціонуванні самої державної служби робить її не привабливою для громадян, що також негативно впливає на її імідж.

Про це свідчить стабільно висока плинність кадрів і кількість вакантних посад серед державних службовців.

Загалом за 2021 рік звільнилося 72 тисячі службовців, тенденція постійної наявності вакантних посад на державній службі є стабільною проблемою у державі. [2]

Суттєвим моментом для досягнення успіху в процесі покращення іміджу владних структур є прозорість діяльності органів публічної влади, наближення їх до громадян та небайдуже ставлення посадових осіб до інтересів клієнтів. Спрощення відносин між громадянами та державним апаратом із суттєвим поліпшенням їх якості є реальною необхідністю та має стати пріоритетом в діяльності владних органів в Україні. Сприятиме цьому [3]:

- запровадження системи постійного моніторингу громадської думки, як щодо оцінки діяльності органів державної влади, так і персонально посадових осіб, а також ефективного механізму оперативного реагування всіх владних структур на потреби суспільства;

- регулярне здійснення на високому професійному рівні уповноваженими структурами особистого прийому та розгляду письмових звернень громадян, а також запровадження дієвого апеляційного механізму щодо оскарження неправомірних дій (або бездіяльності) працівників органів публічної влади;

- введення системи чітких критеріїв оцінки відповідальності посадових осіб органів публічної влади за якість виконання функціональних обов'язків та результативність службової діяльності та надання управлінських послуг;

- посилення контролю в системі органів публічної влади за неналежне виконання службових обов'язків, за бездіяльність, зволікання у прийнятті та виконанні рішень, особливо на рівні підрозділів, які безпосередньо надають послуги громадянам.

Основним засобом позитивізації іміджу органів публічної влади слід вважати реформування державної служби, яка має стати рушійною силою суспільного розвитку. В процесі реалізації основних напрямів реформування, що сприятимуть подальшій ефективній розбудові професійної та авторитетної державної служби особливу увагу слід приділити: встановленню чітких критеріїв та створенню умов для службового просування управлінських кадрів, їх ротации; забезпеченню об'єктивної оцінки їх роботи; встановленню взаємозв'язку між атестацією та мотивацією службовців; посиленню правової та соціальної захищеності працівників; цілеспрямованому залученню перспективної молоді до роботи в органах державної влади і органах місцевого самоврядування тощо.

Для підтримки позитивного іміджу владних органів можна запропонувати деякі практичні рекомендації: систематично інформувати населення через засоби масової інформації про конкретні досягнення, що стали можливими завдяки втручанням і діям влади; вирішуючи повсякденні робочі проблеми (нестача коштів, прийняття непопулярного документу, відсутність, механізму реалізації того чи іншого рішення і т. п.), не показувати громадськості труднощі, що виникають в процесі вирішення поточних питань; керівникам структурних підрозділів постійно слідкувати за тим, як спілкуються службовці з громадянами, не залишати без уваги найменший факт зловживань, грубощів, недотримання терміну розгляду звернень тощо; постійно підтримувати творчі зв'язки з

громадськістю та з урахуванням громадської думки об'єднувати зусилля всіх соціальних сил на розв'язання державних і суспільних проблем, визначаючи при цьому додаткові можливості для посилення позитивного іміджу влади; постійно збільшувати проведення акцій, які здійснюються задля посилення доброго іміджу влади (привселюдне висвітлення результатів роботи з напрямку, який відповідає інтересам конкретної аудиторії, розсилка привітань, персональних запрошень, друкування матеріалів довідкового характеру тощо); частіше практикувати дні відділів, управлінь органів влади, а також забезпечити ефективне функціонування структури, яка швидко реагує на звернення громадян; уникати скандалів, інтриг, приховування невивіганих фактів в чийсь інтересах.

Здійснення запропонованих рекомендацій становить перспективу подальших наукових досліджень і буде сприяти позитивізації іміджу органів публічної влади в Україні.

Список використаних джерел

1. Досвід впровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади [Електронний ресурс] / Виступ Начальника Голодержслужби України на Всеукраїнській нараді з питань запровадження систем управління якістю в органах виконавчої влади / Головне управління державної служби України. – Режим доступу: http://www.guds.gov.ua/control/uk/publishext/-article?art_id=57813&cat_id=41071&base_id=41065/.
2. Державна кадрова політика: теоретико-методологічне забезпечення: монографія / авт. кол.: В. М. Олуйко, В. М. Рижих, І. Г. Сурай та ін.; за заг. ред. В. М. Олуйка. – Київ: НАДУ, 2022. – 420 с.
3. Доповіді ПРООН про розвиток людини: Програма розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.hdr.undp.org, www.undp.ru.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Автор: Петрашвілі А. М. здобувач освіти

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

Ринкова економіка – це система, в якій вирішальну роль у регулюванні виробництва, розподілі ресурсів та споживанні грають ринкові механізми, а не державна власність та централізоване управління.

Розвиток ринкової економіки в Україні є складним процесом, який розпочався в кінці 20-го століття і триває до сьогоднішнього дня. Ця історія включає в себе періоди трансформацій, випробувань та досягнень, які визначили сучасний стан економіки та суспільства в Україні. Тема є актуальною у сучасних умовах, оскільки стосується переходу країни до ефективної системи господарювання, що впливає на соціальний та економічний розвиток України та її місце в світовому господарстві.

Вивченню даної теми багато уваги приділяли вітчизняні науковці такі як: П. Бадаченко - приділяв увагу проблемам співпраці освіти і підприємництва; А. Бергер – вивчав питання ефективності банківської діяльності та чинників, що на неї впливають; М. Ващик – присвятив дослідженню та вивченню питань в сфері

системи гарантування кредиту; А. Крисоватий – досліджував проблеми фінансової децентралізації в Україні; О. Жук – приділяв увагу дослідженню фінансового механізму соціального захисту населення, завданням якого є формування державних, суспільних та приватних фондів фінансових ресурсів, а також їхнє спрямування для підтримання добробуту громадян, які зазнали впливу соціальних ризиків.[3]

Після Другої світової війни Україна стала частиною Радянського Союзу і пережила довгий період планової економіки, де держава контролювала практично всі сфери життя. Протягом цього періоду, індустріалізація та колективізація сільського господарства були основними стратегіями держави.

З краху Радянського Союзу в 1991 році Україна вступила на шлях ринкових реформ. Реформи включали приватизацію, дерегуляцію, вільний обмін валют, інфраструктурні зміни та інші заходи, які спрямовувалися на створення конкурентного ринку. Однак перехід до ринкової економіки супроводжувався труднощами, такими як інфляція, зростання безробіття та стагнація економіки.[1]

У 1990-ті роки Україна стикалася з економічною кризою та нестабільністю. Важливим кроком було прийняття Закону про ринкові засади господарювання, який закріпив ринкові принципи та власність. Україна пройшла складний шлях в становленні своєї ринкової економіки. Незважаючи на досягнення, країні ще потрібно зробити багато реформ, щоб стати повноцінним гравцем на світовому ринку. Наступні кроки мають бути спрямовані на боротьбу з корупцією, політичною нестабільністю та покращенням інвестиційного клімату.

Протягом 21 століття Україна продовжує розвивати свою ринкову економіку, проте зустрічає різні виклики, такі як корупція, політичні нестабільності та конфлікт на сході країни. Важливими досягненнями є підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та запровадження реформ в сферах банківської системи та енергетики.

На сьогоднішній день Україна продовжує свій шлях розвитку ринкової економіки та бореться зі складнощами, пов'язаними зі структурними та соціальними реформами. Країна прагне залучити іноземні інвестиції, розширити міжнародні торгові зв'язки та покращити бізнес-середовище.

Україна має потенціал стати важливим гравцем на світовій ринковій арені завдяки розвитку своєї інноваційної та індустріальної бази, великим природним ресурсам, географічному положенню, та об'ємними ринками споживачів.. Проте успіх ринкової економіки вимагає подолання численних викликів та подальших реформ для забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення.

У підсумку, історія розвитку ринкової економіки в Україні є складною, вона відображає трансформацію країни від соціалістичного спадку до пострадянської трансформації та сучасного пошуку стабільності та процвітання через реформи та відкритість на світовій арені.

1. Економічний розвиток України в 1992–2005 рр. *Громадський uahistory: веб-сайт*. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/gisem-ukraine-history-11-class-2019-profile-level/31.php> (дата звернення: 10.09.2023).
2. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. *Громадський Простір: веб-сайт*. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya> (дата звернення: 10.09.2023).
3. Формування ринкової економіки в Україні. 2018. Випуск 40. Ч. 2. 277 с. *веб-сайт*. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/Form_Rynk_Econ_40_2_2018.pdf (дата звернення: 10.09.2023).

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Автор: Петренко М. В., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

Становлення сучасної системи господарювання та розвиток досконалих конкурентних відносин між її суб'єктами в Україні вимагають впровадження одночасно керівного та керованого організаційно- економічного механізму, здатного забезпечити стабільне ефективне високоприбуткове функціонування найважливіших структурних одиниць – промислових підприємств – та мобільно інтенсифікувати відтворювальні процеси як на локальному, так і на глобальному рівнях. Отже, на практиці важливо знайти дійові напрямки підвищення ефективності функціонування підприємств.

Питання ефективності діяльності підприємства є дискусійним. Значний вклад у розробку та вивчення проблеми ефективності внесли такі вітчизняні та іноземні автори, як В. Я. Амбросов, А. А. Бугуцький, Е. Е. Вершигора, В. С. Дієсперов, Н. Л. Зайцев, Н. М. Купріна, И. И. Мазур, І. А. Маркіна, Г. В. Осовська, О. М. Онищенко, Б. Й. Пасхавер, П. Т. Саблук, Е. А. Смірнов, О. Л. Устенко, Л. М. Христенко, А. В. Шегеда та інші [1-4]. Слід відзначити наявність значної кількості наукових праць з цієї проблеми, проте аналіз публікацій даних авторів показав, що дане питання є актуальним й в сучасних умовах.

Серед економічних проблем, що постають перед економікою України, на перший план наукового пошуку виходять питання підвищення ефективності діяльності підприємств.

Зміст категорії ефективність складний та багатогранний, і не існує єдиного визначення цього поняття. Загалом ефективність – це категорія, що характеризує продуктивність будь яких затрат; це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і трудових ресурсів.

Ефективність підприємства залежить, як відомо, від багатьох факторів: попиту на продукцію, що випускається, її конкурентоспроможності, технічного рівня виробництва, його відповідності сучасним вимогам, кваліфікації виробничого і управлінського персоналу тощо.

В сучасних умовах підвищення ефективності підприємства є головним стратегічним напрямком розвитку всіх галузей економіки, об'єктивною необхідністю, викликаною вимогами економічних законів.

Основні фактори підвищення ефективності виробництва - це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші. [2]

Важливо знайти дійові напрямки підвищення ефективності функціонування підприємств. Для розв'язання цього завдання певного значення набуває класифікація чинників його зростання. Взагалі всі чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до трьох напрямків:

- 1) управління витратами і ресурсами;
- 2) напрямки розвитку і удосконалення виробництва та іншої діяльності;
- 3) напрями удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

Перший з напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства — ресурсний - відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. При цьому слід враховувати рівень завантаження обладнання в часі, структуру собівартості продукції, що виготовляється, з точки зору співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці. Зазначені показники слід розглянути в динаміці, а також по можливості порівняти з показниками найближчих конкурентів. Для оборотних фондів найважливішим показником є швидкість їх обороту, отже, слід проаналізувати чинники її збільшення, зокрема такі [3]:

- зменшення обсягів незавершеного виробництва;
- удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів;
- прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності);
- зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Крім того, слід звернути увагу і на інші напрямки раціоналізації використання матеріальних ресурсів: проаналізувати основні причини втрат та нераціонального використання ресурсів; забезпечити обґрунтоване нормування витрат матеріалів; організувати використання вторинних ресурсів; створити систему заохочення за економію сировини, енергії та матеріалів й відпрацювати її дійовість; акцентувати увагу на використанні сучасних високотехнологічних матеріалів.

Щодо аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства, то тут слід зосередити увагу на таких аспектах: внутрішньозмінні втрати робочого часу; втрати робочого часу внаслідок плинності кадрів; рівень використання засобів механізації, автоматизації праці та комп'ютерної техніки; аналіз системи стимулювання працюючих; визначення професійно-кваліфікаційної структури працюючих.

У межах другого, тобто організаційного, напрямку здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління.

Важливою складовою ефективності підприємства, а отже, і значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу. У конкретних умовах підприємства слід проаналізувати всі аспекти, що визначають ефективність організації робіт – від рівня робочого місця окремого робітника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Для виробничих підприємств, ураховуючи, звичайно, специфіку їх діяльності, особливу увагу треба звертати на можливості застосування більш ефективних типів виробництва (масового, великосерійного).

І, нарешті, останнім (але не за важливістю) напрямком пошуку можливостей підвищення ефективності є технологічний.

Вирішення проблеми технологічного відставання особливо актуальне для українських підприємств. Причому проблема ця є комплексною і має, принаймні, два компоненти: матеріальний та нематеріальний. Перший з них – це удосконалення технічної бази, а другий – організаційно-правові проблеми. На думку багатьох економістів, подолання технічного і технологічного відставання потребує не просто переходу на сучасні технології, а впровадження комплексу відносин, що називається корпоративною культурою. Така культура має запозичуватись, звичайно, у найпередовіших компаній з тривалим досвідом роботи в ринковому середовищі.

Намагання виділити в оцінці ефективності підприємства та в пошуку шляхів підвищення останньої окремі структурні компоненти зумовлено бажанням спростити розуміння зазначених проблем. Проте зрозуміло, що насправді ці проблеми комплексні, отже, для їх вирішення слід застосовувати комплексний, системний підхід, ретельно досліджуючи всі підрозділи, служби підприємства та ті процеси, які в них відбуваються. Тільки на основі системного аналізу можна отримати справді адекватну оцінку стану справ на підприємстві та розробити ефективні заходи щодо його поліпшення.

Список використаних джерел

1. Гончарук А. Г. Формування механізму управління ефективністю підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / А. Г. Гончарук. — Одеса, 2020. - 37 с.
2. Шепеленко М. П. Теоретичний аналіз сутності ефективності діяльності підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream2021>.
3. Сич. Є. М. Діагностика ефективності діяльності підприємства / Є. М. Сич, Т.В. Хотько // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: Збірник наукових праць. – Випуск 34. – Київ: НАУ, 2022. – 182 с.
4. Шляга О. В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства / О. В. Шляга, М. В. Гальцев. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zgia.zp.ua/.

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПО УДОСКОНАЛЕННЮ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Автор: Петренко Олександр, магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Кадрова політика є складовою всієї управлінської діяльності та виробничої політики організації. У наш час вирає та процвітає підприємство, чітко організоване, з грамотним, відданим та дисциплінованим персоналом, що вміє швидко перебудовуватися та переучуватися. Тому кожен керівник будь-якого підприємства, незалежно від рівня професійної підготовки та знань, наукового ступеня та практичного досвіду, повинен володіти наукою управління, вмінням керувати своїм персоналом.

Особливий інтерес становлять вироблення кадрової політики та корпоративної культури підприємства, оскільки ці питання, спрямовані на створення колективу, здатного до творчого пошуку найбільш вірних ефективних рішень, досконалих методів, прийомів у роботі. Цікавою є і проблема суб'єкта управління, тому що саме керівник виробляє та задає алгоритм усієї роботи з кадрами, визначає її стратегію та тактику [3].

Саме кадрова політика має на меті створити згуртовану, відповідальну, високорозвинену та високопродуктивну робочу силу. Тому основним завданням кадрової політики підприємства є забезпечення у повсякденній кадровій роботі обліку інтересів усіх категорій працівників та соціальних груп трудового колективу.

Без чітко налагодженої кадрової системи складно збільшувати можливості підприємства, реагувати на вимоги технології та ринку в найближчому майбутньому, створювати сприятливі умови праці, забезпечувати можливість просування по службі і необхідний ступінь впевненості в завтрашньому дні. Система роботи з кадрами має бути спланована таким чином, щоб постійно добиватися збільшення у складі робочої сили підприємства тих людей, які мають гарні знання, і стежити за тим, щоб таких працівників ставало більше.

Сучасний роботодавець зацікавлений у тому, щоб у компанії працювали високопрофесійні, лояльні та націлені на результат співробітники. Професійний розвиток є одним із найважливіших факторів мотивації працівників. Часто відсутність кар'єрних перспектив призводить до зниження активності та залучення трудових ресурсів до діяльності підприємства [1]. Виходом із цієї ситуації є побудована система управління кар'єрою на підприємстві.

Вивчивши ці положення, можна зробити такі висновки:

управління трудовими ресурсами є одним з найважливіших напрямків у стратегії сучасного підприємства, оскільки в умовах сучасного виробництва зростає роль людини, все більш високі вимоги пред'являються до її здібностей, рівня знань і кваліфікації;

кадри - соціально-економічна категорія, що характеризує кадровий потенціал підприємства, регіону, країни. Кадри - це весь особовий склад

установи, підприємства, організації або частина цього складу, що представляє групу професійних або інші знаки;

кадрова політика як система управління персоналом включає такі функції: кадрове планування; створення резерву потенційних кандидатів на всі посади; оцінка кандидатів і відбір кращих із резерву; система стимулювання; управління витратами на трудові ресурси; профорієнтація та адаптація; оцінка трудової діяльності та інше;

управління трудовими ресурсами включає наступні етапи: планування ресурсів; вербування; відбір; визначення заробітної плати та допомоги; профорієнтація та адаптація; освіта; оцінка трудової діяльності; підвищення, пониження, переведення, звільнення; підготовка управлінського персоналу, управління просуванням обслуговування [2].

Нами було проведено аналіз трудових ресурсів ТОВ «Уманська будівельна компанія «ЕЛІТ». В результаті проведеного аналізу можна сказати, що компанія має недоліки, а саме:

висока плинність кадрів. Під час соціологічного опитування основними причинами звільнення персоналу є: незацікавленість підприємства в утриманні трудових ресурсів та неможливість реалізувати їх потенціал;

відсутність відділу кадрів, тому що всі функції з підбору, оцінки та звільнення персоналу покладаються на керівника підприємства;

відсутність заходів щодо адаптації та підвищення кваліфікації трудових ресурсів.

На підставі виявлених недоліків були запропоновані заходи щодо вдосконалення кадрової політики підприємства, а саме створення відділу кадрів із залученням додатково спеціалістів.

Таким чином, в результаті проведених розрахунків щодо створення відділу кадрів в ТОВ «УБК «ЕЛІТ» очікує, що прибуток підприємства зросте на 28,51%, собівартість продукції зменшиться, тому що знизилась плинність кадрів, а економічний ефект становитиме 497621,88 грн. Понесені витрати окупляться трохи більше ніж через чотири місяці. Також розроблені заходи щодо створення індивідуальної кар'єри на підприємстві та заходи щодо підвищення кваліфікації трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Замора О. І. Основні тенденції формування і використання трудових ресурсів. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 4. С. 85-91.
2. Кирич Н. Б. Ефективне використання трудових ресурсів як фактор стабілізації функціонування підприємств. Україна: аспекти праці. 2018. № 3. С. 39-42.
3. Мица В. П. Кадрова політика на підприємстві: проблеми і перспективи. Актуальні проблеми економіки. 2018. № 6. С.165-168.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Автор: Петруня Антоніна, студентка 3 курсу

Науковий керівник: Рубанова С. Я.,

викладач обліково-фінансових дисциплін, «спеціаліст вищої категорії»

Відокремлений структурний підрозділ «Краматорський фаховий коледж промисловості, інформаційних технологій та бізнесу ДДМА»

В умовах воєнного стану, коли відмічається часткове або повне руйнування об'єктів інфраструктури та промислових й логістичних об'єктів, падіння економіки, зростання дефіциту державного бюджету і державного боргу, зниження податкових надходжень, значне навантаження на державний бюджет при одночасному зменшенні доходів та зростанні витрат, тиск на національну валюту через погіршення платіжного балансу та реалізація проінфляційних ризиків, відтік капіталу та погіршення фінансового стану фінансових установ, швидке зниження реальних і номінальних доходів та скорочення заощаджень населення, високі ризики національної економіки і конкретних підприємств в умовах воєнної та пост воєнної економіки, не гармонізоване в повній мірі законодавство, що регулює функціонування фінансової системи, із законодавством ЄС уповільнює євроінтеграцію та приєднання до ЄС, наша країна має використовувати ефективні інструменти впливу на фінансово-економічні та політичні процеси. Тому важливим стає проблема формування ефективної фінансової політики, а особливо складнощів її реалізації в сучасних умовах. Фінансова політика має відповідати інтересам усіх суб'єктів фінансових відносин і саме цей аспект є сьогодні найважливішим.

Фінансова політика України в останні роки відчула значний прогрес та увагу як з боку державних органів, так і від іноземних кредиторів, таких як МВФ, Світовий банк та Європейський Союз. Під впливом останнього в Україні проводились основні реформи, незалежно від того, включались вони в програми реформування, підготовлені українською владою, чи містились у документах, розроблених цими інституціями. Основною метою цих змін було досягнення прозорості бюджетного процесу, бюджетної консолідації, посилення фінансового та бюджетного контролю, а також запровадження багато-річного бюджетного планування і формування державної боргової політики в довгостроковій перспективі.

Однак, війна суттєво вплинула на роботу фінансової системи. Падіння ВВП України у 2022 році внаслідок військової агресії склало 30,4%. Це є найгіршим результатом часів незалежності, втім кращим, ніж очікували більшість експертів на початку повномасштабного вторгнення, коли оцінки варіювалися в межах 40-50% падіння ВВП і глибше. В результаті падіння економіки відмічається зниження доходів державного та місцевих бюджетів, тоді як видатки зростають, передусім – на оборону. На початку війни Верховна Рада запровадила ряд пільг зі сплати податків та мит з метою підтримки бізнесу в скрутний час. При цьому, досягнута протягом останніх років макроекономічна

стабільність, інституційна спроможність Мінфіну та НБУ і вжиті першочергові заходи дозволяють контролювано проходити цей надзвичайно складний період. В умовах війни при формуванні державної фінансової політики необхідно враховувати: неможливість визначення строків завершення бойових дій, продовження руйнування інфраструктури та промислових підприємств до завершення бойових дій, наявності високої потреби у фінансуванні оборони та подальшого відновлення країни, недостатність внутрішніх фінансових ресурсів, необхідності підтримування цінової та фінансової стабільності, збереження балансу між ціновою та фінансовою стабільністю і економічним розвитком, недостатній рівень інвестиційної привабливості України, високі ризики для відновлення кредитування, а також руйнування та пошкодження об'єктів застави під банківські кредити та ін.

Національною Радою з відновлення України від наслідків війни визначено наступні ключові можливості нашої держави: широкий доступ до міжнародної співпраці та підтримки з боку партнерів України, інтенсифікація зусиль щодо аналізу прогалів та приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, подальша інтеграція України у світову економіку в якості надійної податкової юрисдикції, податкова політика якої забезпечує платникам податків можливість для виконання їх обов'язків, а державі – можливість фінансувати свої зобов'язання, інтеграція фінансової системи України із країнами ЄС, забезпечення фінансової системи довгостроковим ресурсом та розширення кредитування, швидкий розвиток цифрових каналів надання фінансових послуг, посилення безпеки фінансових установ. Таким чином, фінансова політика держави повинна бути направлена на формування заходів, що сприятимуть: відновленню фіскальної та боргової стійкості; забезпеченню фіскальної прозорості та передбачуваності бюджетної системи; підвищенню ефективності бюджетних витрат і посиленню фінансової спроможності територіальних громад для забезпечення повного та своєчасного фінансування зобов'язань держави на національному і місцевому рівнях; побудови податкової системи, яка враховує вимоги до інтеграції України у світову економіку; створенню передбачуваної та прогнозованої митної системи на основі практики ЄС, яка стимулює підвищення якості ведення ЗЕД в Україні та інтеграцію українських підприємств в міжнародні ланцюги постачання товарів; активізації та підвищенні ефективності роботи ринків капіталу і організованих товарних ринків, а також інтеграції сфери ринків капіталу України у європейський фінансовий простір з метою залучення іноземних інвестицій в акціонерний та борговий капітал підприємств реального сектору.

Список використаних джерел

1. Інтернет-видання: Лівий берег. Найсвіжіші новини. URL: https://lb.ua/economics/2023/01/05/541517_padinnya_vvp_ukraini_pidsumkami.html.
2. Латковський П.П. Фінансова політика в умовах військового стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. № 1. С.223-227. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/259607>.
3. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Функціонування фінансової системи, її реформування та розвиток». Національна рада з відновлення України від наслідків

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Автор: Побережна Юлія, бакалавр
Науковий керівник: Кошельок Г. В., д.е.н., доц.
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж*

Подолання економічної кризи в Україні є одним із пріоритетів державної політики економічної безпеки.

Початок історії формування економічної безпеки України було покладено зі здобуттям Україною незалежності. Згідно Конституції України: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави» [1]. Дані функції реалізуються через забезпечення національної безпеки держави та формування її національних інтересів.

Отже, пріоритетами національних інтересів України в економічній сфері є:

- стабільність економіки України для входження у європейський простір;
- розробка механізму економічної безпеки України;
- адаптування та виконання нормативно-правових актів у сфері забезпечення економічної безпеки;
- забезпечення умов щодо зростання умов добробуту населення;
- створення ефективної системи фінансового контролю.

Нормативно-правова база щодо забезпечення економічної безпеки на сьогоднішній день складається з кількох рівнів правових актів: міжнародних законодавчих актів, Конституції, базового Закону України «Про основи національної безпеки України», статутних і галузевих законів, підзаконних нормативних актів, а також деяких політико-правових документів декларованого характеру [2].

Відповідно до «Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» стан національної безпеки залежить від явищ і чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави [3].

На нашу думку, одним із основних чинників, що можуть призвести до створення внутрішніх і зовнішніх загроз національної безпеки є нестабільність економічної безпеки.

Економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання

Можна запропонувати більш детальніше визначення щодо економічної безпеки – це такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати

стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави.

Складовими економічної безпеки є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки [4].

При аналізі економічної безпеки держави виділяються передусім три важливих її риси:

– економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;

– стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;

– здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни [5].

Визначити рівень економічної безпеки держави можна за допомогою інтегрального індексу економічної безпеки, що складається з 9 середньозважених субіндексів (складових економічної безпеки). Варто зазначити, хоча в методичних рекомендаціях наведена методика розрахунку окремих показників, але на завжди можна у відкритому доступі знайти інформацію необхідну щодо розрахунку показників.

З вище викладено, можна зазначити, що серед економістів немає єдиної думки з приводу визначення її сутності та складових. Термін «економічна безпека держави» має не досить тривалу історію. Економічна безпека є складовою національної безпеки і найважливішою функцією держави. Оцінити рівень економічної безпеки держави можна за допомогою інтегрального індексу економічної безпеки та середньозважених субіндексів кожної складовою.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>. (дата звернення 10.11.2023).
2. Шаптала С. Щодо аналізу правового регулювання економічної безпеки України *Закон и життя*. 2013. № 6. С. 22–26.
3. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>. (дата звернення: 10.11.2023).
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> дата звернення: 10.11.2023).
5. Сутність і сучасний стан економічної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/book/rozdil/rozdil01.htm>. (дата звернення: 10.11.2023).

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ СТРАХОВОЇ ГРУПИ «КНЯЖА»

*Автор: Погорілець Анна, студент
Науковий керівник: Малікова І. П.,
спеціаліст вищої категорії, ст. викладач
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж*

Страхова компанія «Княжа» – це надійна страхова компанія загальнонаціонального масштабу, що безперервно розвивається. Вона працює на ринку України з 1997 року, а з 2005 року – входить до складу інтернаціональної страхової групи Vienna Insurance Group, що утримує провідну позицію на страхових ринках Центральної та Східної Європи і має бездоганну репутацію. Як частина потужної міжнародної групи, страхова компанія «Княжа» гарантує своїм клієнтам високий рівень якості страхового захисту та професіоналізму, порядність, беззаперечне виконання своїх зобов'язань стосовно виплати страхових відшкодувань [1].

Компанія має унікальний досвід професійної діяльності в галузі страхування, що дозволяє пропонувати індивідуальні страхові рішення та забезпечувати якісний сервіс по всій Україні. Це можливо завдяки потужній регіональній мережі та професійній команді, до складу якої входить 25 дирекцій, більше 200 регіональних центрів, понад 700 співробітників і 665 агентів. Всі страхові поліси «Княжа» мають грошове забезпечення. Це означає, що навіть якби одразу всі клієнти звернулися по виплати, їх би здійснили в повному обсязі у встановлені терміни. Раз на три місяці проходить прозорий аудит, який показує реальний стан речей в компанії і підтверджує її платоспроможність [2].

За основними показниками діяльності ПАТ СГ «Княжа» входить в ТОП-10 страховиків України. Так станом на 30.06.2023 р. за розміром активів вона займає 7 місце, за страховими виплатами – 10 місце, за страховими преміями СГ «Княжа» знаходиться на 9 місці [3].

Таблиця 1

Основні показники діяльності ПАТ СГ «Княжа» за 2018-2022рр., тис. грн.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Активи	831323,5	1080159,0	1310782,0	1485091,8	1939164,7
Страхові платежі	600690,3	875381,3	823700,5	1062823,6	1228700,5
Страхові виплати	265821,5	344831,0	317487,9	424441,8	408098,8

Розроблено авторами на основі [2].

В досліджуваному періоді в 2020 р. спостерігалось зниження обсягів надходжень страхових платежів та показника страхових виплат. Одна з основних причин пов'язана з COVID-19, адже пандемія коронавірусу призвела до збоїв у світовій економіці і вплинула на діяльність страхового ринку України. Багатьом компаніям довелося переглянути свої бізнес-моделі з огляду на ефективність та гнучкість, для того, щоб залишитися на страховому ринку. Перегляд основних напрямів своєї діяльності дозволило СГ «Княжа» уже з початку 2021 р. збільшити дані показники.

Від величини і структури активів страховика залежить його платоспроможність. Активи страховика з 2018 по 2022 рр. постійно динамічно зростали, за ці 5 років даний показник збільшився на 1107841,2 тис. грн. або більш ніж у 2,3 разів. Це свідчить про покращення здатності страхової компанії «Княжа» відповідати за своїми зобов'язаннями перед страхувальниками.

ПАТ СГ «Княжа» спеціалізується на різних видах страхування. Такі як: ОСАЦВ, зелена картка, туризм, КАСКО, страхування майна, автострахування, страхування здоров'я.

За перше півріччя 2023 р. ПАТ СГ «Княжа» зайняла 3 місце з ОСАЦВ (обов'язкове страхування автоцивільної відповідальності). Виплати ОСАЦВ за перше півріччя 2023 р. склали 106 849 тис. грн. Динаміку виплат за 2019-2023 рр. вказано на рис.1.

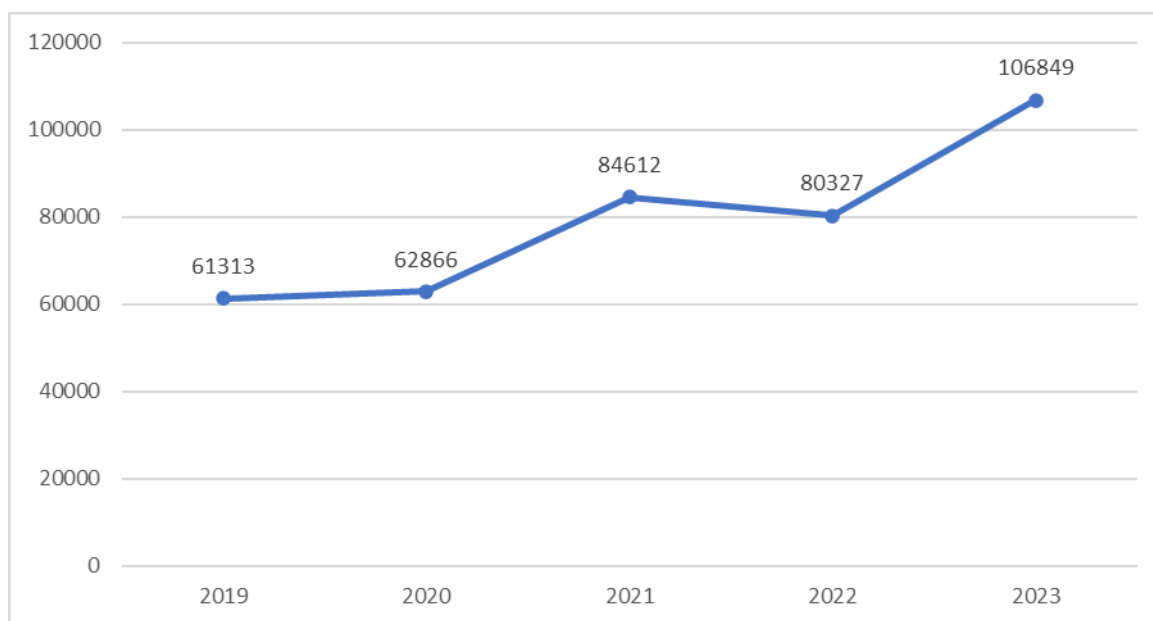

Рис. 1. Рейтинг страхових компаній з ОСАЦВ за 1 півріччя 2019-2023 рр.
Розроблено авторами на основі [3]

Причиною такого великого попиту на автоцивілку в «Княжа» є те, що компанія має аналог паперовому документу – електронний ОСАЦВ. Така інновація значно покращила роботу компанії, адже поліс завжди з собою – в телефоні. Також, що важливо, це те, що при автоцивілці діє гарантія австрійської надійності та якості від Vienna Insurance Group. ПАТ СГ «Княжа» має високий відсоток страхових платежів за даним видом, що свідчить про те, що клієнти довіряють компанії «Княжа» та укладають договори з нею.

Список використаних джерел

1. Княжа. Vienna insurance group. веб-сайт. URL: <https://knyazha.ua/> (дата звернення 09.11.2023).
2. 5 фактів про КНЯЖА від директорки регіонального підрозділу Олеси Коваленко. Енергодар.city. веб-сайт. URL: <https://energodar.city/cards/62370/5-faktiv-pro-knyazha-vid-direktorki-regionalnogo-pidrozdilulu-olesi-kovalenko> (дата звернення 09.11.2023).
3. Рейтинг страхових компаній. Форіншурер (страхування): веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення 10.11.2023 р.).

ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

*Автори: Подольський Михайло, магістр
Азізов Вадим, магістр
Науковий керівник: Бабаєва О. В., к. геогр. н.
Українська інженерно-педагогічна академія*

В індустрії туризму в Україні з часів незалежності та прийняття значної частини відповідних законодавчих і нормативних документів стартував розвиток різноманітних напрямків економіки. Особливу увагу економічним питанням в туризмі стали надавати на вищих рівнях – державному та місцевому – як одній із головних одиниць соціального спрямування в умовах ринкових відносин. Дану галузь було оцінено як високорентабельну та вигідну для розвитку внутрішньої економічної ситуації.

Але індустрія туризму як підприємницька діяльність (насамперед суб'єкти середнього та малого бізнесу) набуває розквіту у важких умовах трансформації галузі економіки та зіштовхується з безліччю проблем: нестабільність політики держави, податковий натиск, корупція та малозрозумілий порядок податкового регулювання, присутність різних видів бар'єрів з адміністративної частини, досить високі відсоткові ставки, локалізація кредитно-фінансових ресурсів та неміцна матеріальна, фінансова, технічна, кадрова та менеджерська складові даної діяльності.

Всі зазначені вище проблеми наводять на думку, що варто приділяти більшу увагу фінансово-економічній частині діяльності підприємств туристичної галузі та що найбільш важливою є її оптимізація. Як саме можливо оптимізувати діяльність, маючи на меті отримання найкращого результату?

Найперше, що потрібно, - це зосереджено та уважно віднестися до визначення організаційної форми підприємства та системи оподаткування підприємства. Стосовно першого суб'єктом господарювання має бути або фізична особа, або підприємство. Стосовно другого, то обираючи загальну систему оподаткування, часто не всі господарі розуміються на тому, що визначає кінцевий фінансовий результат, маючи на меті оподаткування податком на прибуток, щоб регулювати виплати до бюджету та для проведення звітності по використаним та отриманим фінансам. Будь-який власник повинен мати стійку гарантію стосовно прав користування отриманими доходами від ведення господарської діяльності, а велика різниця у кінцевих в фінансових звітах збиває працівників бухгалтерського відділу.

Попри те, що в статуті будь-якого діючого виробництва прописана головна ціль діяльності – це, звичайно ж, здобуття прибутку, в нинішніх умовах робота фірм задля прибутку уже не доцільна та втратила свою актуальність. Прибуток – вже не ціль, а одна із головних вимог життя фірми в умовах ринку. Сьогодні туристичний ринок інтенсивний, його закони модулюються досить жваво, зоглядати на підвищення обсягу виробництва та доходи уже не є доцільним, бо в реальних умовах кожна державу визначають її соціальний та економічний

ступінь. Так, туристичні фірми стурбовані доглядом за культурною спадщиною, заповідниками, музеями, а держава мотивує надання активів від 2% до 5% оподаткованого доходу попереднього звітного періоду, інакше ця безоплатна віддача вважається затратами фірми чи підприємства та скорочує суму доходу на оподаткування.

Крім витрат, є певні можливості оптимізації доходів. Дана специфіка туристичної галузі систематизувати загальну діяльність без формування юридичної особи. Ця діяльність дозволена законодавством і вимагає вийняткових умов угоди, податкових звітів та організації обліку. Але головне те, що кошти від спільної діяльності не будуть оподатковуватися та виконуватимуться вимоги закону. Загалом, при стабільному моніторингу прибутку і витрат туристичної фірми за весь звітний період можливо їх балансувати.

Отже, якщо безперервно слідкувати за прибутком та витратами на протязі усього звітного періоду, то це збільшить можливість правильного та доцільного їх розподілення. Безумовно, податкова служба не дозволяє туристичним фірмам зводити валові доходи та валові розходи разом з амортизаційними відрахуваннями до одної суми, бо це призведе до того, що у податковій декларації це буде відображено як збиток. Якщо умови на підприємстві дозволяють перейти до більш спрощеної системи оподаткування, то її вводять у дію.

Саме такий варіант більш вигідний для держави, бо податок буде вилучений при зарахуванні виручки. За даною схемою процес оподаткування туристичного підприємства буде виглядати краще, ніж при повній відсутності прибутку. Кожна туристична фірма сама повинна за час існування зорієнтуватись у тому, яка система оподаткування буде для неї більш вигідна та комфортна. Це досить нескладно зробити за попередніми бухгалтерськими підрахунками, що покажуть відсоток вигоди підприємства.

Роблячи висновок із усього вищезазначеного, треба відмітити, що туристична галузь вкрай вимагає інновацій, а в світовій практиці головним напрямом державного управління інноваційним розвитком є саме податкове мотивування. Через відмову країни від частки податкових виплат, за рахунок збільшення обсягів виробництва будуть підвищуватися й податкові надходження.

Тому оптимізацію та стимулювання туристичної діяльності в нашій державі раціонально проводити за допомогою таких важелів, як освітлення в засобах масової інформації економічних проблем туристичної галузі та спрощення оподаткування, обліку і мотивації інноваційного розвитку туристичної галузі.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Автор: Полтавцев Костянтин, магістрант
Науковий керівник: Семенова К. Д., к.е.н., доц.
Одеський національний економічний університет*

Грошові потоки є ключовою складовою фінансової структури підприємства, яка відображає рух грошових коштів в середині організації. Ці потоки відображають всі грошові операції, включаючи витрати, доходи, інвестиції та фінансування. Аналіз грошових потоків дозволяє керівництву підприємства оцінювати ефективність управління грошовими ресурсами, передбачати майбутні потреби в грошових коштах та розробляти стратегії фінансового планування.

Грошові потоки підприємств поділяються на три основні категорії: операційні, інвестиційні та фінансові. Операційні потоки пов'язані з основною діяльністю, такою як виробництво та продаж, включають дохід від продукції та витрати на послуги, матеріали та оплату праці, що здійснені на підприємстві протягом звітного періоду [1, с. 330].

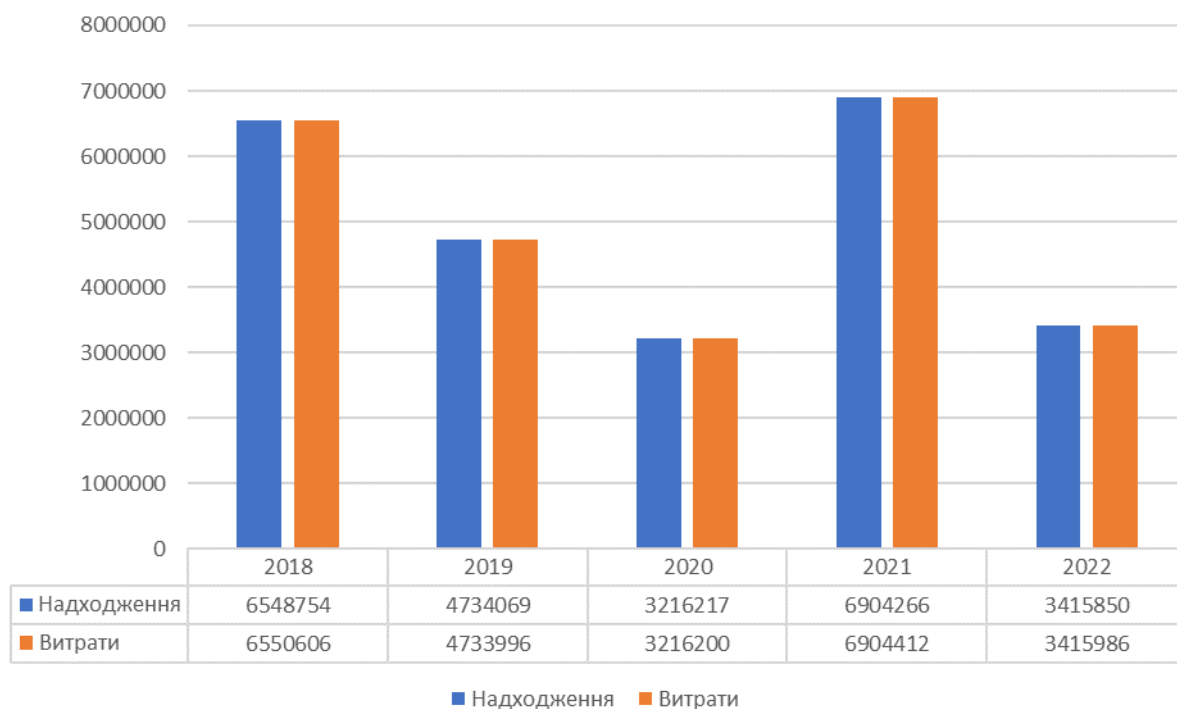
Інвестиційні потоки охоплюють рух коштів, пов'язаний з придбанням та продажем активів, що не стосуються основної діяльності. Фінансові грошові потоки включають управління капіталом, залучення коштів через акції, облігації, кредити та виплату дивідендів.

Аналіз динаміки грошових потоків дозволяє виявити тенденції їхнього розвитку протягом певного періоду. У фінансовому аналізі грошові потоки вважаються більш об'єктивними та інформативними, ніж отриманий прибуток, оскільки вони відображають реальний рух грошових коштів, у той час як на прибуток можуть здійснювати вплив різних факторів, таких як амортизація, зміни в рахунках-фактурах тощо. Тому аналіз грошових потоків є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості та перспектив розвитку підприємства [2, с. 109].

Проведемо аналіз динаміки грошових потоків підприємства АТ "Інтерпайп Дніпровтормет", котре спеціалізується на переробці побутового та промислового брухту чорних металів. Згідно з даними, представленими на рис. 1, протягом 2018-2022 рр. надходження та витрати підприємства знаходяться майже на одному рівні. Причому в 2018, 2021 та 2022 роках чистий грошовий потік підприємства зазнав від'ємних значень, що свідчить про відсутність спроможності підприємства покрити поточні витрати надходженнями від своєї діяльності.

Лише в 2019 та 2020 роках підприємству вдалося досягнути позитивного чистого грошового потоку. Загальна динаміка грошових потоків підприємства вказує на поступове скорочення надходжень та його витрат з 2018 року до 2020 року майже на 51%, що свідчить про скорочення діяльності підприємства. За 2021 рік підприємству вдалося різко підвищити грошові потоки майже на 115%, однак у 2022 році воно знову скоротило свої надходження та витрати, у першу

чергу від операційної діяльності, і повернулося до показників близьких до рівня 2020 року.

Рис. 1. Динаміка загального грошового потоку АТ "Інтерпайп Дніпровтормет" за 2018-2022 рр.
Джерело: побудовано за даними [2]

Отже, на АТ "Інтерпайп Дніпровтормет" не має певної тенденції зміни грошових потоків, підприємство регулярно переживає труднощі із забезпеченням витрат надходженнями від своєї діяльності.

Негативна тенденція щодо динаміки з різкими скороченнями чистого грошового потоку майже на 51% за досліджуваний період свідчить про економічні труднощі підприємства, пов'язані як із внутрішніми факторами, зокрема зміна стратегії підприємства, так і зовнішніми, у першу чергу, повномасштабні воєнні дії на території України. Підприємству рекомендується прийняти дієвих заходів щодо оптимізації витрат, диверсифікації джерел надходжень та стратегічного планування, спрямованого на збереження фінансової стійкості.

Список використаних джерел

1. Коваленко С. Сутність грошових потоків та їх роль в управлінні фінансами підприємств. *Науково-технічний збірник*. 2010. № 96. С. 328–332.
2. Сергеева О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип.. 12. Ч. 2. С. 107-110.
3. Річна фінансова звітність АТ «Інтерпайп Дніпровтормет». URL: https://smida.gov.ua/db/feed/showform/fin_general/94344 (дата звернення: 14.11.2023).

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

*Автор: Полтавцев Костянтин, магістрант
Науковий керівник: Чернишова Л. В., к.е.н., доц.
Одеський національний економічний університет*

Ринкові трансформації в Україні визначають нові вимоги до структури управління підприємством. Динаміка економічних процесів та зростаюча конкуренція на ринку призводять до зниження ефективності реалізації стратегічних планів, що не включають раціональних інструментів для оперативного пристосування до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства. Сьогодні аналіз фінансових показників грає ключову роль у стратегічному плануванні та прийнятті рішень в організаціях, допомагаючи керівництву зрозуміти фінансове здоров'я компанії та сформулювати оптимальні стратегії для досягнення поставлених цілей [4, с.23].

Як зазначає Колесник І.В., аналіз фінансових показників - це систематичний процес вивчення та інтерпретації різних фінансових показників та звітності підприємства для отримання інформації щодо його фінансового стану та результатів діяльності. Цей процес включає в себе розгляд різних аспектів, таких як ліквідність, рентабельність, стабільність та інші показники, що дозволяють здійснити об'єктивну оцінку фінансового відображення діяльності підприємства [3, с.114].

Для аналізу фінансових показників підприємства застосовуються різні методи та показники: горизонтальний та вертикальний аналіз, аналіз динаміки, факторний аналіз, аналіз фінансового ризику та стійкості, абсолютні та відносні показники, тощо. Аналіз фінансових показників дозволяє виявити сильні та слабкі сторони фінансового стану суб'єктів господарювання, визначити причини виникнення проблем, розробити заходи щодо їх усунення та покращення фінансових результатів [2, с.150].

Розрізняють наступні види аналізу фінансових показників:

Горизонтальний аналіз. Порівняння фінансових показників підприємства протягом різних періодів для виявлення тенденцій та динаміки змін. Його мета - оцінка змін в часі та виявлення росту чи спаду показників.

Вертикальний аналіз. Визначення структури різних елементів фінансових звітів як відсоткового відношення до загальної суми активів чи доходів. Його мета - виявлення внутрішньої структури та розподілу ресурсів.

Трендовий аналіз. Дослідження динаміки фінансових показників протягом декількох періодів для прогнозування майбутніх тенденцій. Його мета - виявлення довгострокових змін та формування прогнозів.

Рентабельність та ефективність. Оцінка ефективності використання ресурсів та генерації прибутку. Його мета - визначення прибутковості різних компонентів діяльності підприємства.

Ліквідність. Вивчення здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання в короткостроковій перспективі. Його мета - визначення фінансової стійкості та забезпеченості ліквідністю.

Сегментний аналіз. Розгляд фінансових показників окремих сегментів чи підрозділів підприємства. Його мета - виявлення найбільш та менш прибуткових частин бізнесу.

Факторний аналіз. Визначення впливу різних факторів (економічних, соціальних, технічних тощо) на фінансові показники. Його мета - розуміння зовнішніх чинників, які впливають на фінансове становище підприємства.

Порівняльний аналіз. Порівняння фінансових показників підприємства з аналогічними даними конкурентів чи галузевими середніми. Його мета - встановлення конкурентоспроможності та позиції на ринку [5].

Оцінка фінансового стану та стратегічне планування може бути об'єктивним лише за допомогою комплексу та системи показників, які докладно та вичерпно відображають економічне положення підприємства (а не через окремих, навіть ключовий, показник).

Фінансові показники представлені наступними групами:

1. Показниками, що відображають рівень використання позичкового капіталу.
2. Показниками ліквідності.
3. Показниками рентабельності або прибутковості.
4. Показниками ринкової вартості компанії.
5. Показниками заборгованості.

Всі показники взаємодіють та залежать один від одного. Для оцінки реального стану підприємства необхідно використовувати комплекс показників, який ураховує взаємовплив різних факторів на відповідні показники [1, с.88].

Отже, в результаті аналізу фінансових показників діяльності підприємства вивчаються причини досягнення конкретних результатів. Глибоке розуміння суті господарських процесів, які формують ці показники, дозволяє приймати ефективні управлінські рішення та оперативно вносити корективи у діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1. Бугас Н. В., Костюк Г. В. Аналіз та оцінка ділової активності підприємства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 2. С. 86-89.
2. Волкова Н. А., Гайдаєнко О. М., Семенова К. Д., Подвальна Н. Е., Чернишова Л. В. Економічний аналіз суб'єктів господарювання: Навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Одеса: ОНЕУ, 2022. 217 с.
3. Колесник І.В. Аналіз показників оцінки фінансового стану підприємства. Молодий вчений. 2022. № 13. С. 114–118.
4. Мельник О.Д., Коваленко В.В. Теоретико-методичні основи аналізу фінансових показників підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 4. С. 22–28.
5. Сучасні тенденції аналізу фінансових показників діяльності [Електронний ресурс]. <https://nashkraj.ua/uk/blog/cuchasni-tendentsiyi-analizu-finansovyh-pokaznykiv-diyalnosti/>.

КРЕДИТУВАННЯ СЬОГОДЕННЯ

*Автор: Попов Андрій, студент
Науковий керівник: Хорошко Г. Л.,
викладач, спеціаліст першої категорії
ВСП «Краматорський фаховий коледж
промисловості, інформаційних технологій та бізнесу ДДМА»*

Звертаючись за кредитом, деякі люди не усвідомлюють фінансову відповідальність, не вміють оцінити його реальну вартість, недооцінюють ризики або переоцінюють власні сили. Коли ми приймаємо рішення взяти кредит – зазвичай нами керують непереборні бажання або яскраві емоції

Кредитні гроші здаються легкими, в них ще не вкладена наша праця, тому ми з легкістю їх витрачаємо.

Враховуючи, що величезна кількість українців сьогодні зазнають фінансових труднощів, тема кредитування є як ніколи актуальною.

Чи варто взагалі брати кредит у воєнний час? Що краще: заставний чи беззаставний кредит? Як під час війни в Україні оформити позику максимально швидко та вигідно?

Насправді існують ситуації, коли позичити гроші навіть під відсотки – вигідно. Інколи кредит допомагає уникнути ще більших фінансових витрат і покращує рівень життя у довгостроковій перспективі.

З початком військових дій в Україні отримати кредит стало складніше, це пов'язано насамперед із ризиками, на які спирається кредитор. Більшість кредитних продуктів, що збереглися на ринку, зазнали змін: змінилися умови і ставки, комісії збільшилися, а в деяких випадках банки додали додаткову страховку, посилили вимоги до позичальника.[1]

Кредитна картка – це платіжна картка, яку банк надає клієнтові для оплати необхідних товарів і послуг, придбаних у кредит.

Кредитна карта допомагає рівномірно планувати власні фінанси, розподіляючи великі витрати на 2-3 місяці. Безвідсотковий період картки 1-2 місяці (30-62 дні).

Після початку повномасштабної війни з росією представники малого бізнесу зіткнулися з небаченими раніше викликами.

Не всі банки поставилися з розумінням до потреб малого бізнесу.

Автосалони та банки пропонують привабливі умови для придбання авто в кредит, але бажано заощадити на авансовий платіж хоча б 50%. Сплануйте власні фінанси так, щоб погасити автокредит за 1-3 років – тоді рішення взяти автокредит буде вигідним.[3]

Приймаючи рішення про іпотечний кредит, важливо обрати мінімально необхідну суму та розрахувати посильний розмір щомісячних платежів.

Щоб вигідно взяти кредит готівкою, користуйтеся сервісами для порівняння кредитів. Financer.com допомагає людям у 26 країнах знаходити вигідні готівкові кредити!

Брати чи не брати кредит, вигідно, чи ні, позичати, чи відмовитись від кредитів взагалі – у кожному окремому випадку відповідь буде різна. Ви маєте самостійно все продумати і прорахувати.

Список використаних джерел

1. <https://financer.com/ua/blog/chy-vygidno/>.
2. <https://minfin.com.ua/ua/2022/09/28/92946547/>.
3. <https://privatbank.ua/kredyty/e-oselya>.
4. <https://unigroup.kiev.ua/ua/>.
5. <https://www.pumb.ua/>.
6. <https://www.oschadbank.ua/>.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

*Автор: Розкошна Л. В., магістр гр. БЗ-Пу22 мг
Науковий керівник: Михальченко Г. Г., д.е.н., проф., зав. каф. ЕПМ
Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)*

Ефективність державного управління визначається передусім рівнем виконання законів України. Серед системи правових актів, які покладають на державу відповідальність за виникнення небезпек, пов'язаних із порушенням прав і свобод людини, відрізняються цільовою спрямованістю Конституція України [2] та Закон України «Про основи національної безпеки України» [1].

У ст. 3 Конституції визначається, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Ст. 13 Конституції розширює коло обов'язків держави, до яких належать забезпечення захисту прав усіх суб'єктів власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки. Ст. 16 у колі обов'язків держави закріплює збереження генофонду українського народу та забезпечення екологічної безпеки, а ст. 17 до найважливіших функцій держави та справи українського народу зараховує забезпечення економічної та інформаційної безпеки.

Закон України «Про основи національної безпеки України» конкретизує та розвиває напрями, методи, обов'язки і повноваження держави щодо забезпечення національних інтересів, зокрема економічних. Так, його принципи обумовлюють підставу такої діяльності. До них належать: пріоритет прав і свобод людини і громадянина; верховенство права; своєчасність і адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам; чітке розмежування повноважень та взаємодії органів державної влади у забезпеченні національної безпеки; використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів міжнародної колективної безпеки. Законом визначається, що національна безпека України досягається шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих доктрин, концепцій, стратегій і програм за всіма сферами життєдіяльності суспільства [1].

У переліку пріоритетних національних інтересів України положення щодо державного управління визначено як самостійний напрямок їх досягнення і як його цільова спрямованість. Першим пріоритетним національним інтересом, реалізація якого є обов'язком держави, визначено гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина. Цільовою зорієнтованістю на систему державного управління також характеризуються такі пріоритети: розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України. Реалізація інших національних інтересів залежить від ефективності функціонування системи державного управління.

Ними є: зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку тощо.

Усі загрози національній безпеці в соціальній сфері є підтвердженням слабкої соціальної орієнтації економіки, що є головним конституційним завданням органів державної влади.

Зміст попередніх оцінок експертів щодо соціальної безпеки держави, суспільства, людини, а також стану соціальної безпеки вже певною мірою визначив серед несприятливих чинників, які обумовлюють виникнення загроз соціальній безпеці, недоліки державного управління. Але концентровано та цілеспрямовано дали відповідь експерти на запитання: «Як Ви вважаєте, що у сфері державного управління найбільш перешкоджає формуванню та розвитку соціальної безпеки в Україні?» (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка перешкод сфери державного управління, які стримують формування та розвиток соціальної безпеки в Україні

Перешкода	Оцінка
Незатребуваність відповідальності керівництва держави за погіршення стану національної та соціальної безпеки	54,3
Невизначеність соціальної безпеки у чинній Стратегії національної безпеки	42,9
Неврегульованість державою процесів поглиблення соціальної і майнової диференціації, зростання соціальної нерівності	42,9
Відсутність в положеннях про діяльність органів влади завдань, повноважень, обов'язків та відповідальності щодо забезпечення соціальної безпеки	30,5
Невизначеність пріоритетів, напрямів та заходів із забезпечення соціальної безпеки у регіональних стратегіях розвитку	28,6
Неготовність державних службовців сприймати інститути громадянського суспільства як партнерів	27,6
Відсутність положень із соціальної безпеки у Державних стратегіях розвитку України до 2020 р. та 2030 р.	21,0

Перешкода	Оцінка
Неналежна координація діяльності Ради національної безпеки та оборони України з Міністерством соціальної політики щодо забезпечення соціальної безпеки	14,3
Інше	3,8
Важко відповісти	2,9
Немає відповіді	1,0

Отже, без зміни суспільних відносин на суб'єкт – суб'єктні між державою та громадським суспільством не можна очікувати на демократизацію управління. Особливо турбує експертів поглиблення соціальної та майнової диференціації в суспільстві та зростання соціальної нерівності (42,9%). І це не випадково, бо саме нерівність є чинником зростання соціальної напруженості, протестних акцій, злочинності, зовнішньої міграції тощо.

Експертами було запропоновано для відповіді вісім альтернатив і були очікування, що значно буде поширено перелік перешкод у вільних відповідях. Але респондентів задовільнили формалізовані відповіді і тільки один експерт у вільних відповідях визначив у колі перешкод – низький рівень духовно-моральної свідомості посадових осіб державної влади.

Більше половини експертів (54,3%) вважають, що саме незатребуваність відповідальності керівництва держави за погіршення стану національної безпеки є основною перешкодою для зміни ситуації на краще у цій сфері. Виникає необхідність адресної діагностики стану соціальної відповідальності та можливостей її затребуваності.

Таким чином, системність аналізу та оцінки державного управління в контексті соціальної безпеки потребує визначення взаємозв'язку, взаємовпливу та взаємозалежності з іншими перешкодами на шляху досягнення соціальної безпеки, якісного та цілеспрямованого державного управління.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи національної безпеки України»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Конституція України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.
3. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: монографія / О. В. Макарова. – Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 308 с.
4. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук. / Львівський регіональний інститут ДУ НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості. – К.; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Автор: Сарданова О. Ю., здобувачка групи БЗ Ек22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Раціонально організована фінансова діяльність на підприємстві є стратегічно важливим показником планування у системі менеджменту в умовах нестабільного макросередовища, що свідчить про особливу актуальність досліджень з цієї проблеми та відображено у наукових працях багатьох науковців, вагома частка яких присвячена теоретичним основам і методичним підходам з розкриття сутності та виділення основних завдань і напрямів фінансової діяльності підприємства, але, в той час, відзначається відсутність єдності поглядів до визначення сутності фінансової діяльності підприємства.

У загальному розумінні зміст фінансової діяльності розкривається у найефективнішому використанні фінансових ресурсів. Від якості та раціональності фінансової діяльності залежить повнота забезпечення виробничо-господарської діяльності необхідними фінансовими ресурсами, ступінь зацікавленості інвесторів у розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед персоналом, державою та партнерами.

Тож, на підставі визначеної економічної сутності категорії «фінансова діяльність підприємства» сформовано її завдання, рис. 1.

Так, основними завданнями фінансової діяльності виступають: фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Дослідженнями встановлено, що в більшості випадків фінансовий стан підприємства залежить від структури засобів та джерел їх фінансування, що відображаються в бухгалтерському балансі. Під впливом різних факторів на підприємстві може скластись незадовільна структура бухгалтерського балансу.

Характерною ознакою аналізу фінансового стану є комплексне і системне дослідження фінансової діяльності підприємств, оцінка ефективності виробничо-фінансової діяльності та ринку, а також діагностика та пошук резервів і можливостей їх мобілізації.

Як зазначено вище, в основі оцінки фінансового стану лежить аналіз і управління фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів. Оскільки саме ці ресурси виступають в сучасних умовах найважливішим чинником ефективно організованого виробництва, то, відповідно, перед керівництвом підприємств виникає багато проблемних запитань.

По-перше, якою повинна бути стратегія підприємства для забезпечення його прибутковості й успішного функціонування. По-друге, закономірним питанням, яке виникає одразу після першого є питання, якою може бути тактика підприємства для досягнення стратегічної мети. По-третє, як забезпечити ефективне управління ресурсами, і особливо фінансовими, щоб отримати якнайвищі кінцеві результати. По-четверте, що можна зробити для забезпечення стійкості фінансового стану, високої платоспроможності й ліквідності підприємства.

Рис. 1. Методи та принципи організації фінансової діяльності підприємства

Тож, аналіз фінансового стану є стратегічно важливою процедурою у системі управління підприємством, оскільки являє собою підставу для розробки фінансової стратегії підприємства, а звідси впливає його виняткове значення та

актуальність удосконалення й адаптація до умов функціонування економічного середовища.

МОНІТОРИНГ ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Автор: Сидоров С. С., здобувач групи БД М22

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Землі сільськогосподарського призначення виступають потужним джерелом формування потенціалу України для реалізації цілей соціально-економічного розвитку українського суспільства та для підвищення національної конкурентоспроможності на світовому ринку. Різноманітність напрямків функціонування сільських господарств різних розмірів дозволило сформувати спеціалізовані та диверсифіковані конкурентні виробництва, які забезпечують життєздатність різних типів сільських господарств, що у кінцевому підсумку відбивається на рівнях показників ефективності вітчизняної аграрної політики.

Офіційні дані Держгеокадастру дозволяють оцінити те багатство, яке має кожен українець сьогодні, оскільки в середньому в нашій державі приходиться 0,9 га земель на 1 особу, в той час в Європі цей показник становить 0,44 га. Площа сільськогосподарських угідь становить 41,4 млн га, що складає 19 % території Європи, разом з тим, площа рілля приблизно 32,7 млн га, а рівень розораності земель становить 54 % (для порівняння в Європі цей показник сягає рівня 35 %) [1]. Отже, значні обсяги земель сільськогосподарського призначення являють собою складний об'єкт, управління яким обумовлює необхідність отримання різнопланової інформації для прийняття раціональних та обґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз кінцевого результату сільськогосподарської діяльності – обсягів випуску сільськогосподарської продукції та послуг, свідчить про наявність істотного потенціалу досягнення високих рівнів показників ефективності, оскільки обчислені темпи зростання окреслюють динаміку розширення як рослинництва, так і тваринництва, насамперед за даними 2011-2021 років. Але жахливий біль та занепад, який в нашу країну та у всі, без винятку, сфери діяльності заподіяно військовим вторгненням російської федерації, нажаль, несе негативні наслідки як для суспільства в цілому, так і для сільськогосподарського виробництва. Це пояснюється забрудненням сільськогосподарських земель, залишками військової техніки та металобрухтом, мінуванням та трупами людей. Також значних руйнувань зазнали ферми по вирощуванню сільськогосподарських тварин та птахофабрики. все це значно впливає на обсяги вітчизняного сільськогосподарського виробництва.

Економічна вигода для держави від розвитку с/г діяльності відстежується також за даними табл. 1 та рис. 1, де наведено результати аналізу динаміки частки обсягів випуску продукції сільського господарства у ВВП України за 2011-2021

рр. Отримані результати обчислень надали змогу встановити граничні значення частки в межах 17,8-27,2 % від загального обсягу ВВП. Так, найнижче значення частки с/г продукції у структурі ВВП було у 2011-2012 рр. на рівні 18,7 % та 17,8 % відповідно. Період 2013-2015 рр. відзначається зростанням частки обсягів с/г виробництва у ВВП країни до найбільшого її значення за аналізований період, яке відзначено у 2015 році на рівні 27,2 %. Зменшення частки до 21 % припало на 2019-2020 рр. У 2021 році обсяги с/г виробництва знову вирости, що обумовило збільшення його частки у ВВП до 24,8 %, але у 2022 році – відзначено суттєве її зменшення до 20,7 %, що, в цілому, обумовлено повномасштабним військовим вторгненням російської федерації на територію України.

Таблиця 1

Аналіз динаміки частки обсягів випуску продукції сільського господарства у ВВП України за 2011-2021 рр., млн. грн.

Види/ групи продукції/ діяльності	Рік											
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Обсяг ВВП	1349178	1459096	1522657	1586915	1988544	2385367	2983882	3560596	3978400	4222026	5459574	
Темп зростання, %	-	108,15	104,36	104,22	125,31	119,96	125,09	119,33	111,73	106,12	129,31	
Випуск продукції сільського господарства	252356	260085	304499	368452	540513	634040	703893	842925	838038	887822	1359369	
Темп зростання, %	-	103,06	117,08	121,00	146,70	117,30	111,02	119,75	99,42	105,94	153,11	
Частка продукції сільського господарства у обсязі ВВП, %	18,7	17,8	20,0	23,2	27,2	26,6	23,6	23,7	21,1	21,0	24,9	

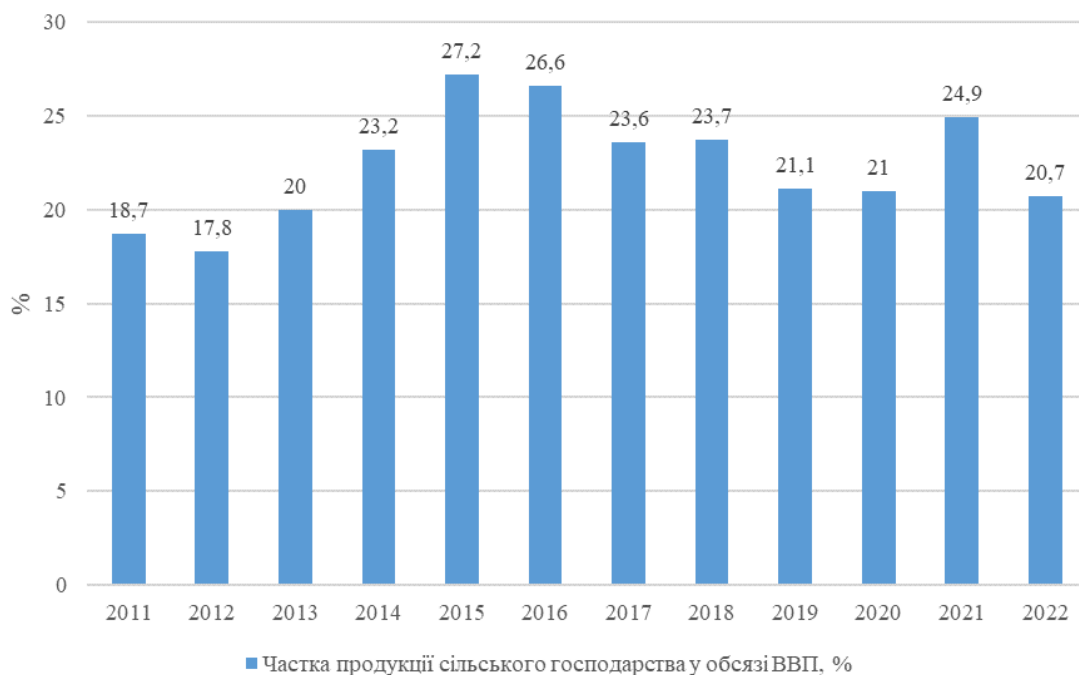

Рис. 1. Зміна частки продукції сільського господарства у обсязі ВВП за 2011-2022 рр., %

Для кількісного обґрунтування існування зв'язку обсягів с/г виробництва та одного з ключових показників ефективності національної економіки – ВВП, проведено кореляційно-регресійний аналіз, за даними якого підтверджено наявність тісного зв'язку між обсягом випуску продукції сільського господарства (X) та обсягом ВВП (Y), про що свідчить обчислений коефіцієнт кореляції $R_{XY}=0,979$, рівняння регресії має вигляд:

$$Y = 251490,0765 + 3,9659X. \quad (1)$$

Отже, збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на 1 % може викликати збільшення обсягів ВВП більш ніж на 3,9 %. Таким чином, результати проведеного моніторингу сільськогосподарської діяльності в Україні обумовлюють необхідність удосконалення системи земельних відносин, що неможливо без наявності достовірної інформації про стан об'єкту дослідження, особливо в умовах воєнного стану, що стає можливим при виконанні раціонально розробленої програми перевірок за дотриманням вимог земельного законодавства.

Список використаних джерел

1. Земельний довідник України 2020. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/705-zemelnyy-dovidnik-ukrayini--baza-danih-pro-zemelnyy-fond-krayini>.

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Автор: Старенков Дмитро, магістр
Науковий керівник: Андрющенко О. Б.,*

канд. наук держ. упр., доцент

*Навчально-науковий інститут педагогіки, психології,
менеджменту та освіти дорослих УІПА*

Цифровий маркетинг – це сучасний механізм просування товарів, який стає все більш важливим у сучасному бізнес-середовищі. Процес просування товарів включає в себе використання онлайн-каналів та інструментів для залучення уваги цільової аудиторії та стимулювання їх продажу. Практика виділяє наступні 7 ключових пунктів, що відіграють важливу роль в цьому процесі. Соціальні мережі грають важливу роль в розвитку цифрового маркетингу як механізму просування товарів. Соціальні платформи, такі як Facebook, Instagram, Twitter та LinkedIn, надають можливість створювати кампанії і будувати брендovanі сторінки для залучення та взаємодії з аудиторією в режимі реального часу. Реклама в соціальних мережах дозволяє просувати товари, спілкуватися з клієнтами та отримувати відгуки. Публікація різноманітного контенту, спеціальних акцій та співпраця з впливовими особами допомагають залучати увагу та створювати попит на товари та послуги.

Пошуковий маркетинг (SEM): Включає оптимізацію пошукових систем (SEO) для підвищення видимості товарів у результатах пошуку, а також використання платних рекламних кампаній через пошукові двіжки, такі як Google AdWords. Це дозволяє підприємствам виводити свої товари та послуги перед користувачами, які активно шукають подібні продукти. За допомогою SEM, бренди можуть точно спрямовувати свою рекламу на цільову аудиторію та збільшувати конверсію, що робить цей механізм невід'ємною складовою цифрового маркетингу.

Електронна пошта є потужним інструментом, який дозволяє підприємствам надсилати персоналізовані повідомлення та інформацію про нові товари, акції та спеціальні пропозиції своїм клієнтам. Електронна пошта забезпечує прямий канал комунікації зі споживачами та може бути використана для збільшення відвідуваності веб-сайту та збільшення продажів. Завдяки вимірюванню і аналізу результатів електронних кампаній, компанії можуть постійно вдосконалювати свої стратегії та збільшувати ефективність просування товарів через цей канал.

Контент-маркетинг є суттєвою складовою в розвитку маркетингу який дозволяє створювати якісний та цікавий контент (блоги, відео, статті) для залучення аудиторії та встановлення бренду як експерта в галузі. Публікація інформації, яка корисна та відповідає потребам клієнтів, допомагає підприємствам будувати бренд, встановлювати експертний статус і створювати лояльність клієнтів. Контент-маркетинг також сприяє підвищенню веб-трафіку та покращенню показників конверсії, що робить його ефективним інструментом просування товарів у цифровому середовищі.

Аналітика і вимірювання передбачає використання аналітичних інструментів для відстеження результатів маркетингових кампаній, включаючи конверсію, витрати та прибуток. Вимірювання ефективності дозволяє оптимізувати стратегію. Яка дозволяє оптимізувати стратегію та ресурси для досягнення кращих результатів. Особливість цієї аналітики полягає в тому, що вона надає докази ефективності маркетингових зусиль та допомагає приймати обґрунтовані рішення для подальшого просування товарів у цифровому середовищі.

Мобільний маркетинг є важливим елементом в розвитку цифрового маркетингу. З урахуванням поширеності смартфонів та планшетів, цей вид маркетингу дозволяє підприємствам оптимізувати свій контент та рекламу для мобільних платформ., оскільки користувачі все частіше використовують смартфони та планшети. Мобільні додатки та мобільно-дружні веб-сайти створюють зручний доступ для клієнтів до інформації про товари та послуги, а також можливість здійснювати покупки на ходу. Використання геолокаційних сервісів та спеціальних акцій, спрямованих на мобільних користувачів, допомагає підприємствам привертати увагу і збільшувати продажі, реагуючи на потреби сучасної аудиторії [1].

Відео-маркетинг, що використовує відео-контент для просування товарів. Створення відеоконтенту дозволяє підприємствам візуалізувати свої товари та послуги, надаючи клієнтам можливість краще їх розглянути та зрозуміти.

Публікація відеороликів на платформах, таких як YouTube та соціальні мережі, сприяє залученню уваги аудиторії та підвищує популярність бренду. Відео-маркетинг дозволяє розповісти історії про продукти, провести демонстрації та поділитися інформацією про новітні рішення, що сприяє збільшенню зацікавленості та попиту на товари.

Якщо щойно ми розібрали можливості, які дадуть підприємству перевагу, то за ними криється і те що буде заважати прояву цих переваг. Наприклад: конкуренція, інформаційний шум, залежність від технологій. Конкуренція: З ростом популярності цифрового маркетингу зростає і конкуренція, що може ускладнити виділення вашого бренду. Інформаційний шум: оскільки інтернет перенасичений інформацією, може бути важко виділитися та привернути увагу аудиторії. Залежність від технологій, бо цифровому маркетингу важлива роль відводиться технологіям, і проблеми з технічними системами можуть вплинути на результати кампаній [2].

Зрозуміло, що цифровий маркетинг є сильним інструментом для просування товарів, але вимагає обґрунтованого підходу та врахування переваг і недоліків для досягнення успіху.

Список використаних джерел

1. Рябов І. Б., Шевкопляс І. М. Особливості та сучасні тенденції застосування системи digital маркетингу на підприємстві. Ефективна економіка. 2020. № 12.
2. Рубан В. В. Цифровий маркетинг: роль та особливості використання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Випуск 2-2 (08). С. 20–25.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ВАЖЕЛІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Автор: Стромнова С. О., здобувачка групи БЗ Пу22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Побудова сучасної системи публічного управління структурно включає адміністративну систему органів державної влади, систему органів місцевого самоврядування та систему громадських об'єднань. Зазначені елементи системи публічного управління вступають у взаємодію керуючись конституційним принципом розподілу влади в Україні. Адже побудова демократичної, правової держави потребує чіткого наукового уявлення про ознаки, особливості, властивості, характерні риси управління, що притаманні всім суспільствам на різних стадіях розвитку.

У науковій літературі відсутня єдність поглядів щодо змісту поняття «правоохоронні органи», що пояснюється використанням підходів з різних галузей наук до визначення сутності правоохоронного органу. Деякі автори першочергово розглядають завдання та функціональну спрямованість органу чи організації.

Узагальнення підходів до розуміння змісту та співвідношення між поняттями «правоохоронна діяльність» та «правоохоронні органи» представлено на рис. 1.

Для розкриття особливостей публічноуправлінської діяльності правоохоронних органів доречним буде також аналіз змісту правової категорії «завдання правоохоронних органів». Так, у поглядах Литвиненко В. зазначено, що основним завданням правоохоронних органів, як суб'єктів протидії корупції, є «нормативно визначена та науково обґрунтована діяльність спеціально уповноважених державних органів, спрямована на вирішення проблем, пов'язаних зі здійсненням профілактики, боротьби з корупцією, мінімізації та (або) ліквідації наслідків корупційних правопорушень» [2, с. 420].

Так, згідно поглядів В. Беляєва, до завдань правоохоронних органів відносяться: охорона конституційного устрою держави; забезпечення прав і свобод людини та громадянина; підвищення ефективності державного управління; підтримання стабільності державного устрою; забезпечення відповідності правових актів влади та управління Конституції; забезпечення законності та правопорядку в державі загалом [1, с. 15].

Теоретичний аналіз свідчить, що публічноуправлінська діяльність є складним системним утворенням, яке перебуває у процесі розвитку та демократичних змін в Україні, аналіз яких є підставою виявлення потенційних складових ефективного здійснення такого управління. Проблема публічноуправлінської діяльності відноситься до категорії міждисциплінарних наукових проблем охоплює не лише філософський аспекти, а також і соціальний, економічний тощо. Варто враховувати також те, що будь-яка управлінська практика лише частково ґрунтується на раціональних технологіях, інша частина її реалізації – це здатність приймати оригінальні, нестандартні рішення в умовах дефіциту часу та інформації. Також деякі науковці розглядають управління як у статиці (як структуру), так і в динаміці (як процес).

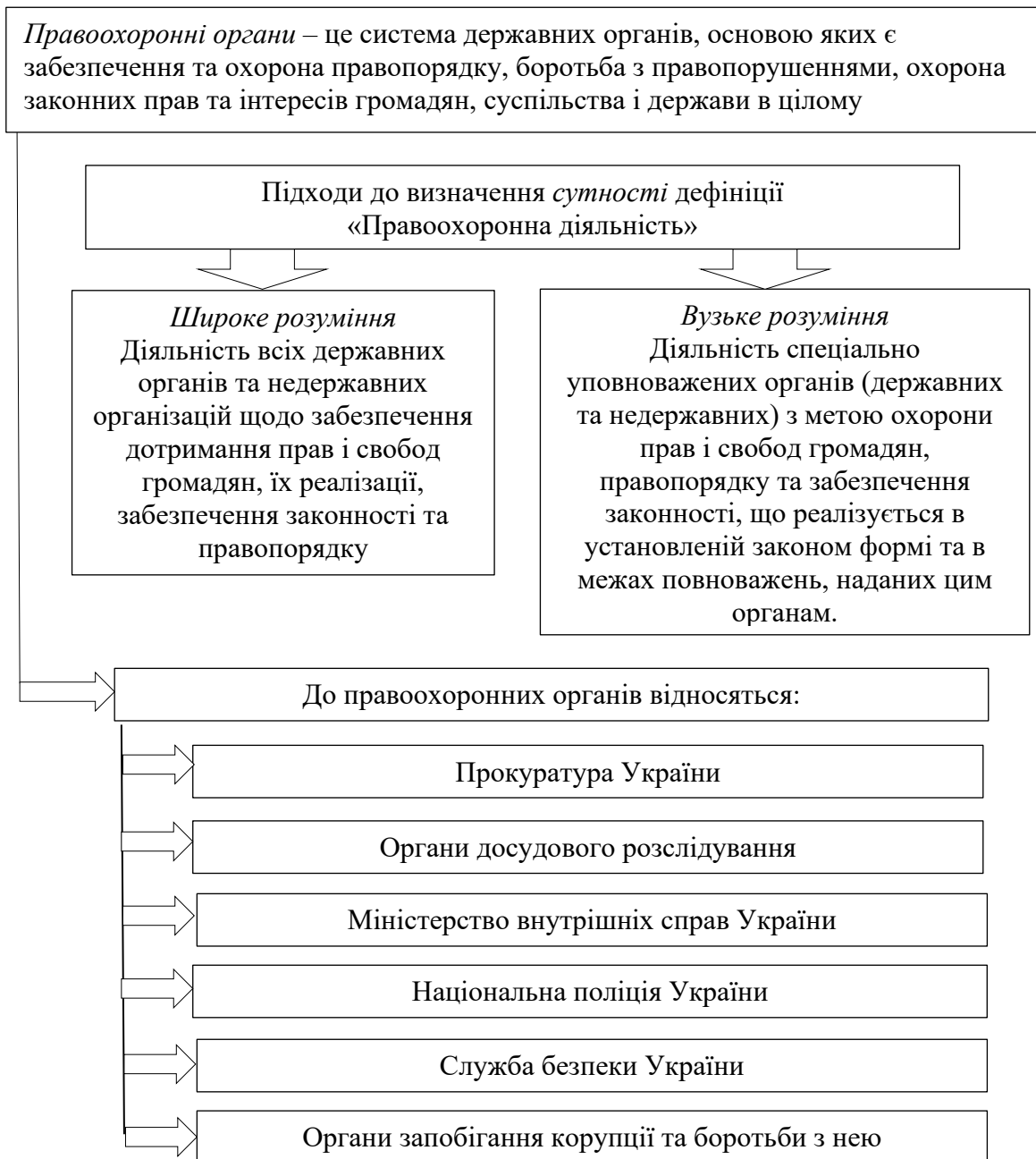

Рис. 1. Узагальнення підходів до розкриття сутності понять «правоохоронні органи»

Отже, проведений аналіз теоретичних положень свідчить про наявність сьогодні лише теоретичної моделі публічноуправлінської діяльності правоохоронних органів. Зазначене підтверджує необхідність поглиблення досліджень у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Беляєв В. П. Контроль как форма юридической деятельности и гарантия законности. Право и политика. 2004. № 2. С. 9–19.
2. Литвиненко В. І. Поняття і класифікація завдань правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. Наукові праці НУ ОЮА. 2015. № 16. С. 418–424.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Автор: Тахтарова Інна, магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Питання удосконалення державної політики розвитку транспортної галузі України є надзвичайно актуальними, оскільки сталий розвиток країни та забезпечення необхідного рівня життя населення є базовими цінностями. Крім того, для нашої країни, яка зіштовхнулася із викликами військового характеру, вирішення безпекових завдань, пов'язаних із побудовою ефективної транспортної галузі є одним з першорядних та найбільш важливих кроків на шляху збереження її державності, суверенітету та територіальної цілісності.

Слід зазначити, що сьогодні динаміка розвитку транспортної інфраструктури українських регіонів характеризується вкрай суперечливими і негативними тенденціями, які обмежують як реалізацію економічного потенціалу окремих регіонів, так і з'єднання міжрегіональних просторів. За загальними експертними оцінками, через нерозвиненість транспортної інфраструктури української економіки щорічно втрачає 3-4% ВВП [3].

У зв'язку з цим для вирішення проблем обмеження розвитку регіону та міжрегіонального простору необхідна модернізація транспортної інфраструктури регіональної економічної системи, яка може забезпечити створення нових організаційно-економічних схем і алгоритмів регіонального та міжрегіонального управління інфраструктурного розвитку територій. При цьому модернізація самої регіональної транспортної інфраструктури повинна здійснюватися на основі раціонального використання накопиченого та новонабутого зарубіжного та вітчизняного досвіду управління регіональною транспортною інфраструктурою з прямим адаптивним державним регулюванням і контролем [1].

У цьому контексті актуальним є пошук найбільш ефективних інструментів управління розвитком транспортної інфраструктури регіонів зокрема регіональної кластеризації та міжрегіональної просторової взаємодії, а також організаційно-економічних та інституційних механізмів взаємодії суб'єктів господарювання інфраструктурної системи регіону з його населенням.

В реалізації важливої для суспільства функції транспортного забезпечення територій, людини та суспільства в цілому, першочергову роль відіграють існуючі механізми формування та реалізації державної політики розвитку транспортної галузі України, які не завжди є ефективними та результативними та здебільшого стримують вирішення існуючих проблем і суперечностей розвитку транспортної галузі України.

Тому надзвичайно актуальним є питання побудови нової ефективної та результативної державної політики розвитку транспортної галузі України, яка відповідає існуючим викликам та ризикам сьогодення шляхом удосконалення відповідних механізмів її формування та реалізації.

Подальшого методологічного забезпечення потребує також обґрунтування необхідності трансформації державної політики розвитку транспортної галузі в умовах євроінтеграційних прагнень України та під впливом глобальних викликів та ризиків сьогодення [2].

У нашому дослідженні обґрунтовано теоретико-методологічні засади державної політики розвитку транспортної галузі. Визначено особливості формування та реалізації державної політики розвитку транспортної галузі в Україні та в зарубіжних країнах. Проаналізовано сучасний стан і результативність державної політики розвитку транспортної галузі України. Проведено теоретико-методологічне обґрунтування напрямів трансформації державної політики розвитку транспортної галузі України. Сформовано пропозиції щодо напрямів удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики розвитку транспортної галузі України в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку.

Розвиток і вдосконалення транспортної інфраструктури є пріоритетним напрямком соціально-економічного розвитку будь-якого регіону. Транспорт створює основні умови життєдіяльності суспільства, будучи важливим інструментом досягнення соціальних, економічних і зовнішньополітичних цілей, відіграє важливу роль у забезпеченні інших сфер економіки. Таким чином, ефективне функціонування транспортної системи має не лише високе регіональне, а й загальнодержавне значення.

Список використаних джерел

1. Гудима Р.Р. Проблемні аспекти розвитку транспортної інфраструктури України. Проблеми і перспективи розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції та світової фінансово-економічної кризи. МФУ, БДФА та ін. гол. ред. В.В. Прядко. Чернівці, 2019. С. 238-239.
2. Крихтіна Ю.О. Шляхи трансформації державної політики розвитку транспортної галузі в умовах європейської інтеграції України. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2021. Вип. 2(15). С. 428-435.
3. Майстро С.В. Сучасний стан розвитку транспортної галузі України та результативність механізмів формування й реалізації державної політики. Теорія та практика державного управління. 2021. Вип. 2 (73). С. 8-15.

ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

*Автор: Трикуліч Павло, аспірант
Науковий керівник: Кошельок Г. В., д.е.н., професор
Одеський національний економічний університет*

У наш час, коли технологічні інновації являються ключовим фактором конкурентоспроможності, використання штучного інтелекту у бізнес-процесах стає не просто трендом, а необхідністю. Штучний інтелект дає змогу аналізувати великі масиви даних, автоматизувати складні процеси та надавати цінні прогнози, що значно підвищує ефективність бізнесу. Від оптимізації ланцюгів поставок до персоналізованого обслуговування клієнтів, вплив штучного

інтелекту на бізнес-процеси є всеосяжним.

Розглянемо приклади оптимізації бізнес-процесів за допомогою штучного інтелекту:

1. Оптимізація рутинних завдань. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати повторювані та повсякденні завдання, що дає змогу звільнити цінні людські ресурси для зосередження на більш стратегічних і складних видах діяльності. Алгоритми машинного навчання можуть аналізувати історичні дані, вивчати шаблони та автоматизувати рутинні завдання зі швидкістю й точністю. Ця автоматизація не тільки підвищує ефективність, але й зменшує ймовірність помилок, що призводить до підвищення продуктивності та економії коштів [1].

2. Перетворення голосових повідомлень на текст. Спілкування з клієнтами є надзвичайно важливим завданням для багатьох бізнесів, особливо для команд продажів і підтримки клієнтів. Якщо клієнт дзвонить у службу підтримки, але немає консультантів, які могли б відповісти на дзвінок, клієнт повинен мати можливість залишити голосове повідомлення та отримати швидку відповідь. Він полегшує автоматизацію голосової пошти, що традиційно було важче реалізувати, ніж текстове спілкування через SMS, електронну пошту чи онлайн-портали [2].

3. Покращення обслуговування клієнтів. Штучний інтелект вносить значний вклад у підвищення якості обслуговування клієнтів. Через використання чат-ботів, які працюють на даній технології, компанії можуть надавати швидкі та ефективні відповіді на запити клієнтів цілодобово. Ці системи можуть обробляти великі обсяги запитів без затримок, навіть поза робочим часом. Вони також здатні вчитися на власному досвіді, покращуючи свою здатність до розуміння та вирішення складних проблем.

4. Аналіз зображень та відео. Впровадження технології комп'ютерного зору дозволяє організаціям автоматизувати завдання аналізу зображень і відео. Комп'ютерне бачення дозволяє машинам інтерпретувати та розуміти візуальну інформацію з навколишнього середовища, створюючи нові можливості для автоматизації в різних галузях промисловості. У виробництві комп'ютерний зір можна використовувати для контролю якості, виявлення дефектів продукції та мінімізації потреби в ручних перевірках. Системи розпізнавання облич можуть оптимізувати контроль доступу та посилити заходи безпеки в секторі безпеки. Крім того, комп'ютерний зір може полегшити сканування документів і вилучення даних, підвищуючи ефективність завдань обробки даних [3].

5. Бізнес-аналітика за допомогою штучного інтелекту. Штучний інтелект революціонує сферу бізнес-аналітики, надаючи компаніям потужні інструменти для аналізу великих даних та виявлення цінних бізнес-інсайтів. З штучним інтелектом, аналіз даних переходить від простого відображення історичної інформації до прогнозування майбутніх тенденцій та визначення можливих ризиків. Така аналітика може допомогти у прийнятті більш обґрунтованих стратегічних рішень, оптимізації процесів та навіть у розвитку нових бізнес-моделей. З використанням алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту, компанії можуть автоматизувати складний процес аналізу даних, виявляючи важливі шаблони та зв'язки, які можуть залишитися

непоміченими людиною. Наприклад, він може використовуватися для аналізу споживчої поведінки, оптимізації ціноутворення, покращення логістики та управління ланцюгами поставок. Все це веде до збільшення продуктивності, зниження витрат та підвищення загальної ефективності бізнесу [4].

Враховуючи вищезгадані аспекти, очевидно, що впровадження штучного інтелекту у бізнес-процеси стає важливою стратегією для компаній, які прагнуть підвищити свою ефективність і конкурентоспроможність. Автоматизація рутинних завдань, перетворення голосових повідомлень на текст, покращення обслуговування клієнтів, застосування комп'ютерного зору у різних галузях та розвиток бізнес-аналітики через штучний інтелект відкривають нові горизонти для інновацій та росту.

Список використаних джерел

1. AI Process Optimization: 5 Ways to Supercharge Business Efficiency. URL: <https://appian.com/blog/acp/process-automation/ai-process-optimization-how-use.html> (дата звернення 10.11.2023).
2. Ways You Can Optimize Your Business Processes with A.I. —Today. URL: <https://www.workato.com/the-connector/ai-optimize-business-processes-today/> (дата звернення 10.11.2023).
3. A Complete Guide for Using AI to Improve Business Process Automation. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/complete-guide-using-ai-improve-business-process-automation-bizgaze/> (дата звернення 10.11.2023).
4. Why is Artificial Intelligence in Business Analytics so critical for business growth? URL: <https://medium.com/gobeyond-ai/why-is-artificial-intelligence-in-business-analytics-so-critical-for-business-growth-2ed16cbe7846> (дата звернення 10.11.2023).

ВПЛИВ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ

Автор: Фомін Данило, бакалавр

Науковий керівник: Семенова В. Г., д.е.н., проф.

Одеський національний економічний університет

Підприємницькі ризики є об'єктивним чинником зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Прикладні економічні науки протягом тривалого часу пропонують та удосконалюють різні методи впливу на управління підприємницькими ризиками. Впровадження системи управління якістю (далі – СУЯ) на основі ISO 9001:2015 є важливою складовою управління підприємницькими ризиками. При цьому гарантування якості та контроль якості є обов'язковими для суб'єктів підприємницької діяльності (далі – СПД) відповідно до українського законодавства [1].

Управління якістю може мати необов'язковий характер щодо будь-якого процесу, але обов'язково повинно здійснюватися над регульованими процесами технічних регламентів та імплементованих стандартів. Крім того, діяльність діючих підприємств базується на вже існуючих процесах, які мають усталену форму і найчастіше відповідають нормам державних стандартів.

Первинне впровадження СУЯ є об'ємним і складним процесом, який займає великий проміжок часу, включає в себе глобальні зміни в організаційній структурі та алгоритмах здійснення усіх процесів організації. Крім того, одна з ключових цілей СУЯ – діяти як запобіжний інструмент через ризик-орієнтоване мислення [2, с. 15]. У свою чергу, СПД очікують в довгостроковій перспективі ряд переваг від переходу на нові стандарти діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Очікувані переваги від впровадження СУЯ

Очікувані переваги	Відсоткова частка(%)
Зміцнення довіри клієнтів	14,8
Вдосконалення управління	11,0
Зменшення кількості допущених помилок і скарг	9,0
Підвищення конкурентноспроможності	8,2
Упорядкування організаційної структури	8,0
Підвищення ефективності та продуктивності	7,9
Підвищення якості та безпеки праці	7,1

Джерело: побудовано авторами на основі [3, с. 289]

Дослідження, проведені науковцями, свідчать про те, що між впровадженням СУЯ та зменшення впливу підприємницьких ризиків існує кореляція. Результати впровадження СУЯ відповідають очікуванням європейських СПД (табл. 1), та відображають ефекти застосування СУЯ на підприємстві згідно з принципами та термінологією ISO 9001 (табл. 2).

Таблиця 2

Простежувані ефекти від впровадження СУЯ

Простежувані ефекти	Відсоткова частка (%)
Зменшення/усунення організаційних проблем	34,2
Зменшення/усунення недоліків/невідповідностей продукції	29,0
Зменшення/усунення проблем з постачальниками	16,1
Зменшення/усунення конфліктів між співробітниками	11,6
Зменшення/усунення інших факторів	7,2

Джерело: побудовано авторами на основі [3, с. 290]

Застосування сучасних методик управління сприяє формуванню конкурентних переваг підприємств в стратегічній перспективі та підвищенню конкурентоздатності їх продукції. Отже, імплементація загальносвітової практики впровадження СУЯ на основі процесного та системного підходів українськими та іноземними СПД є дієвим методом, який в довгостроковій перспективі призводить до зменшення впливу управлінських ризиків та стабільності організації за рахунок: значної оптимізації організаційно-управлінської структури підприємства; покращення кінцевого продукту/послуги; усунення проблем з постачальниками та конфліктів між співробітниками.

Список використаних джерел

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 09.11.2023).
2. ДСТУ ISO 9001:2015. “Системи управління якістю. Вимоги”. Київ, 2016. 22 с.
3. Pacana, A., Ulewicz, R. Analysis of causes and effects of implementation of the quality management system compliant with ISO 9001. 21(1). – 2020. – с. 283–296.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Автор: Хлинїна Р. В., здобувачка групи БЗ Ек22мг

Науковий керівник: Романуша Ю. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УІПА (м. Бахмут)

Харчова промисловість є однією з найбільш інвестиційно привабливих галузей української промисловості. Це зумовлено швидкою окупністю інвестицій, великою кількістю сільськогосподарської сировини, високою ємністю внутрішнього ринку та низькою еластичністю попиту на продукти харчування, а також дуже низькою залежністю від кон'юнктури на зовнішніх ринках порівняно з іншими галузями. Однак розвиток харчової промисловості стримується відсутністю системного підходу в державній політиці щодо забезпечення стабільного та ефективного виробництва продуктів харчування, низьким рівнем технічної оснащеності та високим рівнем зношеності обладнання, низькою доступністю сировини та низькою купівельною спроможністю населення, відсутністю інвестицій та інновацій, а також стабільних зв'язків між постачальниками сировини та переробними підприємствами.

У цьому контексті стратегічне управління розвитком підприємства передбачає формування та реалізацію інвестиційної стратегії. Це генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства, який визначає характер формування інвестиційних ресурсів та послідовність етапів досягнення довгострокових інвестиційних цілей. Розробка інвестиційної стратегії включає формулювання інвестиційних цілей, визначення пріоритетних напрямів і форм інвестиційної діяльності, оптимізацію структури сформованих інвестиційних

ресурсів і забезпечення їх взаємозв'язку із зовнішнім інвестиційним середовищем [1].

Для ефективного стратегічного управління розвитком на різних рівнях підприємства харчової промисловості можна поділити на три блоки:

1) умовно активний, тобто найбільш ефективний сектор харчової промисловості України, який характеризується поступальним зростанням та виробництвом продукції з високою доданою вартістю (олійно-жирова промисловість, птахівництво);

2) умовно пасивні-галузі та виробництва харчової промисловості України, які пройшли катастрофічну стадію, але не відновили свою діяльність, є найбільш вразливими до кризових факторів та перебувають у стані глибокої рецесії. Розвиток учасників цього блоку потребує значної державної підтримки (виробництво яловичини, свинини, ковбасних та рибних виробів; виробництво борошна та круп; пива та безалкогольних напоїв; тютюнових виробів);

3) ті, що містять стимулюючі ознаки, тобто сектори та галузі харчової промисловості України, які є надто вразливими в трансформаційний період, діяльність яких суттєво знизилася і частково відновлюється; ті, що характеризуються нестійкою рівновагою розвитку та значною залежністю від прояву зовнішніх і внутрішніх чинників (виробництво цукру, переробка та консервування овочів і фруктів, виробництво молочних продуктів); 4) ті, що містять стимулюючі ознаки (виробництво консервування, молочне, спиртове, кондитерське та виноробне виробництво, виробництво хліба та хлібобулочних виробів, виробництво харчових продуктів, що не увійшли до інших блоків) [2].

Очевидно, що кожен з цих блоків є унікальним, а галузі в кожному з них мають різний рівень прибутковості, інвестиційної привабливості та знаходяться на різних стадіях свого життєвого циклу. Це свідчить про те, що універсальний підхід до стратегічного управління розвитком підприємств харчової промисловості неможливий.

На сьогодні визначено наступні проблеми стратегічного управління на підприємствах харчової промисловості [3]:

1) величина сезонності в галузях, що переробляють сільськогосподарську сировину;

2) висока витратність сировини та інших матеріальних ресурсів у процесі виробництва (маючи на увазі необхідність підвищення якості вихідної агропродовольчої сировини та кінцевого продукту з метою підтримки нормального функціонування);

3) обмежений термін зберігання продуктів харчування;

4) рівень національного добробуту впливає на обсяги продажів, оскільки продукція харчової промисловості часто призначена для задоволення потреб кінцевого споживача;

5) компанії повинні постійно вдосконалювати свою продукцію, щоб підтримувати попит на необхідному рівні та утримувати частку ринку в умовах сильної конкуренції з боку імпортерів;

б) висока кваліфікація персоналу, що працює в харчовій промисловості. Вибір стратегії підприємства харчової промисловості визначається позицією, яку

воно займає в галузі, що в основному визначається розміром його ринкової частки [3].

Таким чином, сьогодні розвиток є однією з найважливіших категорій економіки, що характеризує процес якісного перетворення діяльності підприємства, обумовлений необхідністю вирішення існуючих протиріч. Стратегію розвитку слід розглядати як спосіб і напрямок розвитку, його планування. Тому стратегічне управління розвитком підприємств харчової промисловості має бути спрямоване не лише на досягнення відповідного рівня прибутковості та інших кінцевих результатів їх діяльності, а й на підвищення їх конкурентоспроможності на ринку. Слід мати на увазі, що стратегічне управління розвитком є засобом взаємодії компанії і з зовнішнім ринковим середовищем.

Список використаних джерел

1. Крамаренко К.М. Управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку економіки. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 4 (21). С. 246–250. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/21-2019-ukr>.
2. Хрип'юк В.І. Харчова промисловість України: ретроспективний аналіз та сучасні проблеми розвитку. Економіка АПК. 2018. № 9. С. 77–86.
3. Довгаль О.В. Стратегічне управління підприємствами харчової галузі. Ефективна економіка. 2015. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4228>.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КЕРІВНОГО СКЛАДУ З ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

Автор: Хом'якова М. В., магістр

Науковий керівник: Черняєва О. В., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УПА (м. Бахмут)

Одним з основних чинників інвестиційної привабливості регіонів є рівень ризику, що істотно впливає на надійність інвестицій. Тому необхідною умовою забезпечення інвестиційної привабливості регіонів є забезпечення мінімального рівня ризику при достатньо високому рівні прибутковості інвестицій.

До основних видів ризику, з якими частіше за все стикається керівництво промислового підприємства в процесі фінансово-господарської діяльності, відносяться: виробничий, політичний, комерційний, фінансовий, технічний, галузевий і інноваційний.

Існують різні способи виявлення ризику: від складного аналізу до ухвалення інтуїтивних рішень. Зараз керівники промислових підприємств, управляючи ризиком, в більшості випадків спираються на інтуїцію, свій попередній досвід, і лише деякі з них здатні встановлювати реальний науково-обґрунтований рівень ризику, а також управляти його рівнем на науково-обґрунтованій базі.

Процес управління ризиками є достатньо динамічним, а його ефективність багато в чому залежить від швидкості реакції на зміну умов ринку, економічної

ситуації в цілому, фінансового стану промислового підприємства. У вітчизняній практиці управління ризиками їх регіональні аспекти практично ігноруються. Проте, при обліку тільки частини чинників суто регіонального характеру (інфраструктурні, політичні, кадрові, ресурсні і т.п.) спостерігається значне коливання рівня ризику по регіонах. При цьому великий вплив на рівень ризику викликають такі чинники, як кількість приватизованих підприємств в регіоні, активність функціонування фінансово-кредитних установ, ділова активність підприємств, галузева структура економіки регіону та інші. [1]

Задача управління ризиками, які супроводжують фінансово-господарську діяльність промислових підприємств, зводиться до скорочення відхилення фактичних результатів фінансово-господарської діяльності від планових, яке досягається шляхом виявлення джерел і чинників ризику, їх аналізу, застосування методів мінімізації і компенсації ризику.

Теоретично обґрунтовано, що рівень ризику рентабельності власного капіталу (РРВК) промислового підприємства слід розглядати як найважливішу складову частину інвестиційної привабливості підприємства. Управління рівнем РРВК промислових підприємств в умовах економічної діяльності має велике теоретичне і практичне значення і є важливою складовою підвищення інвестиційної привабливості регіону. Підвищення інвестиційної привабливості регіонів є важливою умовою виходу економіки України на шлях стійкого економічного зростання та розвитку. Ряд питань теоретичного характеру стосовно визначення економічної сутності ризиків властивих фінансово-господарській діяльності промислових підприємств особливостей їх оцінки та управління в недостатній мірі висвітлюються у вітчизняній економічній літературі, що знижає ефективність подолання невизначеності на рівні суб'єктів господарювання та стримує формування сприятливого інвестиційного клімату.

Дослідження суті ризиків властивих фінансово-господарській діяльності промислових підприємств передбачає їх ранжування за можливістю негативного впливу. Запропонована класифікація дозволяє не тільки врахувати найбільш важливі ризики з точки зору негативного впливу, а і виявити місце виникнення, запропонувати методи оцінки та управління для кожного з цих ризиків у загальній системі. Що у свою чергу створює найбільш сприятливі передумови для більш ефективного зниження негативного впливу ризиків в фінансово-господарській діяльності промислових підприємств. [2]

Особливість економічних процесів, що мають місце у вітчизняній економіці потребують зменшення рівня невизначеності як на рівні суб'єктів господарювання так і регіону взагалі. Подолання чи зменшення рівня невизначеності створює умови для покращення показників діяльності промислових підприємств, що підвищує їх інвестиційну привабливість. Найбільш важливим для керівників промислових підприємств є кількісна оцінка рівня найбільш значущих ризиків та встановлення ступеня можливих втрат при їх настанні. У роботі запропонована модель оцінки рівня ризику рентабельності власного капіталу промислового підприємства. Використання якої показує в якій області ризику знаходиться промислове підприємство маючи певну структуру форм суворої звітності. Отримані данні дають змогу керівництву промислового

підприємства в залежності від рівня можливих втрат використати певний метод управління рівнем ризику.

Визначені основні ризикоформуєчі фактори зниження показника рентабельності власного капіталу на рівні промислових підприємств регіону, зокрема: рівень поточної ліквідності, рентабельності об'єму продаж, зносу основних фондів та фінансової стійкості промислового підприємства. Зауважимо, що в останній час з'явилися симптоми стабілізації економічної ситуації, але рівень ризиків в Дніпропетровському регіоні залишається досі загрозливим.

Запропонований методичний підхід до оцінки рівня ризику на основі аналізу фінансового стану промислового підприємства з використанням негативної напівдисперсії дав змогу отримати інтегрований показник оцінки рівня ризику рентабельності власного капіталу та можливість проранжувати підприємства регіону за рівнем ризику. Віднесення промислових підприємств за різними групами ризику допоможе органам місцевої влади більш ефективно вести політику по залученню інвестицій до міста та всього регіону, звертаючи увагу інвесторів на промислові підприємства з меншим рівнем ризику. [3]

Необхідною умовою забезпечення стабільної і надійної роботи промислового підприємства є управління ризиками. Алгоритмізація цього процесу дозволяє забезпечити оперативність управління, що у свою чергу підвищить ефективність. В роботі розроблений алгоритм вибору методів управління ризиками виходячи з джерел і чинників ризику. Особливістю запропонованого алгоритму, від раніше існуючих є те, що по-перше, визначаються джерела ризику за яких взагалі виникає ризик, та проводиться аналіз визначених джерел. Послідовність процесу управління ризиком, що пропонується в роботі та врахування кроків визначення чинників підсилюючих негативний вплив, визначення межі рівня ризику із визначенням області ризику в якій працює промислове підприємство надає змогу керівнику промислового підприємства більш якісно використати методи управління ризиком, які також запропоновані в алгоритмі.

Список використаних джерел

1. Замазєєва Г. В. Механізми системного управління інвестиційним ризиком у регіональній економічній системі / Г. В. Замазєєва // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. Випуск 15. – 2017. – С. 401–404.

2. Бурдяк О. В. Конкурентоспроможність регіонів як необхідна передумова зростання конкурентоспроможності країни / Бурдяк О. В. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/burdyak-ovkonkurentospromozhnist-regionivvyak-neobhidna-peredumova-zrostannyakonkurentospromozhnosti-krayini/>.

3. Гулько Л. Г. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіонів: фактори формування та сучасні тенденції розвитку / Гулько Л. Г. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/ejournals/znpnudps/2020_1/pdf/10glgmpt.pdf.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Автор: Шапарда Олександр, магістр

Науковий керівник: Атаєва О. А., к.е.н., доц.

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут УППА (м. Бахмут)

Необхідність здійснення модернізаційних змін в економіці України, орієнтованих на якісне перетворення та розвиток наукомістких сфер та технологій, підвищення рівня конкурентоспроможності окремих галузей, комплексів та всієї економічної сфери, а також підвищення рівня та якості життя трудових ресурсів країни, розуміється та поділяється соціально-економічними суб'єктами всіх рівнів.

Якість трудових ресурсів, що є сукупністю показників, стан яких визначається об'єктивними і суб'єктивними показниками, піддається змінам протягом різних періодів життєдіяльності індивіда, формується та розвивається під впливом сукупності зусиль і факторів, властивих системам різних рівнів. Реагувати на дії зазначених сил, використовувати формуються ними можливості і нівелювати загрози, визначаючи, таким чином, найдієвіші шляхи та напрями розвитку якості, призвана соціально-економічна політика держави, що реалізується у взаємозв'язку з політикою систем інших рівнів [1].

Безумовно, нові соціально-економічні та суспільно-культурні реалії вимагають переосмислення та коригування принципів та підходів до управління трудовими ресурсами та їх якістю, які довели свою ефективність в умовах планової економіки [2]. Однак для цього не було вжито дієвих заходів ні з боку держави, ні з боку більшості організацій. Через це до усвідомлення необхідності здійснення модернізаційних перетворень та започаткування розробки програм стратегічного розвитку країни, Україна підійшла з недостатнім запасом якості трудових ресурсів, які, згідно з концепцією нової економіки, є одночасно основою, інструментом та результатом її побудови та функціонування.

Управління якістю трудових ресурсів у соціально-економічних системах стикається з безліччю проблем, пов'язаних як із різновекторністю цілей систем окремих рівнів, різним станом якості трудових ресурсів, так і з певною дисипацією заходів управлінського впливу. Нами запропоновано методологічна архітектура, яка лежить в основі концепції управління якістю трудових ресурсів, що будується з урахуванням синтезу загальнометодологічних підходів і методологічних новацій і передбачає використання системного підходу, що дозволяє вирішити перелічені проблеми.

У зв'язку з цим необхідним елементом управління є діагностика якості трудових ресурсів, що визначає не тільки існуючі характеристики якості, що зумовили його причини та можливі напрямки розвитку. Застосування запропонованої методики діагностики вирішує зазначені завдання та дозволяє оцінити результативність соціально-економічної та кадрової політики суб'єктів макро-, мезо- та мікрорівнів, що відображається у сформованих якісних характеристиках та змінах їх показників.

Відмінності у поведінці соціально-економічних систем, що впливають на мотивацію та стійкість їх якісного перетворення, є ще однією проблемою, що знижує результативність управління. Дослідивши спрямованість кадрової та соціально-економічної політики регіону, а також проаналізувавши відповіді респондентів, отримані в ході проведеного соціологічного обстеження, ми прийшли до висновку про доцільність виділення трьох типів природного руху систем (активного, активно-пасивного та пасивного), що потребують різних видів управлінського впливу та різного ступеня інтенсивності застосування інструментів управління.

Являючи собою динамічний показник, якість зайнятості змінюється під впливом безлічі факторів, що визначають поведінку соціально-економічних систем. Тому для його підтримки на високому рівні, а також з метою визначення результативності кадрової політики бюджетних організацій та ефективності їх управлінських рішень, вважаємо за важливе впроваджувати в процес управління процедуру самообстеження якості трудових ресурсів, що проводиться за допомогою розроблених адаптивних моделей.

Застосування перерахованих інструментів дозволить забезпечити досягнення цілей управління якістю трудових ресурсів у соціально-економічних системах та реалізувати модернізаційні перетворення економіки країни. У даному аспекті важливого значення набуває вивчення зарубіжного досвіду управління якістю, сформованого практикою господарювання провідних, з погляду соціально-економічного розвитку, країн. При цьому необхідно враховувати особливості розвитку економіки України, менталітет та ціннісні детермінанти суспільства. Проте, окремі схеми та інструменти, що стосуються розробки та реалізації програм у галузі охорони здоров'я, підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня, охорони здоров'я на робочому місці, соціального страхування тощо, варті уваги з погляду їх можливої інтеграції в українську практику господарювання.

Таким чином, запропонована концепція, що включає актуальні та логічно структуровані моделі, методики та інструменти, що забезпечує досягнення цілей управління трудовими ресурсами, що є найважливішою умовою розвитку економіки країни.

Список використаних джерел

1. Максименко Д.В., Бобалік К.О. Проблеми формування трудових ресурсів в Україні та шляхи їх вирішення. Журнал наукових праць. 2017. №23(18). С. 190-197.
2. Соколов А. В. Трудові ресурси як чинник впливу на стійкий соціально-економічний розвиток. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. № 5(86). С. 10-14.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

Мови видання: українська, англійська

«Студенти та молодь – для майбутнього країни»:
матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих учених

Том 2

17 листопада 2023 р.

м. Бахмут, м. Харків

Відповідальний за випуск Михальченко Г. Г.

Технічний редактор Кохан Д. А.
Комп'ютерна верстка Кохан Д. А.
Дизайн обкладинки Залужна Г. В.

Здано до друку 30.11.2023. Підписано до друку 30.11.2023.
Формат 60x84 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний. Спосіб друку – різнограф.
Ум. др. арк. 9,25. Тираж 50 пр.
E-mail: stud.nnppi.uira@i.ua